

KOROŠKI

Fužinar

GLASILO RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto V.

Ravne na Koroškem, 15. avgusta 1955

Štev. 7-9

Znak
kvalitete

Na Tolstem vrhu

S »Fužinarjem« pod cvetjem! Kaj ne bi? Maj — in letos je cvetel tudi ta kraj. Štiri leta že ni bilo kaj prida sadu. In »Fužinar«? Skupaj živimo in skup držimo z našim burnim pavrom, pa smo vedno kaj takega povedali tudi o njem in zanj. Tisočletja zvest te brege ljubi, brani... Ker slike nismo nastavili, temveč smo jo našli nedeljskega popoldne pristno, kot jo vidite, naj bosta kmet in cvet tokrat na naši prvi strani.

Ivan Zupan, glavni mehanik:

REZKARJI

Prednost našega rezilnega orodja

(Besedilo iz prospekta)

Naziv rezkar predstavlja kombinacijo več znanih rezil — dlet, skobelnih nožev — v enem orodju, poimenovanem rezkar. Potrebe in svrhe obdelave pa določajo oblike rezkarjev. Iz skice 1 je razviden nastanek rezkarja kot način rezanja. Iz skice so nadalje razvidni rezilni koti in sile, ki pri rezanju nastopajo.

Kot znano, je skobljanje najenostavnejši način obdelave ravnih ploskev. V smeri delovnega pomika stroja opravlja nož, upet na suport, funkcijo rezanja, povratni pomik pa je tako imenovani zgubni čas.

Poleg te svoje enostavnosti, zaradi katere skobljanje še vedno tako vsestransko uporabljano, pa ima tudi negativne strani, in sicer:

a) za časa delovnega pomika je nož stalno v dotiku s predmetom, ki ga obdelujemo; preko njegove odrezilne ploskve drsi odrezek in ga segreva, nož je za časa rezanja stalno obremenjen;

b) čas povratnega pomika je tako imenovani nedelovni ali izgubni čas;

c) obremenitev stroja in motorja nastopa v glavnem le za časa delovnega pomika, zaradi česar sta stroj in motor neekonomsko in sunkovito obremenjena.

Pri rezkanju pa imamo prav nasprotno rezultate:

a) zob rezkarja je le kratko dobo v dotiku s kovino, vso ostalo pot svojega krožnega gibanja pa je izven rezanja in dodatno še močno hlajen, kar omogoča izbiro večje rezilne hitrosti in da večjo izdržljivost orodja;

b) zobje rezkarja si pri rezanju sledijo drug drugemu, zato je rezanje kontinuirno, stroj in motor pa enakomerno obremenjena;

c) zaradi gornjih dveh dejstev a) in b) so časi obdelave relativno kratki, zaradi česar je uporaba rezkarjev ekonomsko utemeljena.

Vrste rezkarjev

V glavnem razlikujemo sledeče vrste rezkarjev:

1. Rezkarji z rezkanimi zobmi. To so najobičajnejše oblike rezkarjev, katere — kakor že ime samo pove — oblikujemo v glavnem s pomočjo rezkanja in jih uporabljamo za obdelavo ravnih ploskev. V to skupino spadajo valjni, valjni čelni in kotni rezkarji.

2. Rezkarji z zastruženimi ali podstruženimi zobmi. Uporabljamo jih za obdelavo vseh mogočih fasonskih oblik, in to tam, kjer morajo biti pri serijski proizvodnji te oblike enake oziroma z malimi odstopanji izdelave. Zastruženi rezkarji imajo v največ primerih odrezilni kot $\gamma = 0^\circ$. V tem primeru je oblika zoba enaka obliki obdelovanega komada. Če pa hočemo s profilnimi rezkarji doseči boljše rezultate, tedaj uporabljamo iste z odrezilnim kotom preko

0° . Zaradi povečanja odrezilnega kota γ pa je potrebna korektura profila. Ker pa bi vsako menjanje velikosti odrezilnega kota menjalo profil, je potrebno, da je kot vedno enak, zato velikost istega vžigosamo na rezkar in se pri brušenju tega držimo.

V novejšem času izpodrivajo zastružene rezkarje zaradi rentabilnejše proizvodnje in večje izdržljivosti profilno ali fasonsko rezkani rezkarji, kar pa v bistvu ničesar ne menja.

3. Rezkarji z vloženi zobmi, imenovani tudi rezkalne glave. Ta izvedba pride v glavnem do izraza pri večjih dimenzijah, vendar se zaradi cenenosti in praktičnosti uporablja tudi pri manjših rezkarjih. Pri tej izvedbi so zobje v obliki noža vloženi v osnovni material in pritrjeni z zatiki, vijaki ali zagozdami. Izvedba sama je sicer nekoliko dražja, toda ostale prednosti, to posebno pri večjih premerih, odločilno vplivajo na gospodarnost le-teh.

Poglavitne prednosti rezkalnih glav

a) potrošnja kvalitetnega brzoreznega jekla je omejena na minimum;

b) nože lahko odlično kalimo in po trdoti sortiramo;

c) v primeru loma ali poškodbe lahko dotični nož izmenjamo, kar pri masivnih rezkarjih ni primer;

d) zmanjšane mere rezkalne glave lahko s ponovno nastavitvijo nožev izravnamo z brušenjem.

Pri večjih rezkarjih, izdelanih iz brzoreznega jekla, nastopajo pri kaljenju različne težave zaradi deformacije oblike, katere večkrat ne moremo odstraniti, kakor tudi riziko zaradi razpokanja, kar pri rezkalnih glavah ni primer. Pri rezkalnih glavah lahko vložene nože po iztrošenju večkrat izmenjamo, kar je nadaljnja prednost.

Pri obdelavi fasonskih ploskev kaj radi uporabljamo kombinacijo valjčnih, valjč-

nih čelnih in fasonskih rezkarjev ter rezkalnih glav, katere nanizamo na rezkalna vretena, seveda v določeni kombinaciji z obdelovalnim predmetom. Pri takem sestavljanju rezkarjev, imenovanem tudi stavek rezkarjev, moramo posebno paziti na pravilno odvajanje odrezkov.

Nadalje razlikujemo rezkarje po smeri rezanja: tako imenovane leve in desne rezkarje. Vsak od gornjih rezkarjev pa ima lahko levo ali desno spiralo.

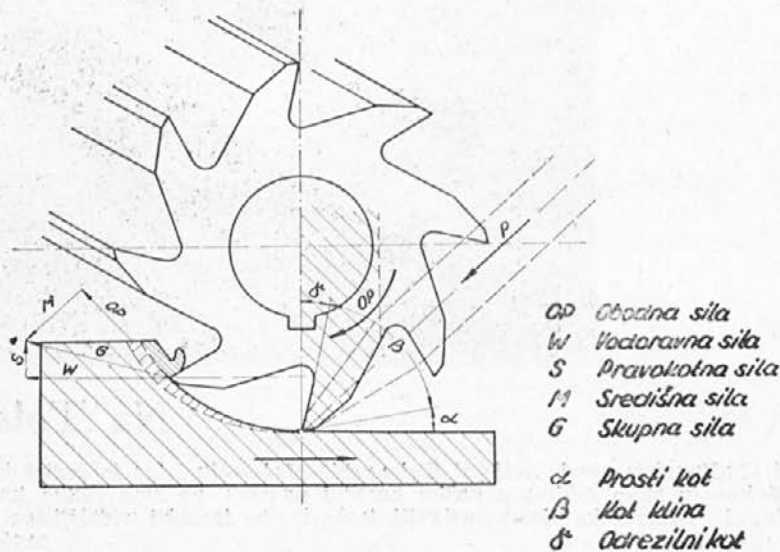
Smer rezanja in smer aksialnega pritiska spirale (zavojnice) sta še posebno važni pri uporabi rezkarjev na starejših rezkalnih strojih, kjer mora biti aksialna sila rezanja brezpogojno usmerjena proti ohišju stroja. Pri novejših strojih z dobrim uležanjem je to manj važno in uporaba stebelnih rezkarjev, desnih z desno spiralo, omogoča pravilne rezilne kote ter boljše delovne rezultate. Seveda morajo biti taki rezkarji proti izpadu zavarovani s pritežnimi vijaki.

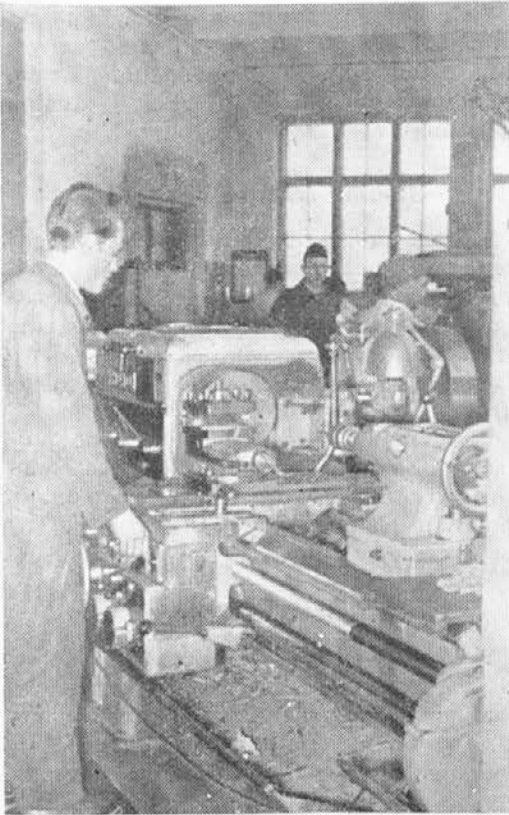
Razlikovanje rezkarjev po svrhi uporabe, t. j. za grobo in fino obdelavo, je odpadlo, kajti poizkusi so pokazali, da konstrukcija naših rezkarjev pod odgovarjajočimi delovnimi pogoji enako dobro odgovarja za kosmačenje in gladkanje.

Pri kosmačenju težimo za tem, da v čim krajšem času odrežemo tem več materiala. To pa je odvisno od pomika in od konstrukcije rezkarja, ki mora imeti med zobmi toliko prostora, da se odrezek prosto odvijaja. To je v vsakem slučaju primer pri konstrukciji naših rezkarjev. Zaradi velike obremenitve zob je rezilna hitrost odgovarjajoče nizka, površina predmeta pa je zaradi tega velikega pomika na zob malo valovita.

Pri gladkanju pa želimo doseči tudi gladke površine, kar je v prvi vrsti odvisno od centričnega teka rezkalnega vretena, ki mora omogočiti, da vsi zobje enako globoko režejo. Dalje od odgovarjajočega pomika na zob in od rezilne hitrosti, kakor tudi od mazalnega vpliva hladilnega sredstva. Poizkusi so pokazali,

Skica 1

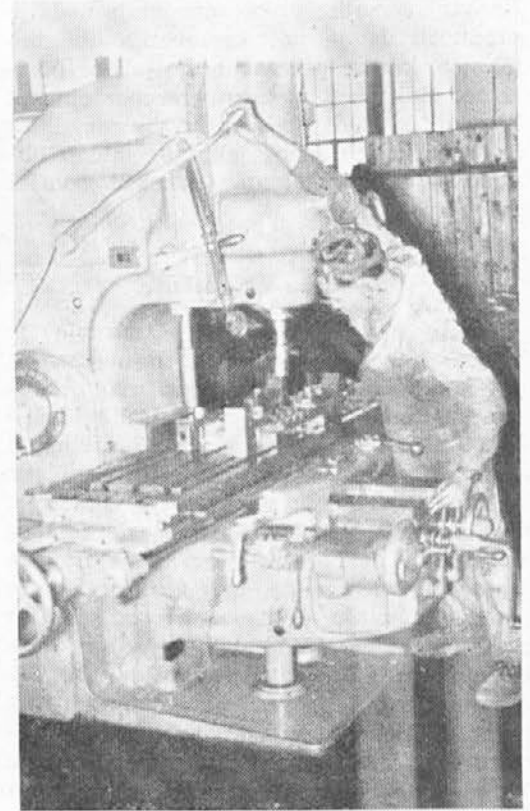

Naši mladi...

železarji

da dosežemo z našo konstrukcijo grobo ozobljenih rezkarjev nadvse zadovoljive rezultate in je postala zaloga fino ozobljenih rezkarjev nepotrebna.

Tudi razlikovanje rezkarjev za mehke in trde materiale je postalo odveč. Z našimi rezkarji dosežemo prav dobre rezultate na poboljšanem Cr-Ni jeklu, trdnosti 60—70 kg/mm², kakor na jeklu trdnosti 50 kg/mm², bronzi in drugje. Le za aluminij in lahke kovine priporočamo posebno konstrukcijo, ki se od ostalih rezkarjev razlikuje po majhnem številu zob in velikem prostoru med zobmi.

To poenostavljanje zmanjšuje in poenostavlja zalogo rezkarjev, kar se ekonomsko zelo pozitivno odraža pri zmanjšanju proizvodnih stroškov.

Izbira odgovarjajoče vrste rezkarjev

Univerzalnega rezkarja za vsa dela in vse potrebe ni. Skladno z vsako delovno operacijo je treba najprej določiti stroj — vertikalni ali horizontalni — in nato odgovarjajočo obliko rezkarja. V to svrhu pa mora imeti vsaka delavna svojemu proizvodnemu programu odgovarjajočo zalogo rezkarjev. Proizvajalci in potrošniki pa smo zainteresirani, da je sortiment zaloge čimmanjši in tej težnji je prilagojena konstrukcija naših rezkarjev in naš proizvodni program. V to svrhu nekaj navodil:

Za rezkanje ravnih ploskev uporabljamo valjčne in valjčne čelne rezkarje. Pri izbiri pa težimo za tem, da je širina rezkane komada v kratniku aksialne delitve rezkarja. Valjni čelni rezkarji niso namenjeni za čelna dela, temveč za planska z robom ali podobno. Čelne rezkarje uporabljamo le za čelno rezkanje. Stebelne rezkarje uporabljamo zaradi velike nagnjenosti spirale in zaradi tegnjene reza

(Schalschnitt) prvenstveno za obodno rezkanje, manj pa za rezkanje utorov.

Utorne rezkarje, katerih izvedba je karakteristična po močnih, redkih zobeh, uporabljamo za rezkanje utorov ipd.

Jeklo, iz katerega izdelujemo rezkarje

Vse rezkarje izdelujemo iz odličnega brzoreznega jekla naših domačih znamk, ki so navedene v katalogu podjetja.

Dobra izdržljivost orodja pa ni odvisna samo od dobre kvalitete materiala, največkrat celo bolj od pravilne termične obdelave, čemur je pri nas posvečena izrecna pozornost. Proizvodnjo jekla strokovno spremljamo že od prve faze izdelave, to je od topljenja v elektro pečeh in dalje preko kovanja, valjanja, vse do termične in mehanske obdelave. Kaljenju samemu pa je posvečena še izrecna skrb, pri čemer nam prav zasledovanje poteka proizvodnje mnogo koristi.

V tem pa je tudi prednost našega rezilnega orodja, ki nadkriljuje proizvodnjo drugih podjetij. Danes namreč še zdaleč več ne odgovarjajo samo navedbe kvalitete materiala oziroma analize, kar kupce večkrat zavaja k trošenju denarja za visoko legirana brzorezna jekla. Izdelku da namreč odgovarjajočo vrednost šele pravilna termična obdelava — pač po vrsti jekla. To želimo izrecno poudariti, kar nam potrjujejo mnogi naši odjemalci in k čemer nas navaja vsa naša dolgoletna praksa.

Stebelne rezkarje izdelujemo kombinirano. Rezni del je iz brzoreznega jekla, držaj oziroma Morse-konus pa iz konstrukcijskega jekla. Oba dela med seboj topo zavarimo. Za izdržljivost zvara prevzamemo polno odgovornost.

Na željo izdelujemo rezkarje tudi iz orodnega jekla. Pri visokih obremenitvah

teh sicer ne priporočamo, izplačajo pa se povsod tam, kjer nastopa obraba orodja zaradi zunanjih vplivov, lomov, grobe manipulacije ipd.

Rezilni koti

Velikost rezilnih kotov, od katerih je v precejšnji meri odvisna obremenitev pri rezkanju, mora biti obdelovanemu komadu primerno prilagojena, vendar zaradi ekonomičnosti nimamo v zalogi rezkarjev z vsemi mogočimi rezilnimi koti in se v to svrhu pridržujemo navodil, navedenih v naslednji tabeli.

Material	Prosti kot S	Odrezilni kot S
Za jeklo, jekleno litino po 16,11, 16,61, 16,62 in 16,81 din		
Za sivo litino in temper litino po 16,91 in 16,92 din	5—10°	10—15°
Za bronzo, medenino po 17,05 in 17,09 din		
Za lahko kovino	10—15°	30—40°

V tabeli navedene vrednosti se nanašajo na brzorezna jekla.

Premer rezkarja in število zob

Poizkusi, na katerih temelji konstrukcija naših rezkarjev, so pokazali, da je najgospodarnejša uporaba valjčnih rezkarjev z majhnim premerom, toda pri kar mogoče velikem premeru rezkane vretena in majhnem številu zob. Sile rezanja namreč pri enakem preseku odrezka, pri zmanjšanem premeru in manjšem številu zob rezkarja občutno padajo. Rezkarji z grobim ozobljenjem in malim premerom rabijo torej majhno pogonsko silo. Če pa podvojimo število zob pri enakem pomiku, pogonska sila naraste za 1—5-krat. Vpliv povečanja premera pa je nekaj manjši.

Rezkarji z malim premerom imajo nadalje prednost, da je pot vrezavanja občutno manjša, kar se pri večjih serijah že pozitivno vidi na povečanju rezoobstočnosti. Končno so mali rezkarji tudi cenejši, za le-te porabimo manj jekla, termična obdelava jekla je lažja in nabavni stroški zato precej nižji.

Spiralno ozobljenje

Prednost naše konstrukcije rezkarjev je v tem, da režejo mirno, t. j. da ne tresejo, pri čemer je odločilne važnosti nagnjenost zob oziroma poševno ali spiralno ozobljenje. To ozobljenje da vse prednosti tegnjene reza. Toda sam tegnjeni rez še ne zadostuje za mirno delo rezkarja. Enakomerna obremenitev rezkarja za časa rezanja je še odločilnejša. To pa najlaže dosežemo na ta način, če je širina rezkanja predmeta enaka delitvi rezkarja, merjeni v vzdolžni smeri. V tem primeru je rezanje popolnoma enakomerno, ko en zob zapušča kovino, začne drugi z rezanjem. Presek odrezka je vedno enak, tako tudi obremenitev. Vse vmesne vrednosti pa ne dajejo enakomernih presekov odrezka in s tem neenakomernih obremenitev.

Pri manjših obremenitvah na težjih sodobnih rezkalnih strojih to sicer še ne pride do izraza, toda toliko bolj pri polnih obremenitvah in pri uporabi oziroma delu na starih rezkalnih strojih. Če imamo v zalogi večjo količino rezkarjev, bomo vedno tudi težili za tem, da bomo upoštevali gornja pravila. Zmotno je namreč mišljenje, da je za mirno rezanje že dovolj, če je več kot en zob istočasno v delu. Tudi v tem primeru lahko sile rezanja zelo močno nihajo, če nismo ugodili zgoraj opisanim zahtevam. Ker pa v praksi nimamo vedno na razpolago po gornjem pravilu odgovarjajočih rezkarjev, je pravilneje uporabljati rezkarje z močnejše nagnjenimi zobmi, ki tudi ob neugodnih pogojih dela mirneje delajo kot pa rezkarji z ravnimi ali malo nagnjenimi zobmi. Nadalje nastopa pri rezkarjih z močnejše nagnjenimi zobmi precejšnja aksialna sila in je v tem primeru rezkalno vreteno dovolj obremenjeno kot pri rezkarjih z ravnimi ali malo nagnjenimi zobmi. Da pa pride pri valjčnih rezkarjih večje nagnjenje zob do polnega izraza in da na čelni strani rezkarja zob ne bi preveč oslabil, le-tega na poseben način brusimo. Naknadno brušenje teh rezkarjev je možno brez težav.

Utori za prekinjanje odrezka

Pri zelo močnih obremenitvah in velikih presekih odrezka večkrat brusimo utore za prekinjanje odrezka, pri manjših presekih odrezka pa se temu po možnosti izogibajmo. Na robovih obrušenega utora so koti nepovoljni, čemur sledi predčasno zatopljenje in potreba po naknadnem brušenju. Tudi izgled površine je slabši. Povsod tam, kjer se odrezek lepo odvija, je ubrušenje utorov za prekinjanje odrezka brezpredmetno, kajti rezkar z močno nagnjenimi zobmi deluje kakor transportni polž, ki odnaša odrezke. Le pri posameznih nepovoljnih fasonskih rezkarjih z velikimi preseki odrezka bomo ubru-

sili utore za prekinjanje odrezka, in to v takih primerih, kjer konstrukcija fasone onemogoča lepo izmetavanje odrezka.

Vpenjanje rezkarjev

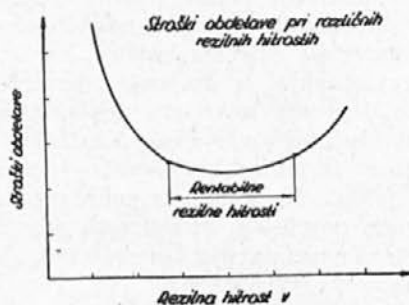
Stabilnost vpenjanja rezkarjev je odločilne važnosti. Temu se pri nas posveča še mnogo premalo pažnje. Kot znano, vpenjamo orodja z izvrtino, ki v glavnem režejo na obodu in čelno, kot so valjni, valjni čelni, ploščati in fasonski rezkarji, s pomočjo rezkalnih vreten, nastavnih obročev in vzdolžne zagozde. Prav ta vretena pa so navadno najslabši člen pri prenosu energije stroja na orodje. Dolga rezkalna vretena so navadno izkrivljena, nastavni obroči poškodovani, tako da je centrični tek kaj težko mogoč. Kolikor je tako rezkalno vreteno uležajeno samo na koncu, na malem čepu, je uspešno delo nemogoče. Poleg intaktnosti rezkalnega vretena in nastavnih obročev težimo povsod za tem, da rezkalno vreteno po možnosti večkrat uležajimo.

Valjčne čelne, kotne in podobne rezkarje pa vpenjamo enostransko na tako imenovana natična rezkalna vretena. Praksa je nadalje pokazala veliko prednost prečnega utora pri valjčnih čelnih rezkarjih nasproti vzdolžnim. Pri enaki obremenitvi je rezkar z vzdolžnim utorom počil, medtem ko rezkar s prečnim utorom ne izkazuje nikakih poškodb. Poleg tega se vzdolžni utor na rezkalnem vretenu rad razširi in poškoduje, zagozda nagriže, kar vse ni primer pri prečnem utoru.

Stebelne rezkarje z Morse- ali metričnimi stožci vpenjamo direktno ali s pomočjo reducirnih puš v delovno vreteno stroja. Stebelni rezkarji, katerih aksialna sila, ki nastopa pri delu, je usmerjena proč od delovnega vretena, so v svrhu zavarovanja izpada med delom opremljeni z navojem in pritežnim vijakom pritrjeni v vreteno. Večji rezkarji so v svrhu zavarovanja proti zasukanju nadalje opremljeni s priprežnimi ploskvami.

Rezkalne glave vpenjamo povsod, kjer je le možno, direktno na zunanji stožec ali ravno stran rezkalnega vretena. Le pri manjših rezkalnih glavah se poslužujemo odgovarjajočega natičnega rezkalnega vretena. Povsod pa se držimo veljavnih norm.

Kako odločilnega vpliva na izdržljivost in delovno sposobnost rezkarja je odgovarjajoče vpenjanje, nam prikazuje naslednji diagram.

Delo z rezkarji

Gospodarno delo z rezkarji je predvsem odvisno od rezilne hitrosti, pomika, širine in globine rezanja, nadalje od strojev in ostalih vplivov, katere si oglejmo vsaj na kratko.

Širina rezanja je dana s komadom, ki ga obdelujemo in nanjo nimamo vpliva. Sila rezanja je proporcionalna širini, tako imenovana dvojna širina — dvojna obremenitev.

Globina rezanja in pomik

Pri majhnih globinah rezanja in pri velikem pomiku odrezujejo zobje debelejšje odrezke kot obratno. Poizkusi nadalje kažejo, da specifični pritisk rezanja pri naraščajočem preseku odrezka občutno pada, kar pomeni manjšo obremenitev stroja in mirnejše delo.

Iz zgornjega izhaja, da dosežemo največji delovni efekt in najkrajši čas obdelave pri nizki obremenitvi stroja, pri malih globinah rezanja in velikem pomiku, ne pa obratno.

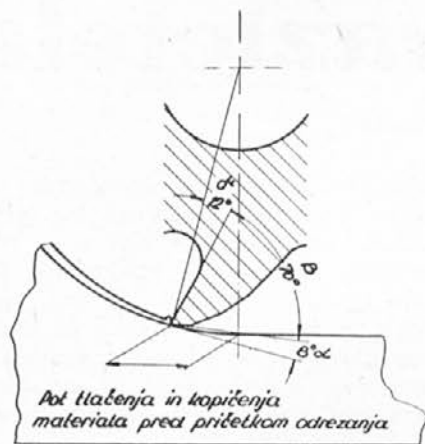
Istosmerno rezkanje

Pri rezkanju je smer pomika delovne mize s predmetom normalno usmerjena proti smeri vrtenja rezilnega orodja, kar imenujemo tudi protismerno rezkanje. Če opazujemo potek odrezavanja odrezka, bomo najprej opazili, da ima odrezek obliko vejice, to je, da je na začetku rezanja debelina odrezka enaka 0,0 mm ter da nato polagoma narašča. To pa ima mnoge znane negativne posledice. Iz osnov mehanske obdelave nam je znano, da je za odrezovanje potrebna neka najmanjša debelina odrezka, ki znaša od 0,5 do 0,03 mm. Ko pride zob rezkarja v dotik z obdelovanim predmetom zaradi navedenega, ne more takoj pričeti z odrezovanjem, pač pa zob rezkarja material pred seboj tako dolgo tlači in kopiči, da doseže odrezek zadostno debelino, nakar šele zob vreže v material oziroma, bolje povedano, začne cepiti odrezek. Pot od dotika zoba na material pa do začetka odrezovanja je za rezkar usodna, kajti tedaj nastopajo največje obremenitve, ki preidejo v močne torne obremenitve. To do samega začetka rezanja. Zaradi teh obremenitev pa se rezilo oziroma zob močno segreje, kar lahko privede do popuščanja trdote orodja.

Opisani problem je glavni nedostatek, ki nam otežkoča rezkanje pri večjih trdotah. Kot znano, struženje, skobljanje in vrtnanje materiala s ca. 115 kg/mm² trdnosti ne dela posebnih preglavic, medtem ko je rezkanje materiala s 80 kg/mm² trdnosti že kar problematično. Vzrok je prav v velikem odporu materiala nasproti začetnemu vtisnjenju rezila, pri čemer se ostrina rada okruši, močno segreje in hitro otopi.

Če pa si nadalje ogledamo delo rezilnega kolesa odvalno-pehalnega stroja za ozobljenje, ki je povsem identično z normalnim skobljanjem ali pehanjem, le da ga tu navajamo zaradi enake debeline odrezka (kot to ni pri rezkanju), vidimo, da zob že takoj v začetku polno zareže v material in nato enakomerno reže. Prednosti v tem primeru nasproti protismernemu rezkanju so takoj vidne.

Na sliki 25 pa imamo prikazan primer rezkanja, kjer je pomik mize z obdelovanim komadom istosmerno s smerjo vrtenja rezkarja; to imenujemo istosmerno rezkanje. Tudi tu zob takoj ob dotiku na predmet polno zareže v material, odrezavanje odrezka pa se nato vrši brez poseb-

Skica 25

nih dodatnih obremenitev, enako kot pri pehanju ali skobljanju.

Če si potek rezanja pri istosmernem rezkanju ponazorimo z dletom pri sekanju, kjer z udarcem kladi na prosto stoječe dleto izvajamo silo P, ki nam opravlja delo sekanja, vidimo, da so tu izključene vsestranske sile z vsem svojim negativnim vplivom na delo. Omembe vredno je nadalje dejstvo, da sta komponenti T in T', enaki, kar izključuje vsako stransko silo, ki bi pri rezanju nastopila in katero bi morali dodatno premagovati. V našem primeru nam dleto nadomešča zob rezkarja, silo T pa obodna sila OP, potek rezanja pa je ostal nespremenjen.

Zaradi omenjenih prednosti in manjših obremenitev je dana možnost, da pri istosmernem rezkanju izberemo večje odrezilne kote, kar zmanjšuje trenje in segrevanje rezkarja, zaradi česar lahko nadalje pri istosmernem rezkanju izberemo tudi večje rezilne hitrosti in dosežemo večje izdržljivosti orodja.

Istosmerno rezkanje pa zahteva posebno konstrukcijo orodja, kar je pri naročilu brezpogojno navesti.

Rezilne hitrosti

Primer na skici kaže, da je smiselna in rentabilna izbira majhnih globin rezanja in velikega pomika; pri rezkanju pa je pomik izražen v mm/min, torej je neodvisen od obodne ali rezilne hitrosti. Pri zmanjšani rezilni hitrosti nam torej narašča debelina odrezka, kajti enako dolžino predmeta mora obdelati manjše število zob. Iz prvega zaključka izhaja drugi. Pri rezkanju bomo raje izbrali nižje rezilne hitrosti in imeli večji pomik na zob, kajti rezilne hitrosti ne vplivajo direktno na izdelovalne čase; zadnji so v večji meri odvisni od pomika.

Nižje rezilne hitrosti pa zelo pozitivno vplivajo na rezoobstoynost orodja, kar je pri dokaj dragem brušenju rezkarjev omembe vredno. Nasprotno pa pri prevelikih rezilnih hitrostih ne narašča samo obremenitev stroja, temveč nastopajo vsa mogoča tresenja in nihanja z vsemi svojimi negativnimi posledicami, katere lahko odstranimo le z zmanjšano rezilno hitrostjo.

Nekoliko drugačna situacija je pri gladkanju. Površina obdelovalnega komada pri rezkanju ni gladka, temveč valovita. Računsko je ta nevarnost tem manjša,

čim več zob dela površino gotove dolžine. To pa je možno z izbiro fino ozobljenega rezkarja ali pa s povečano rezilno hitrostjo. Praksa izkazuje, da nastopajo največje neravnosti površine prav zaradi necentričnega teka rezkarja oziroma vretena, ker od sredine najoddaljenejši zob zarezuje globoke zareze. Te zareze pa so tem manjše oziroma tem manj pridejo do izraza, čim večkrat ta najoddaljenejši zob potuje preko površine, torej pri povečani rezilni hitrosti. To pa nam ponovno narekuje izbiro večjih rezilnih hitrosti in ne finejše ozobljenih rezkarjev, kar smo že prej obravnavali. Seveda povečana rezilna hitrost močnejše obremenjuje stroj in daje manjše časovne izdržljivosti orodja, zaradi česar bomo rezilne hitrosti zvišali le za dopustno mero in pri tem potrebno zmanjšali pomik. Smiselna kombinacija gornjih dveh vrednosti omogoča, da dosežemo tudi z grobo ozobljenimi rezkarji gladke površine. Da pa mora biti orodje precizno brušeno in zadostno hlajeno, je samo ob sebi umevno. Pri tem želimo dodatno poudariti, da ekscentrični tek rezkarja nikakor ne sme biti večji od od 0,02 mm. Če pa rezkamo tankostenske komade, in to posebno z dolgimi, tankimi stebelnimi rezkarji, ali pri uporabi krožnih žagic, tedaj bomo rezilne hitrosti dvignili do zgornje meje, ki jo dopušča brzorezno jeklo. Tedaj namreč dobimo zelo tanke odrezke in s tem manjše obremenitve na zob in predmet, ne da bi pomik dosti zmanjšali, s čimer je delo edino izvedljivo. Tako dosežemo n. pr. pri uporabi krožne žagice 3,5×145 mm pri 25 mm globine rezanja pri 40 m/min rezilne hitrosti še vedno pomik 80 mm/min, in to na jeklu 60,11 in oljnem hlajenju, kar je vsekakor zelo dovoljen rezultat.

Smernice za izbiro rezilnih hitrosti so razvidne iz tabel.

Vrednosti v tabeli veljajo za stabilne stroje, za masivne, dobro vpete komade, za odgovarjajoče vpenjanje in izbiro orodja. Čim večji pa je presek odrezka, tem manjša mora biti rezilna hitrost. Pri trdih materialih in neenakomernih obremenitvah se bomo poslužili nižjih vrednosti, navedenih v tabeli.

Hlajenje orodja

Hlajenje rezkarjev pri delu zelo povoljno vpliva na časovno vzdržljivost orodja kakor tudi na povečane rezilne hitrosti (povečanje do 40 odstotkov in še več) ter prav tako izboljšuje kvaliteto obdelane površine. Tekočino dovajamo v močnem curku na rezkar, tako da orodje preplavlja in ga s tem dobro hladi in maže.

Drsenje odrezajočega odrezka preko odrezilne ploskve-zoba povzroča trenje in s tem pregrevanje zoba, tekočina pa z učinkom mazanja zmanjšuje trenje in s tem segrevanje, istočasno pa odvaja nastalo toploto. Uporaba hlajenja prav zaradi gornjih vplivov podaljšuje rezoobstoynost orodja. Za splošno uporabo se poslužujemo milnice (emulzija vrtnega olja in vode), za poboljšana Cr-Ni jekla in pri ozobljenju pa odgovarjajočih rezilnih olj. Izbira hladilnih sredstev je dana v tabelah.

Pod nazivom milnica razumemo emulzijo vrtnega olja in vode v razmerju ca 1:10. Da zmanjšamo nevarnost rjavenja, lahko dodamo do 5 odstotkov sode.

Vzdrževanje rezkarjev

V obratih najprej uveljavimo načelo:

Brusi pogosto!

Mnogo ekonomičneje je namreč pogostno in pravočasno brušenje, pri katerem s par obrusi brez velikega odvzemanja materiala rezkar z lahkoto zbrusimo. Pri močno otopelih orodjih pa je brušenje dolgotrajno in drago, poleg tega pa zaradi grobega odvzemanja materiala obstaja nevarnost pregrevanja zob, čemer se pri suhem brušenju kaj težko izognemo.

Brusilno ploščo večkrat zravnamo in očistimo, kajti le z ostro in mirno tekočo lahko pravilno brusimo.

Uporabljajmo mehke brusilne plošče s srednjim zrnjem (za grobo brušenje 46 do 50 K, za fino brušenje 60 J do 60 K).

Smer vrtenja brusilne plošče naj bo po možnosti usmerjena proti rezini, da ne nastaja rob. Stična ploskev med brusilno ploščo in orodjem naj bo čim manjša. Brusilne plošče lončaste oblike bomo postavili poševno, tako da bo brusil le ozek rob plošče.

Vpenjanju rezkarja v svrhu brušenja posvečajmo izredno pozornost. Če rezkar ni centrično vpet, so posamezni zobje od središnice bolj oddaljeni in pri rezkanju puščajo globoke zareze, rezkanje samo pa zaradi neenakomernih obremenitev nemirno poteka.

Velikost rezilnih kotov se pri brušenju ne sme menjati. Že uvodoma smo poudarili vpliv rezilnih kotov na potek dela. Le-ti morajo biti prilagojeni obdelovalnemu komadu.

Prosti kot mora biti tem večji, čim bolj nagnjena je spirala. Če je kot premajhen, se hrbet zoba drgne ob predmet in poškoduje površje, kolikor sploh ne onemogoča dela. Če pa je prevelik, oslabi zob, ki se potem rad skruši.

Odrezilni kot je tem manjši, čim trši je material, vendar se radi izognemo izvedbam, pri katerih je kot 0°.

Pri spiralno ozobljenih rezkarjih lahko merimo kote ali pravokotno na središnico ali pravokotno na zob, pri čemer dobimo različne vrednosti. Pravokotno na središnico merjene kote označujemo z γ_{st} in γ_{st} , pravokotno na rezino pa z α_N in γ_N .

Opomba uredništva: Zaradi navzkrižnega tiska prospekta nismo mogli uporabiti razpoložljivih klišejev tudi za ta ponatis in je stvar zato toliko pomanjkljiva. Vendar pa je za proizvajalce in za domače uporabnike povsem razumljiva.

RAZVESELJIVA VEST

Ob zaključku lista dne 28. julija lahko s ponosom povemo, da je bilo v juliju do tega dne na področju tovarne le 21 primerov obratnih nesreč. To je do sedaj najnižje število obratnih nesreč na mesec, kar jih je kdaj dosegla naša delovna skupnost.

Upamo, da v preostalih dneh meseca tega ne bomo pokvarili.

Brusna plošča se je razletela

Za vse brusače poučen primer raziskave vzroka obratne nesreče

Taka je sedaj pred komisijo

Pretekli mesec je bilo pri podjetju nad 80 % obratnih nesreč in poškodb pri delu, ki bi vse lahko izostale, če bi prizadeti vsaj čisto po človeško pazili in, namesto napačno, prav ravnali.

In vmes hude nezgode ter poškodbe, ki jih bodo prizadeti pa tudi skupnost občutili vse življenje!

Kdaj bomo že enkrat nehali povzročati nesrečo in škodo zgolj zaradi premale lastne previdnosti in varnostne nediscipline pri delu? Čas bi že bil, ker ni treba, da bi bilo naše podjetje v tem pogledu med najslabšimi in tudi nimamo interesa plačevati zaradi lahkomišelnosti nekaterih višji prispevek za socialno zavarovanje, kar nas je sedaj doletelo.

Ali res ne gre drugače? Ali naj se obrnemo na družine, da bodo svojci opozarjali naše sodelavce na potrebno paznjo pri delu — ponekod celo na take običajne stvari, ki bi jih moral vedeti in upoštevati sleherni že kot človek, ne da bi moral biti strokovnjak svojega dela?

Kdor vidi vzroke nekaterih takih nesreč, mora res začeti dvomiti v sploh kakšno zanimanje prizadetih za osebno varnost in varnost sodelavcev.

Vmes pa so nesreče, ki so res nesreče in ki nas hočejo po izvoru vzroka celo prestrašiti. Taka nesreča se je pripetila pretekli mesec. Brusna plošča se je razletela!

Koliko brusnih plošč se vrti v našem podjetju! Kaj bo, če ne bomo našli in odpravili vzroka za take nesreče? Neka napaka, neka krivda je vedno zadaj.

Najti jo moramo in odpraviti, da bo delo varno, da ne bo ogrozilo! To ni samo interes brusačev, to je dolžnost delovne skupnosti, dolžnost proizvajalca ter dolžnost vseh, ki imajo opravke s tem uporabnikom bodisi pri transportu, pri montaži ali pri uporabi.

V ta namen objavljamo izjavo proizvajalca brusnih plošč za zadnji primer, ki je jasen in strokoven pouk za varnejše delo. Na drugi strani pa bomo videli, kako podrobno in tudi drago (komisije z vseh strani) se raziskujejo vzroki nezgod — vsaj povsod tam, kjer vzrok ne leži na dlani.

Na zapisnik Železarnе Ravne, ki je seveda bolj zagovarjal naše stališče in sumil kvaliteto plošče ter nekako krivil dobavitelja, je bil ponovni komisijski ogled in smo prejeli naslednjo izjavo:

I z j a v a k ugotovitvam v zapisniku Železarnе Ravne o delovni nezgodi, povzročeni zaradi razleta brusne plošče dne 23. junija 1955:

Dne 24. junija 1955 dopoldne je Železarna Ravne telefonično obvestila upravo Tovarne umetnih brusov, Maribor, o nezgodi, ki se je pripetila v kladivarni zaradi razleta brusne plošče ter jo pozvala, da takoj pošlje svoje strokovnjake zaradi ugotovitve dejanskega stanja in vzrokov nesreče.

Z ozirom na to, da je bil tega dne naš tehnični vodja tov. Brunčko po službenih opravkih v Ljubljani, smo lahko poslali komisijo šele v soboto, dne 25. t. m., zjutraj v Železarno Ravne. Za komisijski ogled so bili določeni tehnični vodja Vilko Brunčko, šef proizvodnje Danilo Hanzurej in tehnik Alfred Meglič.

Imenovani so obiskali navedenega dne dopoldne Železarno v Ravnah ter tam v prisotnosti predstavnikov železarne, referenta HTZ, obratovodje kladivarne, šefa nabave in drugih skušali na licu mesta ugotoviti vzroke, ki so dovedli do razleta brusne plošče in do poškodbe brusača.

Preiskava vseh okoliščin, ki so lahko v vzročni zvezi s to delovno nezgodo, je dala doslej sledečo sliko:

Naloga komisije je bila ta, da po možnosti ugotovi objektivno dejansko stanje, prvenstveno glede sledečih kompleksov vprašanj, v katerih lahko tiči vzrok nesreče, in sicer:

1. kakovost brusne plošče, ki se je pri delu razletela;

2. tehnično stanje brusnega stroja, na katerem se je brus razletel, ter

3. delo brusača v času nezgode in ostali pogoji na tem delovnem mestu.

Komisiji Tovarne umetnih brusov, Maribor, je bil ob njenem prihodu na Ravne predložen zapisnik o nezgodi, sestavljen po predstavnikih železarne 24. junija 1955.

Na ugotovitve tega zapisnika dajemo na osnovi poročila naše komisije k prej navedenim glavnim točkam sledeče pripombe:

ad 1. Kakovost predmetne brusne plošče:

Naši komisiji so bili predloženi komadi razletelega brusa in njegova nalepka (etiketa). Kakor vsi naši tovrstni izdelki, je bila tudi ta brusna plošča opremljena s posebno nalepko s tehničnimi in komercialnimi podatki, iz katerih izhaja, da gre v tem primeru za brusno ploščo iz normalnega korunda znamke »Rapid« na bazi bakelitne vezi v dimenzijah 500×65×200 milimetrov s kvaliteto karakteristik A 12 R 328/P, ki je bila dobavljena Železarni Ravne med drugimi brusi v okviru pogodbe številke 106/54 kot delna pošiljka glasom našega računa številke 910 z dne 19. marca 1954 v oboju z oznako 728/1. Primerno zapakovane bruse glasom navedenega računa je kakor običajno prevzela Železarna v naši tovarni s svojim kamionom dne 19. marca 1954.

Nadalje je razvidno iz te etikete, da je nosila predmetna brusna plošča še posebno individualno tekočo številko 128 in da je bila plošča preizkušena pri 2300 obr./min. Končno je na nalepki še podatek, da je pri ročnem dovajanju pri brušenju — kar je slučaj v danem primeru — dopustna uporaba brusne plošče z obodno brzino 45 m/sek. ali pri 1720 obr./min.

Že ta okolnost, da označuje naše podjetje brusne plošče, ki so namenjene za uporabo pri večjih obodnih brzinah, še s posebnimi tek. številčkami — tako da imamo zaradi svoje kontrole in zaradi eventualnih poznejših reklamacij vsak čas možnost ponovno preiskati celotni potek izdelave vsakega posameznega komada — kaže na veliko skrb, ki jo, zavedajoč se svoje odgovornosti za dobro kakovost naših izdelkov, posebej posvečamo tovrstnim brusnim ploščam.

Takoj po povratku naše komisije v Maribor smo pregledali vse podatke iz proizvodne evidence ter nismo mogli odkriti prav nobene pomanjkljivosti.

Končna preizkušnja izgotovljene predmetne brusne plošče št. 128 je bila izvršena, kakor je to razvidno iz posebnega delovodnika, pri našem specialnem preizkuševalnem stroju dne 17. marca 1954 — vpis pod redno številko 3272.

Če bi imel ta brus kakršno koli proizvodno napako, bi se ta pri preizkušnji brezpogojno pokazala in brus preizkušnje pri tako visoki turaži ne bi izdržal.

Kakor že rečeno, je bil ta brusni kolut preizkušen več minut pri obodni hitrosti nekaj nad 60 m/sek, oziroma pri 2300 obr./min. — t. j. pri obodni hitrosti, ki je za ca. 35 % večja od maksimalne dopustne brzine pri brušenju z novo ploščo. Mimogrede omenjeno, je bil predmetni brus pred razletom že več ur v uporabi ter je bil zaradi tega njegov premer že zmanjšan in se je zaradi tega tudi prvotna obodna brzina še zmanjšala, tako da je razpon med preizkusno brzino in delovno brzino ob času razleta še večji.

Naknadna mehanična, mikroskopska in kemična preiskava drobcev razletele brusne plošče potrjuje naše prepričanje, da je bil ta brus, ki je po izdelavi prestal že prej omenjeno strogo preizkušnjo, v času odpreme iz naše tovarne brezhibne kakovosti.

Da je bila tudi ta brusna plošča v notranjosti mase armirana z dvema železnima obročema, ki naj povečujeta trdnost brusa, omenjamo zaradi reda. V tem pogledu ravnamo prav tako kakor vse vodilne evropske tovarne umetnih brusov.

Kljub najstrožjemu merilu pri preiskavi glede kakovosti ne najdemo nobene pomanjkljivosti te brusne plošče ter zaradi tega zavračamo mnenje glasom zapisnika, po katerem naj bi bil vzrok razletu nedogovarjajoča kakovost brusa.

Dodajamo še:

Brus spada med občutljiva orodja ter je treba z njim pazljivo ravnati. Od trenutka, ko brus zapusti po končni kontroli proizvajalca, pa do časa, ko se ga montira in prične delati, je lahko dolga pot. Med transportom, med vskladiščenjem, na poti iz skladišča do stroja in med montažo se lahko zgodi, da dobi brus kak močnejši sunek, udarec ali pade na trda tla, kar ima lahko za posledico, da dobi tanke razpoke, ki so često prostemu očesu nevidne. Tak brus seveda velikega naprežanja pri obratovanju ne more vzdržati ter se razleti, največkrat takoj po prvem spustu v pogon.

Mnenja smo, da se v tem slučaju to ni zgodilo, ker je bil brus po navedbah zapisnika že preko 5 ur v uporabi. Jasno pa je, da se mora zelo pazljivo ravnati z brusom tudi ves čas, dokler ni dokončno iztrošen. Kako se je v tem slučaju ravnalo z brusom, bomo obravnavali pozneje.

Iz navadenega zaključujemo, da je bil predmetni brus brezhibne kakovosti in da razleta tudi niso povzročili kakih mehaničnih vplivov ves čas do trenutka nesreče.

Ad 2. Brusilni stroj:

Predmetna brusna plošča je bila montirana na brusilnem stroju »Rafama« v

Sodelavci orodjarne

oddelku kladivarne. Kolikor je komisija lahko na pogled ugotovila in zanašajoč se na izjave odgovornega obračunovodje, je ta stroj v dobrem stanju, ima predpisano turažo ter je opremljen z zaščitnim okrovom, kakršni so običajni za to vrsto strojev. Zaščitni okrov je tudi po razletu predmetnega brusa intakten.

V času, ko se je naša komisija mudila v kladivarni, je bil ta stroj v pogonu ter ni bilo opaziti z ozirom na varnost dela nobenih posebnih pomanjkljivosti.

Z ozirom na to, da tudi glede montaže predmetnega brusa niso bile javljene nobene izredne okoliščine in iz dejstva, da je brus že delal več ur, zaključujemo, da tudi pri teh okoliščinah ne gre iskati vzroka za nezgodo.

Ad 3. Delo brusarja in ostali pogoji na delovnem mestu:

Brusar, ki se mu je ta nesreča primerila, se nahaja v bolnici in torej člani naše komisije niso mogli z njim govoriti. Pa tudi, če bi bilo to možno, je zelo verjetno, da njegove izjave ne bi mogle povsem razjasniti situacije — to pa iz povsem razumljivega in psihološko utemeljenega momenta. Nemogoče je namreč zamisliti si, da bi bil nezgodo povzročil namerno, nezgoda ga je doletela povsem nepričakovano in zelo težko je, da bi se zavedal podrobnosti svojega ravnanja tik pred nezgodo. Vsak bi vsega menda tudi ne povedal.

Iz izpovedi prič, ki so bile v tem času v istem oddelku, po navedbah predstavnikov železarne, ni možno ničesar ugotoviti, kar je tudi razumljivo, saj so bili vsi ostali delavci verjetno osredotočeni na svoje delo ter niso mogli opaziti okoliščin, ki so verjetno povzročile razlet brusa.

Pri raziskovanju okolnosti na delovnem mestu in brusarjevega dela, vpliva zelo neugodno dejstvo, da ni bilo mogoče najti gredice (caglja), ki ga je ponesrečenec v času nezgode brusil in da so bili tudi kosi razletelega brusa pospravljeni. V takih primerih je često možno iz komada, ki ga je brusil, in iz položaja kosov razlete-

lega brusa in še drugih, na pogled morda nevažnih okolnosti, le razbrati vzroke za razlet brusa.

Prav v tem primeru se postavljajo sledeča vprašanja:

Kako je možno, če je brusar stal pravilno na svojem mestu med držaji stroja, da so komadi brusa odleteli poševno nazaj, ko dopušča zaščitni oklop, ki pokriva horizontalno več kakor polovico brusne plošče pri delu in je ostal cel — pri vrtenju koluta v spodnji polovici od brusarja proč — kvečjemu odlet zdrobljenih komadov tangencialno navpično proti tlom.

Po pripovedovanju naj bi se nezgoda primerila tedaj, ko je delavec pričel delati in ko je brusil zgornjo površino ležečega caglja in to nekje proti sredini.

Če to drži, potem si lahko razlagamo nesrečo samo tako, da se je osiše brusa v trenutku razleta moralo nahajati nekje pred sprednjo navpično ploskvijo ležeče gredice. Le na ta način bi se dalo razumeti, da je ob razletu brusa odletelo nekaj komadov v sprednjo stran caglja, se tam odbilo poševno nazaj proti delavcu in mu ranilo nogo.

S tem v zvezi pa moramo opozoriti na sledeča zapažanja članov naše komisije ob priliki ogleda mesta nezgode:

Brusarji pri »Rafama« strojih v kladivarni morajo po naravi dela večkrat spremeniti položaj stroja z brusno ploščo v horizontalni smeri, in sicer v glavnem levo in desno — da lahko obrusijo gredico po vsej dolžini, deloma pa se mora premakniti nihajoči stroj tudi malo naprej ali nazaj, vse gledano s stališča brusarja. Pri tem premikanju brusarji stroja ne ustavijo, temveč teče brus prosto dalje. To velja tudi za primere, ko delavec stroj odmakne in z ročaji nekam prisloni, da medtem pregleda površino gredice ali menja lego komada. Ko pa spravljajo stroj v primeren položaj, kar je predvsem primer tudi na pričetku dela, delajo to tako, da stroj potegnejo k sebi ali potisnejo od sebe ter z enim ali večimi nihaji premaknejo gornji mehanizem v odgovarjajočo lego. Pri tem je njih pogled uprt navzgor, tako da

je njihova pozornost odvrnjena od tekočega brusa.

Pri tej manipulaciji prihaja seveda tudi do gibanja brusa v navpični smeri. Možno je, da pride pri tem zaradi trenutne nedovoljne pažnje do močnejšega udarca z brusom ob predmet in, če se to zgodi, se lahko brusna plošča — kljub brezhibni kakovosti razleti.

Upoštevati se mora namreč veliko obodno brzino tekočega brusa — 45 m/sek. odgovarja brzini 162 km na uro — in prilično težino brusa (skoraj 30 kg) — zaradi česar se pojavljajo v vrtečem se brusu velike sredobežne sile. Če karkoli brusno ploščo pri tej hitrosti prenglo ali celo hipoma zavre — kar se zgodi, če brusač nenadoma premočno stisne brus ob predmet, ali če celo močnejše zadene vanj — potem je jasno, da velike sredobežne sile morajo še tako dober brus raztrgati na drobne kose.

Prav v tem pogledu kaže eden od komadov razletelega brusa na obodu izrazite in krepke sledove kovine, in to samo eden od njih, medtem ko drugi komadi na obodu nimajo teh sledov. To govori za domnevo, da je brusač v predmetnem primeru nenadno močnejše oziroma premočno ali presunkovito pritisnil z brusom na cagelj in da je bil brus v danem momentu premočno zavrt.

V tehničnih zadevah manj izkušen človek si to najlaže predoči, če si predstavlja, kaj se zgodi, če se avto ali motor pri brzini nad 100 km na uro hipoma zavre ali če se pri tem zaleti v kak predmet. Da v takem primeru tudi najboljši material ne more zdržati, je vsakomur jasno.

Kljub zatrdilu v zapisniku, da je prizadeti brusač že več let opravljal ta posel, ni izključeno, pač pa celo zelo verjetno, da je pri premikanju stroja in zroč proti vodilnemu mehanizmu zaradi trenutne nepazljivosti nehote močnejše zadel z brusom ob cagelj, pri tem pa se je brus iz opisanih razlogov razletel in ga poškodoval.

Zaključek:

Iz vseh navedenih ugotovljenih okolnosti zaključujemo, da je treba to nezgodo pripisati zgolj nesrečnemu primeru, ker ne moremo kriviti niti brusne plošče glede kakovosti, niti brusilnega stroja glede tehničnega stanja, pa tudi brusaču ne moremo pripisovati in dokazati kake malomarnosti.

Ta nesreča je po vsej priliki posledica časovno soupadajočih momentov, od katerih sam noben ne more povzročiti nezgode, ki pa so — če se srečajo v danem trenutku — lahko vzrok nesreče.

Ti momenti so, kakor omenjeno, premikanje stroja, ne da bi ustavili brusno ploščo, odvrnitev pozornosti v drugo smer, premočni nihaj stroja itd.

Postavlja se še vprašanje, ali je upravičen strah delavcev na teh delovnih mestih zaradi te nezgode, kakor je to rečeno v zapisniku Železarne Ravne. Po našem prepričanju je vsak strah neutemeljen, pač pa je potrebna pri delu velika pazljivost.

Če se primerjajo statistični podatki o resnejših nezgodah, povzročenih po razletu brusnih plošč z drugimi nezgodami, potem

je ta odstotek zelo nizek in nesporno je dejstvo, da je mnogo delovnih mest, kjer je neodpravljeni riziko dela mnogo večji kakor pa pri brusilnih strojih. Treba je primerjati samo število in strukturo nezgod v železarskih obratih, pa se takoj dobi pravo sliko.

Jasno pa je, da se mora posvečati vsa pažnja ureditvi delovnih pogojev in uvedbi čim boljših zaščitnih mer na delovnih mestih, posebej še pri brusilnih strojih. V prvo vrsto takih ukrepov pa spada seveda poučevanje in seznanjanje delavcev z vsemi ukrepi, ki so potrebni za ohranjanje njihovega zdravja.

V tem pogledu skrbi uprava našega podjetja ne samo za čim boljše kakovost svojih izdelkov, temveč tudi za pouk vseh, ki imajo z brusi posla. Tako smo že leta 1947 razdelili med naše potrošnike vso naklado priročnika »Sredstva za brušenje«, katerega avtor je naš uslužbenec tov. Dunić; opozarjamo v naših katalogih na pravilno uporabo naših izdelkov, dalje smo lani razdelili mnogo tisoč izvodov

Martin Potočnik, Slovenj Gradec:

POMEN GOZDOV

Ko jutro pozlati pokrajino, se človek iz naše okolice vedno ozre v vrhove planin. Lep je ta pogled. Nekaj mehkega, pomirjajočega in obenem veličastnega. Kakor po izročilu očetov se ozirajo sinovi in hčere nekdanjih drvarjev, hubarjev in kmetov iz izrojenih ter opuščeni njiv proti planini. Še vedno jim je podzavestno ostala planina kot nepogrešljiv napovedovalec lepega in slabega vremena, hromečih neviht poletij in snežnih viharjev pozimi. Ko utihne ob delopustu delo v ravninskih kovačijah, mežiškem rudniku in v vseh številnih drugih manjših delavnicah, pohite sinovi in hčere s planin s svojim mladim rodом nazaj v goro, da se tam naučijo novih moči in sil. Večno zeleni in mirni gozdovi jih sprejemajo v svoje široke nedrje kot svojce ter jih s svojo svežino spremljajo vso dolgo pot do vrha, kjer prevzame lepoto gozdne tišine — razgled.

Ob takih priložnostih se človeku nehote zastavi vprašanje, kakšno vlogo igra v planini gozd in kako bi bilo tedaj, če bi bila naša razčlenjena pokrajina gola. Nadalje človeka zanima, pod kakšnimi razmerami raste gozd in kakšen vpliv ima na svojo okolico.

Zunanja slika pokrajine našega okraja je zelo različna. Iz večje ali manjše hribovitosti prehaja v razčlenjena pogorja, katerih vrhovi segajo prav do meje gozdne vegetacije. Glavni vrhovi, kakor Velika Kopa, Črni vrh, Kremžarjev vrh, Košenjak, Uršlja gora, Peca, Olševa in Smrekovec, vklepajo v svoja področja nešteto manjših vmesnih hribov, strmih in ozkih tesni; manjše dolinice, po katerih žuborijo potočki in izvirajo reke, kar vse daje pokrajini romantičnost in živahnost. V nižjih predelih, kjer se vrši koncentracija vod, nastopijo večje doline, ki so sprva sicer ozke in utesnjene, pa se kasneje razširijo.

brošure »Praktični saveti za potrošače bruseva« in tablic za ugotavljanje kvalitativnih karakteristik umetnih brusov, a za letos smo pripravili novo brošuro, ki je namenjena prav delavcem pri brusilnih strojih, »ABC za brušenje«, ki je pravkar izšla iz tiska in od katere smo nekaj deset izvodov že predali referentu HTZ Železarne Ravne, da jih razdeli med zainteresirane. Mimogrede omenjamo še to, da smo pred določenim časom organizirali po naših uslužbencih predvajanje dveh tehničnih filmov o brusih prav v Železarni Ravne.

Prepričani smo, da bodo brusači v vseh podjetjih, ki uporabljajo umetne bruse, po pravilnem pouku obvladali svoje delo in da bodo uvideli, da je pazljivost pri delu sicer nujno potrebna, a da je vsak strah pravzaprav neopravičen in da je riziko dela pri brušenju manjši kakor pa na mnogih drugih delovnih mestih.

Tovarna umetnih brusov Maribor

Tehnični vodja

Direktor

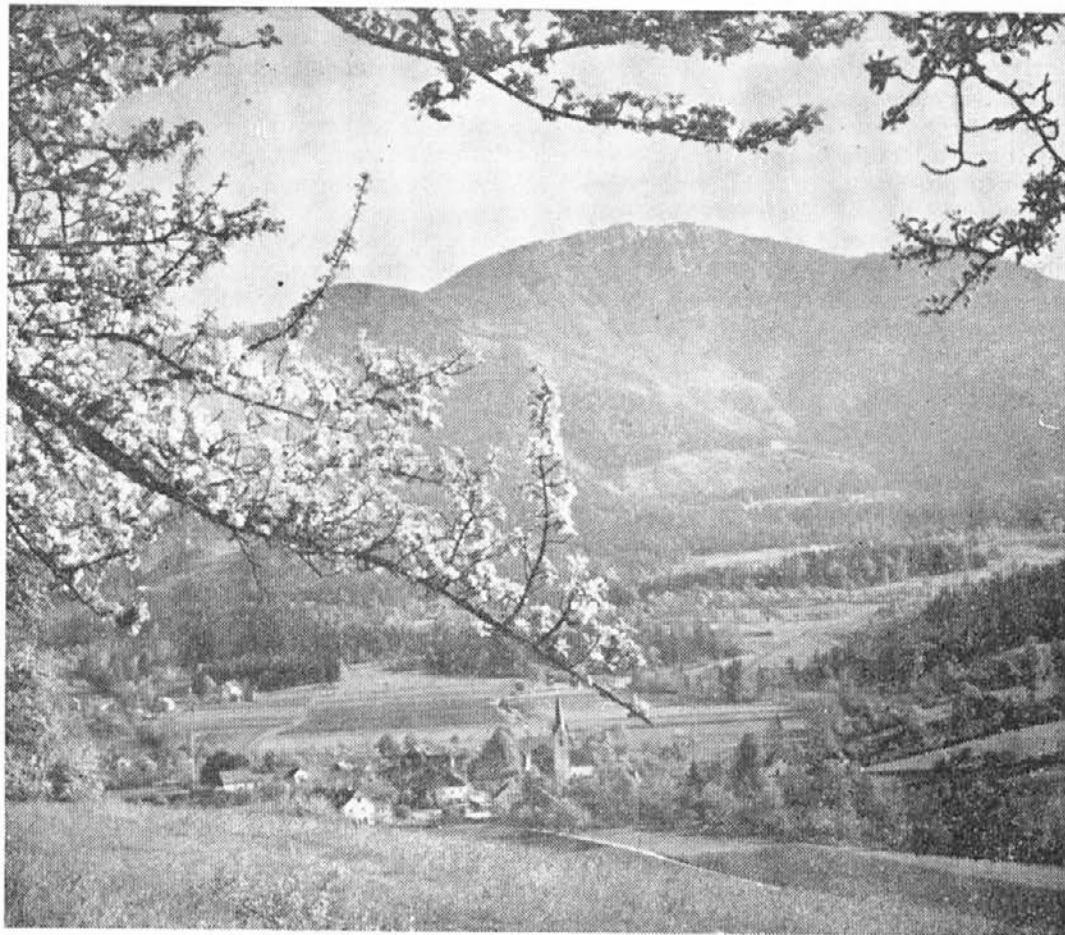
kristalasti skrilavci, so drugi sestavljeni iz apnencev.

Na našem področju spadajo k centralnim Alpam Pohorje, Kozjak in Tolsti vrh s Strojno, k apnenčastim Alpam (Karavankam) pa Uršlja gora, Peca, Olševa in Raduha. Smrekovec je samostojna hribina, ki spada k eruptivnemu poreklu. Sicer pa se na manjših področjih ti dve geološki skupini pri nas vrivata drugo v drugo in s tem povzročata izredno razgibanost pokrajine. Pod vplivom teh dveh osnovnih hribin je nastala v razvojnem procesu tudi današnja tako imenovana kulturna zemlja, to je ona, v kateri uspevajo rastline.

Značilno za zemljišča na kristalastih in glinastih skrilavcih je, da so sicer rahla, mestoma globokosežna, a povečini zelo kisla ter mikrobiološko zelo slabo aktivna ter tvorijo tip rjavih gozdnih tal. Značilno zanje pa je, da so zelo bogata na izvirkih. Za uspeh naravnega pomlajevanja gozdov, predvsem uspevanje zahtevnejših vrst (bukve, jesena, javora), pa bi morala imeti zemljišča vsaj nevtralno reakcijo, to je preko 6 PH. Zanimiva je tozadevna ugotovitev švicarskih znanstvenikov, kateri so izračunali, da bi n. pr. za izboljšanje kislis tal, to je od 4 na 5 HP in za globino 30 cm bi bilo potrebno apnjenje v količinah 3000 do 5000 kg v obliki apnene moke na površini 1 ha. Ker pa bi se v naših razmerah apno zaradi preobilnih padavin in rahle strukture zemljišča ponovno zelo hitro izpralo, bi gozdno gospodarstvo takih stroškov danes še ne moglo prenesti. Zaradi tega je toliko važnejše, da se vzdržuje gozdove v pravilni mešanici iglavcev in listavcev, ker posebno slednji preko odpadlega listja posredujejo prenos izpranega apna zopet v vrhne plasti zemlje.

Ker leže naši gozdovi in večina obdelovalne zemlje v strminah, so le-te izpostavljene delovanju raznih negativnih prirodnih sil, kakor: odplavljanju rodovitne zemlje, odnašanju grušč in kamenja v času nalivov, nastanku zemeljskih plazov in usadov v času deževja ter slično. Tudi v tem so zanimivi izsledki, katere je dala raziskovalna služba v Ameriki, Švici in Čehoslovaški, po katerih odplavljanje (erozija) in prodonosnost v različnih strminah in pri različnih vrstah kulturah različno deluje. Tako n. pr. navajajo podatki ameriškega znanstvenika iz leta 1943 sledeče: Pri nagnjenosti terena 18° odteče po površini 1 ha iz neobdelanega zemljišča 18 % padavin ter odnese s seboj letno kar 94 ton raznega materiala (zemlje, peska, grušč); iz obdelanega polja, kjer odteče po površini 13 % padavin, odnese s seboj po ha 34 ton enakega materiala, s travnikov in pašnikov pa odteče le 4 % padavin in odnese s seboj 1 tono materiala, medtem ko odteče z zemljišč, ki so pod varstvom gozdov, po površini le 1 % padavin in odplavi samo 0,2 tone materiala po ha. Iz tega moramo povzeti zaključke, zakaj so tudi v naših krajih že v prejšnjem stoletju bile opuščene na strminah neštete hribovske kmetije, in zakaj si tudi dandanes poljedelska proizvodnja v hribih le s težavo utira pot.

Iz tega kratkega pregleda je razvidno, da pomenijo gozdovi ljudstvu naše pokra-

Uršlja gora

jine nekaj več ko samo predmet izkoriščanja. Čeprav je dandanes v dobi velikega razvoja tehnike les v marsičem že nadomeščen z drugimi materiali, vendar igra v našem gospodarstvu še vedno nenadomestljivo vlogo. Pri tem pa moramo nenehno krotiti zgolj materialistične težnje ljudi, ki imajo gospodarjenj z gozdovi v rokah. Medtem ko stoje gozdovi splošnega ljudskega premoženja, to so nekdanji grofovski in veleposestniški gozdovi pod strokovnim upravnim vodstvom, je gospodarjenj v kmečkem gozdu prepuščeno še vedno več ali manj posestniku samemu. Res je, da skuša ljudska oblast z raznimi zakonitimi ukrepi — zakoni in uredbami regulirati in usmerjati gospodarjenj kot treba. Vsi ti predpisi pa ne bi imeli prave veljave, če ne bi imeli gozdni posestniki in prebivalstvo na splošno dovolj lastnega moralnega čuta, da se morajo gozdovi ohraniti gruntom, katere bodo slej ali prej izročili svojemu rodu kot večno dediščino v oskrbovanje.

Večina gozdnih posestnikov ve, kaj jim pomeni gozd. Mnoge pa privede stiska, ki je zgolj gospodarske narave, do tega, da začne posegati v gozd bolj kot more ta prenesti. Pri mnogih gospodarjih sčasoma zamre podedovana tradicija, ohraniti zemlji, ki v naših hribovskih in planinskih predelih zelo skopo rodi, gozd kot edini trdni steber. Ravno nam, ki tod prebivamo in ki nas je zgodovina potisnila prav v nedra zgrbane zemeljske skorje, pomeni gozd naš obstoj, kjer velik del prebivalstva od tega tudi živi. Zaradi tega je tudi gospodarska politika lesa in gozda nerazdružljivo povezana med seboj. Čemu se dandanes toliko govori ravno o gozdu, zakaj se za gozdno gospodarstvo zanimajo

tudi oni, ki gozda nimajo, torej tudi ljudje, ki živijo več ali manj oddaljeni od gozdnih površin. Zakaj lahko gospodari živinorejec z živino kakor hoče in zakaj prodaja drugih kmetijskih pridelkov ne dela gospodarstvu toliko skrbi, kot ravno reguliranje cen v lesnem gospodarstvu? Tako se sprašuje knap in fužinar, tako gozdni posestnik, ki čuti to najbolj na svoji lastni koži v planini.

Ali ste že prisluhnili razbesneli naravi takrat, ko ob pasjih dnevih poleti pridrvi nevihta za nevihto nad pokrajino? V planini buči. Temni, belo obrobljeni oblaki hite po nebesnem svodu z veliko brzino. Rezek piš viharja se spušča vedno niže k zemlji. Vse hiti, da se poskrije pred prihajajočo neukrotljivo silo, ki se bliža in kateri ne more uiti nikdo. Ljudje v zavarovanih naseljih se zapirajo v stanovanja, da mirno počakajo konec nevihte. Planina je daleč od njih in skoraj podzavestno slutijo, da se glavni boj vrši tam zgoraj ter da pridejo do njih le še razbiti ostanki nevihte.

Ali ste že videli ukrivljene macesne, sabljaste bore, tršaste smreke ter na prečko počesane bukve na gozdnih robovih, izbočenih hrbtih, ob kmečkih domovih in dalje tja, kjer se začne gozd redčiti sam od sebe in prehaja v golo planino. Grobost narave je spremenila normalno drevesno obliko in jo prilagodila tako, da se more upreti moči viharja. Močne, v zemljo in skalovje vraščene korenine so kakor delovne roke kmečkoga človeka, ki se z vso silo drži svoje zemlje. Kolikokrat mu je vršiček, ki je komaj prilezel iz zemlje, pritisnilo k tlom, kako se je moral skozi dolgo dobo boriti, da je slednjič pod varstvom starejšega drevesa zlezal toliko nad

zemljo, da se je lahko življenjsko osamosvojil. Debele veje se ga držijo od tal do starikavega vrha, na koreničniku pa mu je nastala sčasoma nevšečna odebeline. Tam, kjer naravne sile butajo v planino, si je narava izbrala in ustvarila celo vrsto — na tisoče in tisoče tako prilagojenih dreves »viharnikov«. Ti so ob času nevihte prvi, ki kot živi zid lomijo udarno moč viharjev. Dokler so ta mlajša drevesa, se pripogibajo prav do tal, kasneje pa njih enostransko razvito vejevje priča, kakšno vlogo odigravajo.

Človek se počuti v taki veličastni igri majhen in brezpomemben. Želi si ven, želi si močnega zavetja, postaja ga strah za lastno življenje. Edino gozd je tisti, ki more tu vzdržati v korist človeka.

Z nevihto pa ne prihaja samo vihar, temveč tudi redno naliv. Nad goro se meša istočasno toplejši in hladnejši zrak, kar povzroča, da se spustijo naenkrat ogromne mase vode nad pokrajino. Vodni curki iz nevidnih podnebnih izvirkov se takoj, ko pridejo do tal, združujejo v manjše in večje vodotoke, ki sčasoma derejo nezadržno po pobočjih, se združujejo v sotočjih ter drve z neukrotljivo silo v smeri padca, kot da se jim mudi, da čimprej dosežejo in uničijo človeku to, kar si je ustvaril spodaj pod ugodnejšimi pogoji. Teh vodnih mas ne zadrži nobena sila. Rušijo vse, kar se jim zoperstavlja, bodisi da so to hiše, mostovi, nasipi in slično. S kamenjem in peskom zasipavajo najlepša polja in vrtove daleč spodaj po ravninah. Človek si skuša reševati le golo življenje. Škoda na ljudskem imetju postaja neprecenljiva in nepopravljiva.

Kaj pomeni človeku, naselju ali mestu voda? Brez vode ne bi bilo življenja. Hujša je žeja kot glad, pravijo ljudje, ki so gle-

dali smrti v obraz. Od kod dobrohotni izvirek, kje večje zajetje vode za vodo-vode? Kje drugje kot tam, kjer je gozd s svojim zelenim pokrivalom prekril zemljo, da jo ubrani pred izsušenjem poleti. Pa ne samo to, gozd tudi s svojimi številnimi zaprekami prečisti vodo pred izviro, jo hladi, sveži in enakomerno oddaja. Ne samo gozd, včasih tudi drevo ali nekaj dreves vzdržuje izvirek, da poleti ne usahne. Ko gradimo hišo ali kupujemo kmetijo, ali ne vprašamo prvo po vodi, če je v bližini. In ko se nevesta priženi na grunt, jo prvo zanima, kje je voda. Kaj pomeni voda, vedo tisti, ki si jo morajo ob poletnih sušah iskat ure in ure daleč. Ali ni tudi v naši ožji domovini že marsikateri izvirek usahnil prav zaradi tega, ker so posekali gozd. Tudi narodna pesem pravi: »Ne bom se možila na strme vrhe, ne bom je nosila na glavči vode.«

Nad pokrajino sneži. Južne struje kopicijo bele plasti snega. Gole ali ogolele planine, skalovita gnezda, izolirane zemeljske drče in strme pašne površine se prekrivajo ter na svojih spolzkih ploskvah le do gotove določene meje držijo to prekomerno naravno breme. Ko postanejo te plasti razmeroma s strmino zemljišča pretežke in posebno če nastopi še jugovina, se plast snega pretga in zgrmi navzdol. Kjer so take plasti v dolžino in širino obsežne, se naenkrat valijo velikanske mase snega po pobočju ter s svojim zamolklim grmenjem naznanjajo svoj uničujoči prihod. S seboj nosijo vse, kar se jim postavi v napotje: osamele skale, polomljene dele dreves ter izlizano zemljo. Gorje, kam zadene plaz! Ne zadrži ga niti še tako trdno zidan kmečki dom, vas ali naselje ter je človek ob takih priložnostih tako rekoč brez moči. Ne pozabimo, da je ravno gozd tisti, ki preprečuje nastanek snežnih plazov!

Ali imajo gozdovi vpliv tudi na naše podnebne razmere? Po znanstvenih raziskavanjih raznih učenjakov je gozd kot najvidnejša in najmočnejša rastlinska združba vsekakor zelo pomemben regulator lokalnih klimatskih razmer pokrajine. Gozdovi zadržujejo tudi strujanje zračnih plasti, kar posebno ob času suše zelo blagodejno vpliva na uspevanje kmetijskih rastlin. Prav tako je asimilacija v področjih gozdov intenzivnejša kot na odprtih ploskvah. Prisotnost gozdov blagodejno vpliva tudi na preprečenje spomladanskih oziroma jesenskih pozeh, ki napravijo čisto v kmetijstvu veliko škodo. Gozdovi odbijajo v poletnih mesecih nevarnost toče.

Gozdovi so okras naši pokrajini. Ali bi imele naše turistične in letoviške postojanke kakšno vrednost, če ne bi bilo v bližini gozdov? Ali bi imela naša naselja tisto prikupno prirodno sliko, če ne bi bilo gozda v ozadju? Kako vpliva gozd na zdravstveno stanje naših ljudi, bi bilo težko oceniti. Vsekakor pa igra v tem ogromno vlogo.

Neposredno s planino je povezan tudi človek, ki tam živi. Skupno z gozdom se mora boriti z nešteto težavami, da se ohrani na gruntu svojih očetov. Zemljo mu, kot smo v začetku navedli, izpira dež in nalivi, težko priborjene hranilne snovi dušika, fosfora, kalija in rodovitnejše delce zemlje mu izpirajo nalivi. Pridelek je pičel, ker rastejo le določene maloštevilne kulturne vrste. Daleč je od šole, od kulturnih centrov, le redko je pri kmetiji stroj, ki lajša človeku življenje. Ta človek pa mora ostati tu zaradi gozda, zaradi planine, da jo oskrbuje, neguje in nam skrbi za prevoz lesa. Prav tako živi tam gozdni delavec, ki je nerazdružno povezan z delom v gozdu. Preveva ga duh socialističnega človeka, ki ve, zakaj in čemu dela. V narodnoosvobodilni borbi smo spoznali, kaj nam je ob času stisk pomenil gozd, saj je ogromna večina naroda šla skoz njega. Delavci v planini se lotevajo velikih nalog. Hočejo postati napredni gozdni delavci z namenom, čimprej izboljšati gospodarsko stanje gozdov, čeprav njih življenjski standard še dolgo ne dosega standarda fužinarja ali mežiškega knapa.

Pa ne samo gozd, tudi les je potreben celotnemu našemu narodnemu gospodarstvu. Les je v verigi drugih nujnih materialov nenadomestljiv. Tako n. pr. les pri proizvodnji premoga predstavlja razmerno le majhen procent vrednosti proizvodnje tega, a bi ga ob pomanjkanju lesa kljub temu ne mogli izkoriščati. Prav tako je les dandanes nenadomestljiv pri proizvodnji papirja, celuloze, umetnih vlaken in drugih izdelkov v kemični predelavi. Potrebuje ga v velikih količinah naše gradbeništvo, pohištvna industrija, železnice in mostovi. Končno ga rabi sleherni državljan za kurivo, ko se bliža zima, dokler ne prodre v naše gospodarsko življenje premog in elektrika. Ker je lesa malo, potrebe pa velike, postaja les vedno bolj dragocen. Sleherni, bodisi v gospodarstvu ali v privatnem življenju, ima več ali manj opravka z lesom ter zaradi tega predstavlja gozd in les poseben interes tudi zanj.

Peca — pogled z Javornika

NEKAJ SPOMINOV NA PREŽIHOVEGA VORANCA

Piše Vorančev učitelj F. Aichholzer

Sporočili ste mi željo, da napišem za Vaš mesečnik nekaj spominov na Kotlje in na Prežihovega Voranca kot svojega nekdanjega učenca. Rad Vam bom ustregel, ker mi je Vaš list zelo všeč, vseh posebnost zato, ker s tako ljubeznijo opisuje domače ljudi in domače posebnosti Mežiške doline, le da so moji spomini kaj skromni, ker sem komaj pol leta poučeval v Kotljah.

Bilo je to moje prvo učiteljsko mesto in prav zato hranim nekaj prav živih spominov na to dobo, nekaj živih spominov zlasti na učenca Kuharjevega Voranca. Prevzel sem pouk v višjem razredu dvorazrednice. Učni jezik je bil nemški, le tri ure so bile tedensko določene za pouk slovenščine in še te so bile na koncu ostalega pouka. Pisatelj sam opisuje v »Solzicah«, kako so nekateri učitelji učencem zagrenili slovenščino, da jih je zmeraj manj sedelo pri slovenski uri. Pripoveduje, kako nerad je hodil v šolo in da ga je le očetova šiba prisilila, da jo je obiskoval. Ne vem, če bi našli kak podoben primer, kakor ga bemo v »Solzicah«, kjer pisatelj opisuje

Ker je gozd in les, kot smo to iz prednjih razmotrivanj spoznali, direktno ali indirektno tako rekoč interesni činitelj vsakega našega državljanja, je razumljivo, da se moramo vsi, ki tod prebivamo, zanimati, kakšni so naši gozdovi, kako se z njimi gospodari in kaj je treba ukreniti, da se stanje v njih čimprej popravi. Ljudska oblast skuša smoter naprednega gozdnega gospodarjenja doseči oz. regulirati z izdajanjem raznih zakonitih predpisov in uredb. Uredila je strokovno gozdarsko službo tako v gozdovih socialističnega kot nedržavnega sektorja.

Vsa ta peščica ljudi-strokovnjakov pa med množico ne bo imela pravega uspeha vse do takrat, dokler ne bo sleherni naš državljan prepričan, da je tudi on dolžan, zanimati se za vse, kar bi moglo koristiti temu našemu prirodnemu bogastvu. Posebna naša dolžnost je, da z nepremišljenimi dejanji ne povzročamo v gozdu raznih škod, predvsem nastankov gozdnih požarov, ter da z napačnim delom ne rušimo še tega, kar je narava s težavo ustvarila. Kmečki posestnik naj skupno z gozdarjem dobro premisli, kaj bo v gozdu posekal, kako bo mladje očistil in kaj bo kam posadil. Vsi smo odgovorni, da vrnemo gozdom tem več, čim več jim jemljemo. To kar smo vzeli v času stiske, je bilo veliko. Dolžni smo, da z vsemi razpoložljivimi sredstvi pomagamo naravi, da nemoteno ustvarja les, ki ga je v danih pogojih moč ustvariti. Te neizrabljene, deloma še potlačene sile pa so še v naših gozdovih ogromne!

Ko gremo v planino in ko se vrnemo z nje, ko se oziramo po razdrapanih pobočjih Uršlje, Pece in Olševe, pomislimo na to, da je gozd, ki raste, tudi naš in daje koristi nam vsem.

požar, ki je uničil večji del vasi in spravil ljudi v obup, on sam pa je trepetaje pričakoval, kdaj bo ogenj zajel šolo, in ko ji je prizanesel, kako bridke solze je začel pretakati. Mati je videla otrokovo žalost in ga je tolažila, misleč, da objokuje gorje ljudi, mali Voranc pa je med jokom ves obupan vzdihoval: »Oh, mati, zakaj ni pogorela šola!«

Ko sem prevzel razred, sem skrbel za to, da se je slovenski pouk redno vršil in da so se slovenske ure prikupile učencem. Med učenci sta precej zbudila mojo pozornost brata Kuharja s Prežihovega vrha, starejši Voranc in mlajši Lojze. Oba sta bila izredno nadarjena. Pri slovenskem pouku sem kmalu spoznal Vorančeve talente. Medtem ko pri drugih predmetih ni kazal posebne zavzetosti, ga je slovenščina močno zanimala. Zmeraj je bil pozoren, kadar je v slovenski uri slišal kaj novega. Posodil sem mu nekaj mladinskih knjig, ki jih je hitro vrnil. Hotel sem se prepričati, če je knjige tudi prebral. Poklical sem ga, naj mi pove, kaj si je zapomnil. Prijetno sem bil presenečen, ker je dobro poznal njih vsebino. Slovenske mladinske knjige so mi kmalu pošle. Pisal sem Ciril-Metodovi družbi v Ljubljano in kmalu je prispel zavojček mladinskih spisov. Odslej sta bila Prežihova fanta in tudi drugi učenci kolikor toliko preskrbljeni s slovenskim čtivom.

Večkrat se je zgodilo, da sem — navadno na koncu slovenske ure — vprašal Voranca, ali ve kaj povedati o tem, kar

je bil prebral. Še danes ga vidim, kako je stopil na oder — bil je tedaj približno enajst let star — telesno dobro razvit, nekoliko bledičen, svetlih las z malimi pegami na obrazu. Najprej se je nekoliko zamislil, se s prsti desne roke dotaknil čela, kakor da bi nekaj iskal v svoji miselni zakladnici. Potem je začel pripovedovati, navadno kako pravljico ali pripovedko, včasih tudi kako daljšo povest. Govoril je gladko, jezik mu je tekkel, kakor da bi iz knjige bral, in ves razred ga je pozorno poslušal. Za pohvalo se ni dosti zmenil. Sedel je spet na svoje mesto in ostal resen, kakor je bil navadno. Le prav redko je bilo, da se je nasmejal. Njegova obleka je bila sicer čedna, vendar navadno že precej obnošena, kar ni bilo čudno, saj je bil revnih staršev sin.

Želel sem spoznati Vorančevega očeta, o katerem sem vedel, da spada med vodilne Slovence v občini. Nekega zimskega popoldne sva jo ubrala z nadučiteljem — tak naslov je imel šolski upravitelj, medtem ko sem jaz bil »podučitelj« — na precéj oddaljeni Prežihov vrh. Tam je bila majhna kmetija; njen najemnik je bil Vorančev oče, velik, krepak mož v najboljših letih. Vesel naju je bil, ko sva vstopila. Na mizi je ležal »Mir«, tedanje glasilo koroških Slovencev. Iz pogovora ob vrču hruševca in ovsnem kruhu sem spoznal kremenit značaj tega moža. Ne spominjam se več, kaj vse smo govorili, vem pa še, da mi je nadučitelj zatrjeval, ko sva se vračala pozno zvečer domov, kako rad se pomenkuje s Prežihom, ker veliko bere in veliko vé, pa čeprav sta si politična nasprotnika.

Povedal sem že, da sem le kratko časa učiteljeval v Kotljah. Zato tudi nisem mogel spremljati dalje usodo našega pisatelja. Pač pa sem prebiral njegove

Šmohor pri Kotljah

Cerkev stoji na turški šanci ob starodavnih »turških« lipah (beri kroniko kotuljske župnije v prvih številkah »Fužinarja«)

POKRAJINSKI MUZEJ KOROŠKEGA KRAJA DOBI NOVO ZBIRKO

PONAZORITEV SVINČARSKE DELAVNOSTI

RUDNIK IN TOPILNICA MEŽICA BO ZA PRAZNIK REPUBLIKE ODPRL
SVINČARSKI DEL TEHNIŠKEGA MUZEJA NA RAVNAH

Kakor lani gozdarji, ki upravljajo temeljno delavnost naše pokrajine — gozdarstvo, staro, kot so stare preproge koroških lesov, tako bodo letos pripravili v muzeju na Ravnah svojo zbirko rudarji izpod Pece, predstavniki najstarejše industrije tega kraja.

Morda smo nekoliko zadaj, ko delamo to po štiri sto letih, vendar sedaj bo in naj bo tudi to dokaz pravega razumevanja in kulturne rasti našega časa. Sedaj smo šele sami gospodarji. Drugi tega za nas niso delali. Pač niso imeli toliko interesa prikazovati našega dela. To je bila naša usoda skoro povsod in tako nam je preostajalo le, da smo se lahko čudili takim ustanovam in kulturam drugih, čeprav smo imeli sami dovolj prvin prav tako vredne delovne kulture. Zapisali smo že, da drugi narodi in kraji nimajo dokumentarnih kulturnih vrednot več kot mi, temveč so jim posvetili pravo pozornost samo prej kot mi. Pri tehniških spomenikih Mežiške doline to še posebej drži, čeprav smo jih že toliko pripravili in za vselej izgubili.

Sedaj je Mežica tu, da bo nadomestila, kar se nadomestiti da. Ob velikem tehniškem napredku tudi kulturna rast! Samo tako je prav, samo to vodi k temeljnemu napredku naše ožje in širše domovine. Pomembnosti odločitve Mežice ne moremo dovolj poudariti, poudarila jo bo zgodovina naše dežele.

Mežiško Društvo rudarskih in metalurških inženirjev in tehnikov je izvolilo

poseben pripravljalni odbor za pripravo zbirke, kateremu načeluje tov. J. Prater, pomagajo pa vsi od uvidevnega vodstva pa do uvidevnega kopača, nositelja rudarske tradicije naše doline. Ob takem stališču vodstva in ob takem sodelovanju rudarske skupnosti je uspeh zjamen.

Načrt, ki so ga predvideli za zbirko, je velik, je lep in bogat:

1. Rudarsko orodje. Tu bodo prikazani predmeti od najprimitivnejšega orodja nekdanjega pa do današnjih modernih pripomočkov. Tu bomo videli stare oljne svetilke, svedre, krampe (kar po starem naštejmo), »kroce«, »šlenker«, »ramkroce«, »tregel«, »švapel«, vitel i. dr. Dalje karbidno svetilko, prvi vrtalni stroj, »tretno«, »fortno«, lopate, »hunte«, tračnice, prvo ventilacijo, moderno pnevmatsko orodje, ponazoritve načinov streljanja, zaščitna sredstva itd.

2. V geološki in mineraloški zbirki bo primer hribin v smislu geološkega preseka (dolomit, skril, apnenec), dalje prikaz mineralov, ki nastopajo v mežiškem rudniku, tektonika: razpoke, prelomi, zrcalne plošče itd.

3. Ponazorjeno bo izvažanje izkopenine: vozički, sipki, dvigalni stroj »škrapar«, žična železnica.

4. V prikazu izbiralnice bomo videli celotni proces izkopenine ali v obliki modela ali shematično.

5. Topilnico in rafinerijo bo pokazal shematični prikaz visoke peči,

pražilnega stroja, Elexa, rafinacije, tovarne kalcijevega molibdata, dalje praženec, poletina, surovi svinec, rafinirani svinec, kalcijev molibdat, šibre, cevi, pločevina i. dr.

6. Izdelana bo karta prodaje izdelkov po svetu.

7. Prikazano bo jamomerstvo — staro mersko orodje, kot: busola, lata, padomer, stare jamske karte, koordinatna knjiga, merski zapisniki in najnovejši instrumenti. Dalje stekleni model jamskih del in površine, prostosledna dovoljenja, jamske mere itd.

8. Stari arhiv z vsemi knjigami, poročili in pogodbami.

9. V zbirki bo poseben slikovni del, kjer bodo prikazani rovi, rudo sledi, stare uniforme, stare rudarske zastave, zaščitna obleka ter druge zanimivosti starega pa tudi novega rudarskega sveta naše Pece.

10. Ponazoritve bodo tudi iz laboratorija.

To je velik načrt, to je veliko delo! Mežica ne bo lahko naenkrat nadomestila vse, kar so prej stoletja zamudili. Samotista velika volja, ki smo jo videli v Mežici, jamči, da bo načrt izveden. In če pri tem vemo, da nikjer na svetu niso postavili muzejskih zbirk v nekaj mesecih, bomo na praznik Republike — sedaj že tradicionalni praznik našega pokrajinskega muzejskega začetka — vseeno zadovoljni, ko bomo odpirali to zbirko znamenite delavnosti vsaj v njenem začetku.

Mežičani, prevzeli ste pomembno delo na kulturnem področju graditve dežele. Pokrajinski muzej našega okraja in dela raste za sedanjost in bodočnost.

NA VIRU PLEMENITIH JEKEL

RAZPIS

za scenarij strokovno-propagandnega filma

Upravni odbor Železarne Ravne razpisuje sestavo scenarija za kratek strokovno-propagandni film, ki bo predstavil naše delo in naše izdelke.

Film naj prikaže oziroma pove nekaj o zgodovinskem razvoju Jeklarne na Ravnah, potem pa sledi delovnemu procesu do odpreme izdelkov. Zaključne slike naj bi bile: uporaba naših proizvodov po delavnostih.

Za sestavo scenarija so razpisane naslednje nagrade:

1. ocenjeni 15.000 din
2. ocenjeni 10.000 din
3. ocenjeni 5.000 din

Podrobnejše informacije dobite na propagandnem oddelku.

Sestave je predložiti upravi železarne do 1. novembra 1955.

spise in ko danes gledam nazaj na tisti čas, mi je jasno, da človek s tako občutljivim srcem za vsako krivico in tako bistrim očesom za opazovanje svojega okolja ni mogel iti drugo razvojno pot, kakor jo je šel naš Voranc. Današnji rod takratnih razmer komaj da more razumeti. Leta 1904 — takrat sem nastopil službo v Kotljah — delavec še ni imel volilne pravice ne v občini ne v deželi ne v državi. Volilno pravico v občini je imel le, kdor je plačeval davek. Imeli smo v občini tri volilne razrede, ki so volili enako število občinskih odbornikov. V prvem razredu je imela volilno pravico peščica veleposestnikov in industrijcev, ki so volili enako število odbornikov kakor desetkrat večje število volivcev v tretjem razredu, kjer so volili mali kmetje in davkoplačevalci. V drugem razredu so volili srednji kmetje, ki jih je bilo tudi nekajkrat več kakor volivcev prvega razreda. Ker so bila veleposestva in industrije večinoma v rokah narodnih nasprotnikov, so ti na ta način dostikrat vladali v popolnoma slovenskih občinah. Le počasi si je utirala demokratična misel pot v stari Avstriji in le postopoma so dobivali delavci nekaj pravic.

Zgodaj je Voranc spoznal krivice, ki se godé po svetu, videl je, kako je garal

in se mučil njegov oče, da je priskrbel borni vsakdanji kruh svoji družini. Tudi sam je moral že v mladih letih okusiti grenko usodo revne družine. Že zgodaj je moral pomagati staršem, najprej kot pastir, ki je moral še pred šolo napasti svojo ovčjo čredo, potem pri vsakem drugem delu, dokler ni v bližnji tovarni našel svoj kruh. Doživetja mladih let so mu usmerjala njegovo življenjsko pot, ki jo tako lepo opisuje pesnik Župančič v svojem uvodu k »Solzicam«, kjer pravi:

»Da, s pašnika v višavi gledajo bistré, mlade oči daleč v dolino, kjer se vali reka, drvé vlaki, se podnevi kadé in ponoči goré tovarniški dimniki; ob plugu premišljajo prebrisani možgani. Mlad fant srečava ljudi, sosede, spoznava kmete; se nameri na delavce, ko praznujejo praznik, ki ga pratika ne zaznamuje — prvi maj; se pretepa in spravlja s sovrstniki, opazuje, primerja, snuje, sklepa in vidi, kako je kljub vsemu človek močan. Da bi gore prekladali! In jih bo prekladal! In jih že preklada! In tako prehodi ta mladi fant dolgo in težavno in vendar naravno pot od paše in pluga do fužin in strojev, pot našega človeka od kmečkega pastirčka do delavca, od delavca do zavednega socialista in borca za bodočnost.«

X. KOROŠKI FESTIVAL

Telovadci so zasedli Ravne

Od 16. do 19. junija je bil na Ravnah zopet tak festival, in sicer že deseti (še vedno nimamo za to prireditve čednejšega naziva).

Od desetih teh prireditev, ki so bile v začetku namenjene izmenjalno po naših krajih: Črna—Mežica, Prevalje, Ravne, Dravograd, Slovenj Gradec in vsaj še Vuzenica—Muta—Radlje, jih je bilo s tem na Ravnah 6, ostale štiri pa spet vse v Slovenjem Gradcu. Prva razdelitev bi še šla in bi bilo takó celo zelo dobro, druga razvrstitev pa je za take prireditve in za en kraj le prepegostna, kar smo rekli že lani. Zaradi tega smo bili od kraja bolj črnogledi in smo se bali ponovitve.

Toda Ravne so le Ravne pa so letos zopet napravile svoje. Prireditveni odbor, ki ga je vodil predsednik telesnovzgojnega društva Lado Kukec, je razvil pripravo na vso deželo, okraj pa je veliko pomagal.

Vse prireditve so bile lepe, deseta pa, ki je bila posvečena 10. obletnici osvoboditve, v določeni meri najlepša. Vsega je bilo dovolj. Sami ste videli in o programu je povedala tudi posebna programska knjižica, zato tu ne bomo ponavljali. Kar pa je bilo drugače in več kot zmeraj, je nastop telovadcev—članov telesnovzgojnega društva »Partizan«. Ti so letos prevzeli program ter tako z udeležbo in z nastopi tako rekoč zavzeli Ravne. Čeprav največ pionirji — naše šole, naša mladina, a vključeni v napredno, idealno in zdravo spodbudo naroda, so razveselili sebe in vse, ki smo ta nastop videli. Pohoda na telovadni prostor ni bilo ne konca ne kraja. Že v povorki in potem na nastopu se je videla šola, skrbne vaje, delo. V taki šoli, ob takih vajah in pri takem delu pa je utrditev vsega dobrega: zdravja in značaja.

Ob tem spominu in ob tem nastopu je bil X. koroški festival najlepši.

Poglejmo, kaj je o tem takrat napisal središnji list:

»Ravne na Koroškem, 19. junija. Prebivalci slovenjegraškega okraja so danes z velikim nastopom telesnovzgojnih društev Partizan zaključili prireditve 10. koroškega festivala, s katerimi so počastili 10. obletnico osvoboditve. Ostale prireditve in skrbno opremljene razstave si je v festivalskih dneh ogledalo 5000 ljudi. Od doma železarjev v Ravnah se je skozi trg razvila povorka 2000 telovadcev in telovadk, ki so ob zvokih godbe ravenskih železarjev strumno korakali mimo slavnostne tribune. Poleg telovadcev so v povorki sodelovali še gasilci, pripadniki predvojaške vzgoje in konjeniki v koroških narodnih nošah.

Nastopilo jih je nad dva tisoč. Vsi so navdušili, najbolj pa seveda tisti, ki so se dvignili nad vrhove dreves

Pred začetkom telovadnega nastopa je predsednik prireditvenega odbora za organizacijo 10. koroškega festivala Vlado Kukec pozdravil predsednika glavnega odbora Zveze Svobod Ivana Regenta in zvezna poslanca Vladka Majhna in Žavcarja Pavla-Matjaža, predsednika MLO Maribor Toneta Boleta, predsednika okrajnega LO Slovenj Gradec tov. Skerlovnika, vse republiške poslance, predstavnike množičnih organizacij in predstavnike Jugoslovanske ljudske armade. Tovariš Ivan Regent je pozdravil vse udeležence 10. koroškega festivala in poudaril, da ga je pred 10. leti doletela prijetna dolžnost, da je na istem kraju pozdravil prvi koroški festival. Govoril je o velikih spremembah, ki jih je naša država doživela v zadnjih desetih letih na vseh področjih družbenega udejstvovanja. Današnja fizikturna manifestacija — je dejal tov. Regent — je rezultat našega delovnega ljudstva, ki se je osvobodilo izpod nasilnega okupatorja. Izrazil je prepričanje, da bo naše delovno ljudstvo še nadalje utrjevalo socialistične odnose v naši deželi, komune, delavske svete in vse druge organe, ki bodo urednili socialistično demokracijo.

Tov. Regent je želel, da bi si naši mladi ljudje v društvih Partizan krepili svoja mlada telesa in se razvijali v delovne in disciplinirane ljudi. Prebivalci slovenjegraškega okraja so ob zaključku 10. koroškega festivala poslali pozdravni brzojavki predsedniku FLRJ maršalu Titu in predsedniku Ljudske skupščine LRS Mihi Marinku. Maršala Tita so

pozdravili z željo, da bi izpolnil svojo obljubo in jih obiskal, tovarišu Marinku pa so iskreno želeli, da bi čimprej okreval.

Po odigrani državni himni so društva TVD Partizan slovenjegraškega okraja prikazala razne vaje na orodju, talno telovadbo, kola in drugo.

Vsem, ki ste delali na izvedbi tega praznika, vsem, ki ste nastopali in vsem, ki ste kakor koli pomagali (podjetja) — vsa zahvala! Delali ste in pomagali kulturni rasti. Naj bi bil bodoči tak okvirni praznik res spet okvirni praznik nenehnega drobnega trajnega kulturnega dela po naših mestih in vaseh.

GOSTINSKO-TURISTIČNI VODNIK SLOVENJEGRAŠKEGA OKRAJA

Gostinska zbornica za okraj Slovenj Gradec je izdala »Gostinsko-turistični vodnik« po naši deželi.

O sami vsebini in opremi bi morda lahko še kaj rekli, a predvsem velja: da je to prva taka beseda in slika za naše kraje, da kaže razumevanje in prizadevanje gostinske skupnosti ter da je to resen korak naprej za dvig tujskega prometa v tem prekrasnem koroško-štajerskem predelu.

Od gostincev je tujski promet veliko odvisen in gostinci so s tem veliko napravili.

Ivan Regent govori
na X. koroškem
festivalu

Prof. Dušan Maher:

Delo gledališke družine ob Cankarju

Gledališka umetnost pri nas Slovencih nima niti približno tako bleščeče tradicije kot pri marsikaterem drugem narodu. Skromni so bili njeni začetki in amaterski so bili, kajti le počasi in razmeroma pozno smo dobili svoje poklicno gledališče, svoj center gledališke umetnosti. Amaterska gledališka umetnost se je s posameznimi utrinki začela v preteklih stoletjih, v prejšnjem stoletju se je okrepila, po prvi svetovni vojni se je nadaljevala, takega vzpona kot v desetletju po osvoboditvi pa nikdar prej ni dosegla in ga doseči ni mogla, ker ni imela enotno zasnovanega namena in načrta in je bila prepuščena sama sebi in razmeram, v katerih je životala.

Gledališko delo ravenske amaterske družine sega nazaj v leto 1919, ko je bila ustanovljena »Svoboda« in se je, kolikor je bilo pač možno, razvijala do razpusta predvojne »Svobode«. L. 1945 se je delo začelo znova in že do sedaj pokazalo lepe sadove. Ti sadovi, četudi so včasih zelo skromni, so za našo amatersko družino bolj pomembni kot bleščeči uspehi poklicnih gledališč. Nihče, ki v gledališkem življenju dramske družine sam ne sodeluje, si ne more predstavljati vsega truda in vseh težav, ki jih sodelovanje pri amaterskem odru nalaga. Kdo je kdaj preštel vse ure, ki jih je amaterska gledališka družina vložila v uprizoritev ene same predstave, pa naj bo to še tako preprosta ljudska igra, kaj šele, če je to višek dramskega ustvarjanja: Cankar.

20. marca letos se je naša gledališka družina prvič zbrala, da pregleda in dopolni zasedbo za uprizoritev »Hlapcev«. Delo pod vodstvom režiserja Emila Freliha se je začelo. Treba je bilo poiskati še marsikaterega igralca in marsikoga je bilo treba ponovno in ponovno opozarjati na pravilno izgovarjavo, kajti pri Cankarju mora biti tudi odrski jezik čimbolj popoln.

To je bil vzrok, da bralne vaje niso potekale tako gladko, kot bi bilo želeli, pa vendar je bilo že na njih marsikaj storjenega. Tudi prve vaje na odru so bile marsikdaj polne osnovnega pouka v kretanju na odru in le polagoma so se izoblikovali »Hlapci«, drama, kot jo je napisal Cankar in kot si jo je za našo uprizoritev zamislil naš režiser.

Popolna naša predstava ni bila in nihče si tega tudi ni domišljjal, saj je vprašanje, ali bo kje kdaj kaka poklicna gledališka družina uprizorila Cankarja popolno! Eno zavest pa smo vsi imeli: da smo storili v našem dramskem prizadevanju velik korak naprej. Take so bile v bistvu tudi kritike. Bil je celo govor o gostovanju

Delo našega gledališča se je v minuli sezoni proti prejšnjemu letu odločno popravilo. Zasluge za to ima odbor SVOBODE ter posamezniki — idealisti. Posebej bi tu omenili prednost, ki je zlepa nima kaka teatarska spodbuda niti v večjih središčih ne: Na Ravnah delujejo pri SVOBODI in na odru tudi kar štirje inženirji in tehnik z vnemo, kakršne bi sicer temu — za tako stvar bolj suhemu poklicu, ne prisojali. Oba Borstnerja, Šipek in M. Štor. Pa vrsta požrtvovalnih žena in mož, fantov in deklet! Hvaležni jim moramo biti in smo jim tudi, kajti več delajo in več žrtvujejo kot mi za lepo stvar.

Gotovo najboljša stvar so bili »Hlapci«, o katerih je beseda posebej. Nekajkrat smo napolnili dvorano. Dalje sta bili dve prireditvi naših gimnazijcev: Balletni večer sedme in Gogoljeva Ženitev« osme šole. Gimnazijci so se obakrat v redu javili, da so na Ravnah, kjer mo-

v Ljubljani. Ta misel se ni porodila v dramski družini, pa je bilo vendar o njej precej debat. Bila je ta misel tudi eden izmed vzrokov, da sta bila na našo festivalsko predstavo povabljeni tovariša Albrecht in Žižek, ki sta po predstavi v obliki interne kritike povedala marsikaj tehtnega. Njune misli lahko strnemo v nekaj stavkov: Kljub pomanjkljivostim, ki izvirajo iz režiserjeve zamisli in njegovega prijema, deloma pa so razumljive, ker so bili na odru sami amaterji, pomenijo »Hlapci« za nas velik uspeh. Uspeh je prvič že samo dejstvo, da je Cankar sploh prišel na naš oder, in to v zelo dostojni obliki, kar zadeva na eni strani igro, na drugi pa sceno. Uspeh je bilo tudi dejstvo, da smo »Hlapce« igrali štirikrat in nikoli pred prazno ali le pičlo zasedeno dvorano. Končno lahko torej o naši predstavi rečemo: popolna ni bila, storili pa smo marsikaj; česar nismo zmogli z znanjem, smo storili pa z dobro voljo in prizadevanjem vseh nastopajočih.

In naš pogled v bodočnost? Ravnal se bo po tem, kar sta na posvetovanju amaterskih režiserjev in predstavnikov dramskih skupin v Ljubljani povedala tov. Regent in dr. Kreft. Izbira repertoarja mora biti taka, da se ne ozira na trenutno stanje političnih odnosov med narodi ozir. državami! Gogolj, Hauptmann itd. so veliki priznani umetniki vedno in povsod! Nikjer ni rečeno, da naj komedij ne uprizarjamo! Saj imamo na razpolago marsikatero dobro tudi umetniško vredno komedijo in naši ljudje niso avtomati, ki naj bi se ne smeli smejeti! — Izbira repertoarja na amaterskem odru ni vedno lahka stvar, če dramska družina noče ostati le pri uprizorjanju raznih »ljudskih iger«, ki so sicer potrebne, nikakor pa edino zveličavne! Pri nas so tri predstave največ, kar lahko v enem letu damo in za bodoče leto naj bi bile: ena ljudska igra, ena uprizoritev vredna komedija in ena bolj sodobna drama iz domače, morda celo iz evropske literature. Načrti so lepi! Ali bodo izvršeni — bo pokazala bodočnost.

Kulturno delo je oživelo

rajo tudi na tem področju iti naprej. Lepa reč je bilo gostovanje Mežičanov z opereto »Pri belem konjičku«. Kakor lani s »Tremi mladenkami«, tako so tudi letos priredili vseh umetnosti polni večer in užitek: glasba in pesem in igra in slika, vse je bilo prvovrstno. Ponovno so nas obiskali tudi člani celjskega gledališča, ki so nam s tako velikim uspehom pokazali že »Mladost pred sodiščem«. Sedaj so zaigrali komedijo »John ljubi Mary« in želi priznanje polne hiše. SVOBODA iz Štor je gostovala z »Vido Grantovo«. Tik za festivalom je bilo to in že v vročih dneh pa je zato treba razumeti nekoliko bolj prazno dvorano. Na Ravnah imamo v vsem letu le 7 lepih poletnih dni, zato ne kaže prirejati julijskega nedeljskega popoldne igre v zaprtih dvoranah. Drugače pa so Ravne napolnile dvorano ob vseh prireditvah, kar je enako hvale vredno.

(Nadaljevanje na strani 15)

GOSTOVANJE

naše delavske godbe v Avstriji

Glasbno društvo »Edelweiß« iz Kapfenberga je v prvih dneh meseca junija povabilo godbo našega kolektiva na svoj ustanovitveni jubilej in snidenje ljudskih glasbenikov, ki je bilo v dneh 2. in 3. julija 1955 v delavskem središču Kapfenberg.

To povabilo je bilo vsekakor v ponos na samo naši godbi, temveč tudi našemu kolektivu in celotnemu našemu kraju. Zaradi tega je upravni organ našega kolektiva tudi smatral za potrebno, da je treba to povabilo sprejeti in se odzvati. Ta priložnost pa je bila izkoriščena tudi tako, da so se poleg godbe udeležili te slovesnosti in ogleda podjetja Böhler v Kapfenbergu še člani upravnega odbora podjetja.

Po izrednih težavah zbiranja potrebnih dokumentov za potovanje v inozemstvo v tako kratkem času, ki je še ostal do odhoda v Avstrijo, je naposled, posebno pa zadnje dni, bilo vse nestrpno, ko ni in ni bilo mogoče dobiti potrebne vize od

Na vse naštetu je prišel še festivalski program, ki ga ni bilo malo, čeprav je tu letos največ dal »PARTIZAN« — vsaj za glavni prireditveni dan.

Omeniti moramo še dve lepi izdaji za te kulturne prireditve. SVOBODA oziroma gledališka družina sta izdala za predstavo »Hlapcev« res bogat »Gledališki list« — prvi na Ravnah. Festivalski odbor pa je okviril program še s svojo izdajo.

Gledališka družina in vse sekcije SVOBODE pa šport in telesna vzgoja — kulturno delo na Ravnah je oživel! To je dobro, to je lepo, a tudi nujno, kajti slabega in nelepega je še itak vedno preveč. Ravne so dolžne biti kulturno središče in Ravne to tudi morejo biti.

avstrijskega konzulata v Zagrebu. V soboto, dne 2. julija, naj bi predvidoma ob četrti uri zjutraj odpotovali iz Raven z avtobusom Rudnika Mežica. Toda v petek zvečer ob 19. uri še vedno ni bilo pozitivnega odgovora iz Zagreba, kjer je na vizo pri konzulatu čakal naš zastopnik tov. Maks Viternik. Vsi »poparjeni« smo v soboto zjutraj šli namesto v Kapfenberg vsak na svojo službeno mesto, koder je od vseh strani kar deževalo najrazličnejših zbadljivk. Imeli smo še vedno iskrico upanja, da zna zadnji dan le priti dovoljenje. Tako je tudi bilo! Šele ob 11.45, ko bi morali že biti v Kapfenbergu, smo končno dobili sporočilo iz Zagreba, da je zadeva ugodno rešena. Lahko si predstavljate, kako smo tekali sem in tja, da smo se lahko zbrali ob 15. uri pri vratarju, kjer nas je vseh 53 končno pobasal avtobus za predvideno pot. Vsedli smo se tako, kakor so razvrščene sardine v škatli. Toda glej šmenta! Viternika s potnim listom še vedno od nikoder ni. Šteli smo minute, kajti predvidoma bi moral biti tov. Viternik s potnim listom ob 15.30 na Ravnah. Po kratkem posvetu in da bi končno le šli že enkrat z Raven, smo se kar brez potnega lista odpeljali proti Dravogradu, misleč pričakati tov. Viternika tam. Tik pred mostom preko Meže pri Dravogradu pa se nam ves nasmejan pripelje nasproti. Po prevzemu potnega lista smo končno z malo strahu, kako bo na državni meji, zavili proti Viču.

Takoj po prihodu na državno mejo — katero je to pot naša godba prvič prekorčila — smo zaigrali carinikom nekaj koračnic; enako smo storili tudi na avstrijski strani. Potreben pregled in druge formalnosti so bile opravljene v dobri uri

ter smo nato že bolj »olajšani« vozili naprej. Seveda smo Avstrijcem morali plačati kar »masten« cestni davek, da smo se lahko vozili po njihovih res urejenih cestah. Še pred zatonom sonca smo se po zanimivi vožnji skozi Laboško dolino in po lepih, pa tudi ostrih serpentinah povzpeli na vrh hribovja ter naredili kratek odmor pri hotelu »Packerhöhe«. Skoro v mraku smo se odpeljali naprej proti Grazu, kamor smo prispeli približno ob 21.30. Tu je ob strugi reke Mure ter lepo razsvetljenega »Schloßberga« zaustavila našo pot neka restavracija, kjer smo pogasili žejo. Po odhodu iz Graza nas je začel že skoro zalezovati spanec, da ni slovenska pesem pod »vodstvom« Ivana Močnika prav energično posegla vmes, tako da smo se budni znašli ob 23.25 v mestu Kapfenberg.

Seveda smo ponosni in obenem radovedni dvigali glave, ko smo zvedeli, da so nas ta dan hodili kar trikrat čakati z godbo. Takoj je bilo vse alarmirano in njihovi kurirji so povsod razbohnali, da so končno Jugoslovani le dospeli. Ko smo prikorkali na slavnostni in obenem veselični prostor, je bilo objavljeno po ozvočenju, da so pravkar prispeli Jugoslovani. Navdušenja in ploskanja skoro ni hotelo biti kraj, ko smo odigrali koračnico. Vsa množica naroda se je zgrinjala okrog nas in nas opazovala, kakšni smo pravzaprav. Odkorakali smo na določeno tribuno, kjer smo sede igrali koračnice in bili predmet vsesplošne pozornosti. Zanimivo je bilo poslušati pogovore okoli nas stoječih Avstrijcev, katerim kar ni šlo v račun, da smo tako lepo uniformirani in čisto normalni ljudje. Čudenje pa je še naraslo, ko so slišali, da se znamo z njimi tudi v njihovem jeziku pogovoriti. Raznih vprašanj, informacij itd. ni bilo kraja. Seveda se je okrog nas tudi takoj zbralo nekaj znancev, pa tudi nekaj takih, kateri so začeli slovensko govoriti in se trkati na prsa, da so Slovenci oziroma Jugoslovani. Seveda marsikateri od teh ni povedal, kako je prišel

Igralci »Hlapcev«
na ravnskem odru

Dekleta na gredi — Dobajeva. To ni zanjo nič, šla bi menda tudi po niti v Celovec

v Avstrijo. V glavnem smo mi hitro opazili, kako in kaj. Pivo je kar deževalo od vsepovsod, pa tudi nekaj za pod zob so nam prinesli. Ko so se nas le nagledali, smo ob drugi uri po polnoči odšli na prenočevanje v mesto. Namestili so nas v zgradbi s samskimi sobami v delavski četrti.

V nedeljo, dne 3. julija, smo zaigrali že ob pol sedmi uri zjutraj v pozdrav tam stanujočim delavskim družinam. Razumljivo je, da so nas gledali z vseh oken še v spancu in nam s pozdravljanjem dajali priznanje. Po zajtrku smo odkorakali na prostor, kjer je bila generalna vaja za skupen koncert. Pod taktirko našega kapelnika tovariša Hermana kakor tudi ostalih kapelnikov smo vsi oznojeni od žgočega sonca končali generalko. Takoj nato je bil nastop vseh dospelih godb — katerih res nisem utegnil šteti, računam pa, da jih je bilo petindvajset do trideset. Nas so postavili na čelo kolone. Tako smo korakali z vmesnim igranjem vsake sodelujoče godbe skozi mesto na slavnostni prostor, kjer so bile izrečene pozdravne besede, čestitke, predaja daril itd. Tudi skupen koncert vseh godb je bil ob spremljavi vročega sončnega dopoldneva dobro podan. Po zaključku tega slavnostnega programa smo odšli v Werkshotel, kjer smo v prijetnem hladu čakali na kosilo. Tu nas je prijetno in nenadoma presenetil s svojim prihodom naš direktor tov. Klančnik, kateri se je pripeljal za nami v nedeljo zjutraj. Seveda smo mu pripravili lep pozdrav. Nasmejenega obraza je sedel med nas in se zanimal za naše nastopanje.

Po kosilu smo šli na določen prostor, kjer se je formirala velika povorka. Na čelu te povorke smo s »pušlci« na prsih zavili skozi mesto na slavnostni ozir. veselečni prostor. Prebivalstvo nas je toplo

pozdravljalo in ponekod skoro zasulo s cvetjem. Bili smo res predmet največje pozornosti, našemu kapelniku tov. Hermanu pa je »mast« rastla, ko je stopal med dvema dekletoma na čelu velike in zelo pestre povorke. Ko smo dospeli na veselečni prostor, je bil na programu samostojen koncert vsake od sodelujočih godb. Kot prva je morala »odbiti« svoj koncert naša godba. Za naše glasbeno izvajanje ter skrbno izbran, pa tudi naštudiran program smo bili nagrajeni s pogostnimi priznanji. Koncert je bil nato prekinjen ter smo po dveurnem odmoru istega nadaljevali. Na velikem veselečnem prostoru je bilo vse živo in pestro naroda, stojnic z jedačo in pijačo, od katere pa je najbolj v »modi« pivo! Kratkotrajne plohe so primerno ohladile ozračje, pa tudi našo žejo. S pozno večerjo v mestu, kjer so bile izrečene tudi pozdravne in zahvalne, izobudne besede ter priznanja za naše sodelovanje pri proslavah, je bilo naše oficialno gostovanje pri kraju. Tudi to noč smo prespali le nekaj ur, saj je bilo treba v ponedeljek zjutraj že rano »skočiti« v ca. 50 km oddaljeni Graz po šilinge ter zamenjati dinarje. Po zajtrku smo se napotili k vhodu podjetja Böhler, Kapfenberg, katerega smo si v dveh skupinah po dobrih, dveh urah prilično le ogledali. Tudi delavci v tamkajšnjih obratih so nas toplo pozdravljali ter se zanimali za razmere, v katerih živimo mi, mi pa smo spraševali nje. Končno smo le ugotovili tako oni kakor mi, da je življenje povsod lepo, če imaš dovolj denarja, katerega pa tudi v Avstriji le trdo pridelaš. So reči, katere so pri njih ugodnejše, a na drugi strani spoznaš, da imamo tudi pri nas mnogo zaved boljših, ugodnejših napram avstrijskim. Malo pa še sovražna propaganda meša ljudem glave. Slišali smo

smešne pogovore o nas in o naši ureditvi, pa tudi čudna vprašanja, iz katerih je bilo spoznati, da niso točno in objektivno informirani o naši ureditvi in življenju. Tudi naša darila so »vžgala«, saj smo z njimi presenetili ne samo gostitelja, temveč tudi podjetje Böhler!

Z odhodom ob 11. uri izpred vhoda v podjetje Böhler smo zapustili Kapfenberg ter skozi okna avtobusa odzdravljali z mahanjem rok tamošnjemu prebivalstvu. Pot nas je vodila v spremljavi naših pesmi proti Grazu. V to štajersko mesto smo prišli ob 12.30. Seveda smo se ustavili na že znanem prostoru ob strugi reke Mure v restavraciji. Ko smo izstopili, smo že zbužali pozornost. Kmalu se je nabralo okrog nas večje število prebivalstva in nas spraševalo, od kod smo itd. Dobil smo vtis, da smo Jugoslovani vsepovsod, kjerkoli se pojavimo v inozemstvu, predmet širokega zanimanja. Tu smo obedovali vsak po svoje in pili pivo. Odredili smo odmor do 17. ure, da si je vsak lahko po svoji mili volji ogledal mesto ter napravil nekaj šilingov z nakupom takih reči, ki »vlečejo«. Mesto je zelo lepo, izložbe pa nabite najrazličnejšega blaga, od katerega so posebno nekateri industrijski izdelki za naše pojme ugodni za nakup. Čudno se nam je zdelo, toda res je, da se tam v trgovinah da tudi »glihati«. Nekateri so cene kar lepo zbili. Ne vem, kako se je počutil naš tov. Močnik, kateri je imel pri sebi tolmača? Ko smo tako hodili in se izpostavljali oz. izzivali z našimi uniformami po ulicah Graza, so mimoidoči obračali vratove z vprašujočimi pogledi. Eden naših je celo dejal, da smo leteča policija. Onim pa, katerim smo povedali, od kod in kaj smo, so nas kar obsuli z vprašanji in s svojo menda že prirojeno vljudnostjo. Okrog 17. ure smo se s svojimi »punklni« vračali k avtobusu ter tam zaigrali v slovo še nekaj koračnic, katere so takoj privabile precej prebivalcev. Ob odhodu iz Graza so nam mahali v pozdrav, mi pa smo odzdravljali ter se vračali po stari poti.

Prenočili smo v manjšem kraju oziroma trgu Št. Andrej v Laboški dolini. Ker je bila ura že pozna (22.30) in nismo mogli dobiti za toliko oseb primernih prenočišč, nas je nekaj spalo kar na senu ali kakor pravi Golob Jaka, v hotelu »MU«, drugi zopet v avtobusu, a ostali po sobah ter v večji stari dvorani. Tako je minil ponedeljek. V torek zjutraj smo že z večjo korajžo posedli v avtobus ter se odpeljali po predhodnem odigranju nekaj koračnic iz Št. Andreja proti Celovcu. Vmes smo pristali samo za trenutek v Velikovcu.

V Celovec smo prispeli ob 9.30 ter se ustavili pred slovensko gostilno »Obir«, kjer smo klicali natakarko že po naše. Ko smo si priskrbeli nekaj za pod zob, smo odredili eno in polurni odmor. V tem času smo poskrbeli za ogled mesta ter potrošenje zadnjih šilingov. V Celovcu smo tudi že v trgovinah lahko govorili ter se sporazumevali v našem jeziku. Pred odhodom izpred gostilne »Obir« so nas prišli pozdravit znani prvaki slovenskega življa na Koroškem. Tam smo še zaigrali nekaj koračnic, kar je seveda zopet privabilo prebivalstvo ter se nato peljali na Vrbsko jezero, kjer smo se ustavili pred zelo lepim novim hotelom »Korotan« ob

jezeru. Po kratkem oddihu smo se ob igranju koračnice znašli pred počitniškim domom v Sekiri, kjer letuje 400 naših otrok. Kako živahen živčav je nastal, vzkljanje in mahanje rok, ko smo »vdrli« na njihovo dvorišče! Ob igranju koračnic sem opazil veselje in srečo na licih teh otrok, kateri so bili našega obiska zelo veseli. Po kratkem pozdravu, igranju koračnic smo nato šli okoli Vrbskega jezera ter si ob spremeljavi rahlega dežja dobro ogledali to lepo in zanimivo »lužo«. Na povratku domov smo se še ustavili in pozdravili s par strumnimi koračnicami Velikovčane. Ti so se takoj zbrali in nam dajali priznanja ter nas spraševali vse mogoče. Pot nas je vodila naprej. Hoteli smo obiskati čim več naših krajev na Koroškem in videti čim več te lepe deželice. Proti večeru smo se znašli v Bliberku, kjer smo na trgu »zagrmeli« z našimi koračnicami, tako da se je iz hiš kar vsipalo ljudi. Čudno pa je, da je avtobus vedno obstal točno pred vrati gostilne. Tu v Bliberku so nas prišli takoj pozdravit krajevni zastopniki ter nam postregli s pivom. Po skoro dveurnem postanku v Bliberku smo se nato z nekoliko treme bližali državni meji na Holmecu. Toda kot je že naša navada, smo tudi tu tako Avstrijcem kot našim zaigrali nekaj koračnic in vse formalnosti so bile kar mimogrede pri kraju. Nekoliko zmučeni, pa tudi že skoraj naveličani vsega smo se znašli v torek ob 22. uri na Trgu svobode na Ravnah. Tu smo zmagoslavno zaključili naše kulturno poslanstvo v sosednji deželi.

Vsekakor bo to gostovanje ostalo vsem udeležencem v prijetnem spominu. Naša godba pa je pokazala in tudi dokazala, da zna tudi v inozemstvu dostojno reprezentirati naš kolektiv, kraj in domovino!

Ivan Globočnik

Ob tej priložnosti je zapisal celovski »VESTNIK« o naši godbi naslednje:

GODBA Z RAVEN MIMOGREDE V CELOVCU

Glasbeno društvo »Edelweiss« v Industrijskem Kapfenbergu na Zgornjem Štajerskem je povabilo tovarniško godbo iz Raven v Mežiški dolini na svojo jubilejno ustanovno proslavo. Daleč preko svojega kraja priznana ravenska godba je povabilu ustregla in prejšnjo soboto so se z avtobusom peljali preko meje. Godbi, ki šteje 36 članov, so se pridružili in jo spremljali predsednik občine Kokalj, predstavniki prosvete ter upravni odbor železarne.

Na gostovanju in sodelovanju pri slavnostih v Kapfenbergu se je ravenska godba pod taktirko kapelnika Jožka Hermana, kakor je bilo pričakovati, zelo dobro uveljavila in dosegla razveseljivo priznanje in ugodno oceno. Ponosni in zadovoljni se lahko vračajo v domovino v zavesti, da so mogli s takšnim uspehom pokazati delavskim tovarišem v Avstriji visoko raven svoje glasbene kulture.

Na povratku so se ustavili v Celovcu ter so si na hitrico ogledali mesto. Pred gostilno »Obir« pa so prijetno presenetili z nekaj komadi mojstrsko zaigranih koračnic. Na mah so se odprla vsa okna in izza vseh vogalov se je zbralo precej ljudi, ki so napeto prisluhnili harmoničnim akordom in se živo zanimali, od kod naj bi bila ta odlična godba. Žal, da je ta prijetni užitek trajal bolj kratko časa, ker so se odpeljali še na Vrbsko jezero, da so si tudi nekoliko ogledali tamošnjo okolico, med drugim hotel Korotan, ter so obiskali počitniško kolonijo.

Na pliberških rampah

Na Poljani je spomenik, ki pove, da so bile tod zadnje vojaške operacije pretekle svetovne vojne. To je bilo 15. maja 1945.

Letos na ta dan — za deseto obletnico osvoboditve je bila tam spominska slovesnost: počastitev padlih in klic iz vseh src, da ne bi bilo več sovraštva, da ne bi bilo več vojne.

Tisti dan so predstavniki velikih sil podpisovali na Dunaju državno pogodbo — po desetih letih so Avstriji vrnilo svobodo. Sosedna dežela je bila vsa v radosti. Čeprav ni bila vojna, pa je le bila zasedena in je občutila, kaj je in kaj ni svoboda. Ves svet jim je čestital.

In ko je takrat spregovoril tudi naš državni poglavar maršal Tito ter izrekel besede svobodni Avstriji, so na Poljani zasukali vozila in šli na pliberške rampe. Nikogar ni bilo tam razen obmejnih organov, potem pa se je zbral kar velik zbor ljudstva obmejnih dežel — Mežiške doline in Podjune. Čestitali smo sosedom svobodo, čestitali iskreno, da bi bila polna vse sreče in da bi bila trajna.

Tak spontan in tako oborožen je bil naš pohod na mejo. Tako so ga sosedje tudi razumeli in sprejeli.

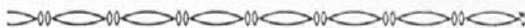
V Avstriji je tisti dan vse vriskalo, pa je zapel telefon, da so na pliberško mejo prodrli Jugoslovani, ki hočejo... Poglejmo raje, kako je zapisal o tem naslednji dan avstrijski časopis:

»JUGOSLOVANSKI SOSEDJE ČESTITAJO Praznik dobrega sosedstva na pliberški meji. Jugoslovanska godba igra 'Alte Kameraden'

Pliberk, dne 16. maja. V opoldanskih urah 15. maja je bil pliberški župan Loike obveščen po organih avstrijske obmejne kontrole, da je na meji zastopstvo koroških občin obmejne dežele, ki je prišlo čestitat k državni pogodbi. Ko je prišel župan Loike s predstavnik občine na mejo, je bilo na rampi že veliko ljudi iz Mežiške doline. Zbrana so bila občinska zastopstva sosednjih jugoslovanskih občin, igrala je jugoslovanska godba in župan Kokalj z Raven na Koroškem je izrekel čestitke v imenu obmejnih občin Mežiške doline. Župan Loike se je zahvalil za ta spontani izraz delitve veselja ter za tako častno izrečene dobre želje. Poudaril je, kakor tudi državni svetnik dipl. ing. Glawar, pripravljenost Korošcev za dobre sosedne odnose osebnega in gospodarskega značaja.

Ni bilo dolgo, ko je prišla na mejo še libuška godba v ličnih uniformah. Vedno več in več je bilo na rampi Pliberčanov. Iz Pliberka so pripeljali tudi likerjev in piva. Sosedje iz Mežiške doline pa so pripeljali jugoslovanskega vina. Rampe so se kar dvignile. Jugoslovanska godba je zaigrala 'Alte Kameraden', medtem ko so naši igrali na čast Slovincem. Končno je dirigiral jugoslovanski kapelnik avstrijski in libuški kapelnik jugoslovanski godbi. Ta mali, a lepi praznik dobrega sosedstva je zmotil šele dež.

Srečanje je bilo zaključeno z odigranjem jugoslovanske in avstrijske himne. Upamo, da bo ta odkriti duh dobrega sosedstva in prijateljstva rodil dobro tudi za naprej...«
To upamo in želimo tudi mi.

SPOROČILO GOZDARJEV

Iz gozdarske skupnosti, ki je lani uredila tako imenitno muzejsko zbirko v snujočem se Pokrajinskem muzeju na Ravnah, smo zvedeli, da bodo to zbirko letos še dopolnili. To je hvalevredna pozornost za kulturno rast kraja, zato jo z veseljem objavljamo.

Dne 3. septembra bomo odprli našo lepo obnovljeno smučarsko postojanko pod Uršljo goro.

Baletni par: Alfonz Naberžnik, ki je naštudiral in vodil baletni večer, ter Vida Kavčičeva

NAŠA GIMNAZIJA

DAJE POROČILO ZA ŠOLSKO LETO 1954-55

SOLSKI ODBOR:

Predsednik: Avgust Razgoršek, topilec, Ravne. Podpredsednik: Beno Kotnik, kmečki zadružnik, Ravne. Tajnica: Tatjana Klančnik, gospodinja, Ravne. Člani: Avgust Černetič, prof., Ravne; Franc Gradišnik, modelni mizar, Ravne; Herbert Kališ, laborant, Žerjav; Ivan Knez, upravnik Dijaškega doma, Ravne; Ivan Kokal, predsednik LOMO Ravne; † Franc Paradiž, knjižničar Študij. knjižnice, Ravne; Martin Potočnik, višji gozdarski tehnik, Slovenj Gradec; Jože Praper, šol. upravitelj, Dravograd; dr. Fr. Sušnik, gimn. ravnatelj, Ravne; Alojz Vinkler, nameščenec Železarne, Ravne; Viljem Žener, osmošolec, Ravne; Iv. Žunko, delavec, mladinski organizator, Ravne. — Komisije: 1. socialna: Jože Praper, predsednik; Marija Hriberšek, gospodinja, Ravne; Jurij Kodrič, nameščenec, Radlje; Angela Močnik, nameščenka, Ravne; Joža Praper, sedmošolka, Ravne; Ivan Rebernik, čevljarski mojster, Prevalje. 2. kulturna: † Franc Paradiž, predsednik; Ignac Kamenik, prof., Ravne; Stanko Lodrant, prof., Ravne; Andrej Romih, sedmošolec, Ravne; Tomo Žmavc, nameščenec, Ravne. 3. gospodarska: Alojz Vinkler, predsednik; Ivo Dretnik, knjigovodja, Ravne; Stanko Hromc, mojster v Železarni; Josip Lipovec, šef Gradisa, Ravne; Stanko Štor, šef knjigovodstva v Železarni.

OSEBJE:

(V oklepaju navajamo naziv, plač. razred, leto rojstva in nastopa službe, stroko in kaj je učil)

Dr. Sušnik Franc, ravnatelj (prof., VI., 1898, 1922, ne, jugosl. knjž.): ne 6a, 7
 Andrić Anatol (prof., VI., 1902, 1926, zg, fil): fil 8, psi 7, zg 1c, 1č, 2b, 2c; ze 1b, 2b, 5b, 6a, 7
 Dolinšek Maks (učitelj, IX., 1910, 1934, izr. sluš. VPŠ zg, ze): te 1a, 1b, 1c, 1č, 2b, 3c, 5ab, 6ab, 7, 8; ze 1c, 2c, 3a; mo 2c; varuh učil m. te in predv. vzg.
 Klun Olga (predm. učit., IX., 1914, 1937, Te): te 1a, 1b, 1c, 1č, 2a, 2b, 2c, 3a, 3bc, 4ab, 5ab, 6ab, 7, 8; varuhinja učil ž. te in uprav. Mlečne šol. kuhinje
 Rous Stefan (prof., X., 1902, 1939, zg, ze): ze 1č, 4a, 5a, 8; zg 1a, 1b, 2a, 3a, 4a, 8; mo 4a; varuh učil za zg, ze
 Černetič Avgust (prof., X., 1918, 1945, zg, ze): zg 3b, 3c, 4b, 5a, 5b, 6a, 6b, 7; FLRJ 8; ze 6b; predsednik SPK - OLO, pom. inšpektor za zg, ze, mo, hon. vzgojitelj v Dij. domu
 Andrić - Pinter Marjana (prof., XI., 1920, 1944, la, gr): la 5a, 5b, 6a, 6b, 7; ne 5a, 5b
 Barbarič - Sedej Pavla (prof., XI., 1923, 1944, fr): od 17. IV. na porod. dopustu
 Pejovnik Gabrijele (predm. učit., XII., 1927, 1945, bio, ke): bio 1b, 1č, 2b, 3a; m 1č, 2a; mo 2a; gosp. 1a, 1b; pom.

inšp. za bio in ke; hon. vzgoj. v Dij. domu

Barbarič Stefan (prof., XII., 1920, 1946, sl): sl 1a, 3b, 4b, 5a, 6a
 Messner Janko (hon. prof., XII., 1921, 1947, sl): sl 3a; an 1a, 4a, 4b, 5a, 5b; ne 6b, 8; mo 1a; varuh dijaške knjižnice
 Pirman Sabina (prof., XIV., 1922, 1950, bio): bio 1a, 1c, 2a, 2c, 3b, 3c, 5a, 5b, 6a, 6b, 8; mo 1c; varuhinja učil za pri.
 Logar Tatjana (prof. priprav. s prof. izp., XIV., 1928, 1953, ma): ma 1a, 2b, 4b, 5a, 6b; fi 3b; mo 2b
 Janko - Maračič Bosiljka (predm. učit. priprav., XIV., 1929, 1949, sh, ru): sh 1a, 1b, 1c, 1č, 2a, 2b, 2c, 3a, 3b, 3c, 4a, 4b; mo 3b
 Lodrant Stanko (prof. priprav., XIV., 1927, 1950, ke): ke 6b, 7, 8; geo 7; fi 4a, 4b, 6b, 7, 8; predvoj. ž. 6ab, 8; roč. spret. 2b; varuh učil za ke, fi, geol.
 Kamenik Ignac (prof. priprav., XIV., 1926, 1951, sl): sl 3c, 4a, 5b, 6b, 7, 8; varuh učit. knjižnice
 Brglez - Kordiš Andreja (prof. priprav., XIV., 1929, 1952, ze): ze 1a, 2a, 3b, 3c, 4b; mo 4b; an 1b, 1c; gosp. 3a, 3b, 3c
 Debeljak Franc (predm. učit. priprav., XIV., 1930, 1953, gla, zg): pe 1a, 1b, 1c, 1č, 2a, 2b, 2c, 3a, 3b, 3c, 4a, 4b; zbor
 Maher Dušan (prof. priprav., XIV., 1930, 1955, sl): sl 1b, 1c, 2b, 2c; an 2b; mo 1b
 Stampach Margareta (hon. predm. učit. priprav., XIV., 1923, 1950, ma, fi): ma 1b, 1č, 2c, 3b, 5b, 6a; fi 6a
 Lep Jožef (hon. predm. učit. priprav., XIV., 1928, 1952, ma): ma 1c, 2a, 3a, 3c, 4a, 7, 8; mo 3a; varuh učil za ma in radijske zvoč. napr.
 Kasjak Nada (hon. predm. učit. priprav., XIV., 1929, 1953, ke): ke 3c, 4a, 6a; fi 3a, 3c; mo 3c; an 3a, 3b, 3c
 Saksida Dunja (hon. predm. učit. priprav., XIV., 1929, 1954, ke): ke 3a, 3b, 4b, 5a, 5b; mo 1č; an 1č, 2a, 2c; gosp. 1c, 1č, 4a, 4b
 Plevnik Martin (učit. priprav., XV., 1931, 1951, abs. VPŠ, ri, sh): ri 1a, 1b, 1c, 1č, 2a, 2b, 2c, 3a, 3b, 3c, 4a, 4b; roč. spret. 2a, 2c; varuh učil za ri
 Knez Ivan (upravnik Dijaškega doma): honor. te 2a, 2c, 3bc, 4ab
 Dr. Erath Boštjan (upok. zdravnik): honor. predvoj. ž. 7
 Turičnik Jožef (inšpektor za predvoj. vzg. OLO): predvoj. m. 6ab, 7, 8
 Leštan Nada (strok. učit. priprav., dopolnjevala): roč. delo ž. 2a, 2b, 2c
 Kosmač Cilka, gimn. tajnica (pom. p.is. ref., XVI., 1927, 1945)
 Podgoršek Martin, pomožni uslužbenec (1907, 1927)
 Pečovnik Anton, kurjač in snažilec, (1925, 1949)
 Sekavčnik Helena, snažilka (1926, 1953)
 Zabel Ivanka, snažilka (1936, 1954)
 Lesjak Matilda, snažilka (1916, 1954)

IMENIK DIJAKOV

(276 + 326 = 602)

Pri imenih je v oklepaju naznačen očetov ali materin poklic in domači kraj, na kraju pa uspeh; črta na koncu stoji pri tistih, ki so padli; predmeti na koncu pomenijo popravni izpit (le pri višjegovimnazijcih, ker so nižjegovimnazijci opravljali popravne izpite konec junija).

Ia (17 + 23 = 40)

Razrednik: Messner Janko

Arih Ernest († pek, Dravograd) prav dober
 Božič Jožef (mizar, Dravograd) dober
 Brodnik Karel (delavec Železarne, Ravne) dober
 Čas Pavel (kmet, Tolsti vrh) —
 Epšek Friderik (železničar, Dravograd) dober
 Golob Ferdinand († nameščenec, Dravograd) dober
 Gregor Stefan (delavec, Šentjan) zadosten
 Jedlovčnik Hugo (nameščenec, Dravograd) zadosten
 Klopčič Robert (električar, Dravograd) —
 Knez Jožef († strugar, Ravne) dober
 Krenkar Rudolf († kmet, Tolsti vrh) prav dober
 Mlakar Ivan (dimnikar, Dravograd) dober
 Nachbar Franc (upok. uslužbenec, Dravograd) dober
 Potrč Ludvik († nameščenec, Šentjan) dober
 Schöndorfer Dimitrij (nameščenec, Dravograd) dober
 Smolar Oto (kmet, Trbonje) dober
 Zavratnik Anton (kovač, Trbonje) odličen
 Bobovnik Ivanka (nameščenec, Vuhred) dober
 Černe Vlasta (gozdni tehnik, Vuhred) odličen
 Čeru Kristina (delavec, Črneče) dober
 Črešner Erika (mizar, Vuhred) dober
 Horvatič Dora (nameščenec, Dravograd) zadosten
 Jehart Hilda (delavec, Dravograd) dober
 Kadiš Angela (železničar, Dravograd) dober
 Kaiser Elfrida (nameščenec, Dravograd) zadosten
 Kaiser Herta (kmečki delavec, Dravograd) —
 Kajžer Ana (uslužbenec, Dravograd) prav dober
 Kozmajer Ida (železničar, Trbonje) dober
 Kotnik Roza (delavec, Libeliče) dober
 Lesjak Danijela (nameščenec, Dravograd) dober
 Ločičnik Elizabeta (mizar, Dravograd) —
 Naraločnik Dragica (delavec, Črneče) zadosten
 Pavlič Stefanija (delavka, Trbonje) dober
 Pečnik Heïdelore (mehaničar, Dravograd) —
 Prosenjak Berta (železničar, Dravograd) —
 Sotošek Danijela (prog. delavec, Zdole) dober
 Vožič Ingrid (žel. nadkurjač, Črneče) prav dober
 Zatler Matilda (upok. usnjar, Črneče) dober

Gimnazija na Ravnah

Peruzzi Valerija (rudar, Mežica) dober
Turičnik Marija (nameščeneec, Ravne) do-
ber

I.b (20 + 22 = 42)

Razrednik: Maher Dušan

Blatnik Rudolf (ročni oblikovalec Želez-
zarne, Ravne) dober
Dolinšek Drago (delavka, Ravne) zadosten
Dvornik Kristijan († kmet, Kotlje) dober
Gaberšek Alojzij (nameščeneec Železarne,
Ravne) dober
Gradišnik Janez (delavec, Brdinje) za-
dosten
Jamšek Robert († delavec, Ravne) zadosten
Kobolt Filip (prog. delavec, Dolga brda) —
Lečnik Kristijan (posestnik, Ravne) —
Logar Maks (martinar, Ravne) —
Logar Štefan (martinar, Ravne) —
Marzel Franc (livar, Ravne) —
Močilnik Aiojz (kmet, Lokovica) dober
Mori Franc (strugar, Ravne) —
Novinšek Edvard (mizar Železarne, Ravne)
dober
Pšeničnik Jožef (delavec, Dolga brda) za-
dosten
Ščetinec Miroslav (strugar, Ravne) za-
dosten
Šuler Franc (strugar, Ravne) —
Videčnik Jakob (tesar, Ravne) zadosten
Žlebnik Henrik (kuharica, Črna) odličen
Bavče Elizabeta (delavec, Ravne) —
Čretnik Zofija (gospodinja, Ravne) za-
dosten
Gerdej Ana (delavec, Dolga brda) dober
Hudrap Frančiška (tesar, Ravne) dober
Jelen Berta (pek, Ravne) dober
Kobolt Marija (delavec, Ravne) dober
Kotnik Marjeta († zidar, Kotlje) dober
Leskovec Helena († nameščeneec, Lokovica)
dober
Novak Erika († kmet, Tolsti vrh) —
Novinšek Alojzija (mizar, Ravne) —
Pandel Ivanka (tesar, Tolsti vrh) dober

Pavšer Elizabeta (kovač, Ravne) zadosten
Perše Alojzija (kmet, Lokovica) dober
Petrač Ivanka (mehanik, Ravne) zadosten
Prepadnik Elizabeta (rudar, Lokovica) —
Prikeržnik Ivanka († tesar, Dobja vas) do-
ber
Rezar Silva (kmet, Tolsti vrh) —
Serafini Antonija (delavec, Ravne) dober
Skuk Ana (tesar na Dolgi brdi) zadosten
Štruc Antonija (delavec, Preški vrh) do-
ber
Videčnik Zofija (tesar, Ravne) dober
Nabernik Engelinda (strugar, Ravne) za-
dosten
Šipek Ivan (kmečki delavec, Kotlje) za-
dosten

I.c (18 + 23 = 41)

Razrednik: Pirman Sabina

Bobek Albert (topilec, Ravne) —
Brumen Nikolaj (elektrotehnik, Žerjav)
prav dober
Buhner Ivan († delavec, Podpeca) dober
Fele Karel († železničar, Ravne) —
Kamnik Jožef († čevljarški pomočnik,
Ravne) —
Kajzer Blaž († delavec, Ravne) dober
Klančnik Janez (direktor Železarne,
Ravne) prav dober
Kokal Maksimilijan (delovodja, Ravne)
zadosten
Koželnik Jožef (ključavničar, Ravne) prav
dober
Kričej Karel (delavec, Ravne) dober
Kušej Karel (delavec, Libeliče) dober
Mlačnik Bogomir († gozdni delavec, Pod-
peca) zadosten
Ranc Leopold (kočar, Šelemperg) —
Rebernik Franc (dninarica, Ravne) —
Steiner Kristijan († tesar, Brdinje) za-
dosten
Valtl Adalbert (kovač, Ravne) —
Vastž Aleksander (nameščeneec, Ravne)
dober

Videmšek Ivan (ključavničar, Ravne)
dober
Bobek Frančiška (topilec, Ravne) —
Čop Gabrijela (direktor Trg. podjetja,
Ravne) odličen
Čegounik Herlinda (delavec, Ravne) dober
Donik Neža († učitelj, Šmartno) zadosten
Erjavec Marija (tesar, Ravne) dober
Gostenčnik Marija (mehanik, Ravne)
dober
Janet Marija (kmet, Brdinje) neocenjena
Kraiger Silvestra († delavec, Ravne) za-
dosten
Lečnik Ana Marija (upok. delavec, Ravne)
dober
Lesjak Elizabeta (gospodinja, Ravne) do-
ber
Mihelač Gertruda (pek, Ravne) dober
Petek Marija (delavec, Ravne) dober
Petrič Ivanka (kmet, Navrški vrh) —
Pori Hildegarda (strugar, Ravne) —
Pregel Kristina (upokojen oficir, Libeliče)
dober
Rožič Helena (delavec, Ravne) dober
Mlačnik Matilda († gozdni delavec, Pod-
peca) —
Stane Marija († rudar, Podpeca) dober
Strgar Antonija (gospodinja, Ravne) do-
ber
Svetina Julijana (delavec, Ravne) dober
Uranšek Olga (kmet, Libeliče) odličen
Večko Štefanija (delavec, Ravne) —
Krenker Jožefa (gospodinja, Tolsti vrh) —

I.č (18 + 24 = 42)

Razrednik: Saksida Dunja

Bavče Friderik (delavec, Ravne) —
Čapelnik Andrej (delavec, Ravne) dober
Grabner Valter († tesar, Ravne) dober
Favaj Danijel (elektrotehnik, Ravne) do-
ber
Fras Jožef (modelni mizar, Ravne) dober
Horvat Ivan (delavski, Brdinje) —

Krančan Ivan (delavec, Ravne) zadosten
 Matija Alojz (kmet, Preški vrh) dober
 Mezner Jožef (poslovodja okrepčevalnice, Ravne) dober
 Ofič Franc (delavec, Podkraj) zadosten
 Podgoršek Helmut (delavec, Ravne) dober
 Štehar Ivan (upokojen delavec, Ravne) —
 Stökl Anton (strugar, Ravne) zadosten
 Verdinek Franc (čevljar, mojster, Ravne) zadosten
 Videršnik Zdravko (gasilec, Ravne) —
 Volčanšek Bogomir (obratovodja, Ravne) odličen
 Zdovc Srečko (kmečki delavec, Brdinje) dober
 Žaže Pavel (kmet, Tolsti vrh) —
 Babin Amalija (delavec, Ravne) —
 Batič Magdalena (delavec, Ravne) zadosten
 Brejc Stanislava († gozdni delavec, Brdinje) dober
 Breznik Ana (voznik, Ravne) dober
 German Terezija (učitelj, Ravne) dober
 Gostenčnik Kristina (kmet, Tolsti vrh) —
 Iskrač Josipina (gozdni delavec, Slovenj Gradec) —
 Knez Ana Marija (delavec, Ravne) dober
 Krebs Terezija (delavec, Ravne) dober
 Kričej Antonija (delavec, Zelovec) —
 Krivograd Štefanija (delavec, Ravne) zadosten
 Lipovnik Urška (kmet, Tolsti vrh) —
 Luter Cecilija (upok. delavec, Ravne) dober
 Marzel Marija (delavec, Ravne) dober
 Mlinarič Marija (delavec, Ravne) zadosten
 Pandev Berta (delavec, Ravne) —
 Paradiž Berta (delavec, Ravne) dober
 Prinčič Jerica († delavec, Ravne) —
 Rakovnik Hilda (delavec, Kotlje) prav dober
 Sečnjak Hilda (delavec, Ravne) dober
 Šošterič Ana (delavec, Ravne) zadosten
 Strigl Ivana (kmet, Preški vrh) neocenjena
 Zdovc Gabrijela (delavec, Preški vrh) zadosten
 Žaže Matilda (kmet, Tolsti vrh) zadosten
 Orgl Erika (delavec, Ravne) dober

II.a (20 + 24 = 44)

Razrednik: Pejovnik Gabrijela

Ambrož Friderik (nočni čuvaj, Dravograd) prav dober
 Dobrovnik Franc († rudar, Dolga brda) —
 Fanedl Alojz (ključavničarski mojster v Železarni) prav dober
 Ferk Ernest (delavec, Črneče) dober
 Gostenčnik Adolf (zidar, Dravograd) dober
 Gostečnik Oto (krojač, Dravograd) zadosten
 Heber Franc († dekla, Črneče) zadosten
 Kokal Miloš (delavec, Ravne) dober
 Ločičnik Friderik (mizar, Dravograd) —
 Mikic Alojz (prog. delavec, Belšak) dober
 Misirlić Aleksander (carinik, Dravograd) dober
 Mori Mirko (kmet, Goriški vrh) dober
 Naraločnik Ivan (delavec, Črneče) zadosten
 Pirtovšek Ervin (elektromonter, Dravograd) dober
 Praper Otokar (šolski upravitelj, Dravograd) dober
 Preložnik Jožef (uslužbenec JDŽ, Dravograd) dober

Prosenjak Kristijan (tesar, Podklanec) dober
 Razgoršek Oto (nameščenka Gradisa, Dravograd) zadosten
 Stogart Roman († nameščenec JDŽ, Dravograd) zadosten
 Trbovšek Viktor (delavec, Ravne) —
 Flis Marjana (strojnik, Črneče) prav dober
 Flogi Ivana († kmečka delavka) zadosten
 Franc Hermina (zidar, Dravograd) zadosten
 Garmuš Štefanija (pismonoša, Dravograd) prav dober
 Grešovnik Herta (delavka, Črneče) zadosten
 Gutenberg Berta († ključavničar, Dravograd) —
 Hrvacki Friderika (prog. delavec, Trbonje) zadosten
 Izak Erika (delavka, Dravograd) zadosten
 Katz Erika (kmet, Žvabek) prav dober
 Kozmajer Gertraud (železničar, Trbonje) zadosten
 Kozmajer Štefanija (železničar, Trbonje) —
 Lečnik Ingeborg (brivec, Ravne) dober
 Matjaž Berta (modelni mizar, Ravne) —
 Matic Erika (upok. nameščenec, Črneče) prav dober
 Petelinc Jerica (nameščenec, Ravne-Podklanec) dober
 Pristovnik Erna (snažilka, Dravograd) —
 Pušnik Marija (barvar, Dravograd) zadosten
 Stogart Ingeborg († uslužbenec JDŽ, Dravograd) zadosten
 Špiljak Antonija (krojač, Dravograd) dober
 Šegove Albina (kmet, Zelovec) —
 Šlebnik Erika (šef avtoparka, Dravograd) dober
 Štumberger Erika (železničar, Dravograd) zadosten
 Verdnik Marija († uslužb. JDŽ, Dravograd) odličen
 Vernekar Marija (kmet, Libeliče) dober

II.b (18 + 24 = 42)

Razrednik: Logar Tatjana

Bavče Ludvik (zidar, Ravne) —
 Gigerl Herbert († tesar, Ravne) dober
 Heiser Adam (delavka, Ravne) —
 Haule Franc (delavec, Ravne) zadosten
 Izak Herman (delavka, Ravne) dober
 Kokalj Srečko (upok. delavec, Ravne) dober
 Kušej Mihael (delavec, Libeliče) dober
 Medvešek Edvard (nameščenec, Ravne) zadosten
 Mlakar Ivan (vratar Železarne) zadosten
 Nabernik Avgust (strugar, Ravne) dober
 Navodnik Anton (kmet, Uršlja gora) zadosten
 Novšek Ivan († livar, Ravne) zadosten
 Ramšak Rudolf (kmečka delavka, Zelovec) zadosten
 Rezar Jožef (kmet, Tolsti vrh) —
 Rozman Ervin (upok. livar, Ravne) dober
 Štehar Milan (delavec, Ravne) zadosten
 Urnavt Adolf († livar, Ravne) —
 Zorman Jožef (delavec, Ravne) dober
 Acman Elen-Marija (nameščenka, Ravne) zadosten
 Čas Gizela (delavec, Šelemperg) zadosten
 Čas Marija (delavec, Šelemperg) zadosten

Čekon Bernarda (delavec, Ravne) dober
 Glavica Marta (upok. delavec, Ravne) prav dober
 Gorenšek Hedvika (delavec, Ravne) prav dober
 Gostenčnik Franciška (delavec, Ravne) dober
 Gradišnik Hildegarda (delavec, Ravne) dober
 Hudopisk Ema († kmet, Kotlje) dober
 Kamnik Alojzija († čevljar, Ravne) zadosten
 Medvešek Irena (nameščenec, Ravne) dober
 Medvešek Mihaela (strugar, Ravne) dober
 Mori Antonija (delavka, Ravne) —
 Paradiž Jožefa (delavec, Ravne) —
 Pavšer Ingrid (delavec, Ravne) zadosten
 Pepevnik Ivanka (delavec, Ravne) zadosten
 Pistotnik Ivanka († rudar, Ravne) prav dober
 Ravlan Ivana (upok. delavec, Tolsti vrh) dober
 Srebotnik Mira (pismonoša, Libeliče) dober
 Stane Zofija († rudar, Podpeca) dober
 Škoflek Pavlina (delavska, Ravne) —
 Štor Angela (nameščenec, Ravne) dober
 Valtl Marija (kovač, Ravne) —
 Wetter Hildegarda (delavec, Ravne) dober

II.c (17 + 24 = 41)

Razrednik: Dolinšek Maks

Bobek Štefan (topilec, Ravne) dober
 Golenko Ivan (delavec, Ravne) —
 Grabner Jožef (nameščenka, Ravne) dober
 Jamnik Rajmund (delavski, Ravne) zadosten
 Kotnik Anton (upok. nameščenec, Dobrije) zadosten
 Kotnik Janez (kmet, Dobrije) zadosten
 Kričej Franc (delavec, Ravne) —
 Logar Ivan (delavec, Ravne) prav dober
 Marošek Ivan († nameščenec, Ravne) zadosten
 Matija Jožef (kmet, Preški vrh) zadosten
 Močnik Leopold (delavec, Ravne) dober
 Mori Viljem (delavec, Ravne) zadosten
 Novak Rajmund (delavec, Ravne) —
 Paradiž Milan (upok. delavec, Ravne) —
 Paradiž Pavel (delavec, Ravne) zadosten
 Pistotnik Ivan († rudar, Ravne) zadosten
 Sekavčnik Adolf (delavka, Kotlje) —
 Breg Pavla (delavec, Zelovec) zadosten
 Breznik Romana (voznik, Ravne) dober
 Cegner Ivana (delavec, Ravne) —
 Čapelnik Hildegarda (delavec, Ravne) prav dober
 Dežman Marija (delavec, Ravne) zadosten
 Emeršič Olga (upravitelj ekonomije, Ravne) zadosten
 Gorenšek Doroteja (nameščenec, Ravne) —
 Hudrap Alojzija (delavec, Ravne) zadosten
 Jelen Edita (pek, Ravne) zadosten
 Kotnik Elizabeta (kmet, Dobrije) zadosten
 Kotnik Margareta (delavec, Ravne) zadosten
 Kokalj Ivanka (nameščenec, Libeliče) zadosten
 Lačen Rozalija († kmet, Tolsti vrh) —
 Logar Reinhilde (delavska, Ravne) zadosten
 Marin Antonija († gostilničar, Šentanel) dober

Merkač Marija (delavec, Tolsti vrh) zadosten
 Podgornik Marija (zidar, Ravne) —
 Pokeržnik Marija († delavec, Ravne) —
 Rac Pavla (čevljar, Šentanel) dober
 Štruc Jožefa (delavec, Ravne) prav dober
 Šuler Marija (delavec, Ravne) zadosten
 Vavče Jožefa († delavec, Ravne) zadosten
 Videčnik Marija (tesar, Ravne) zadosten
 Vravnik Marta (urar, Ravne) odličen

III.a (10 + 22 = 32)

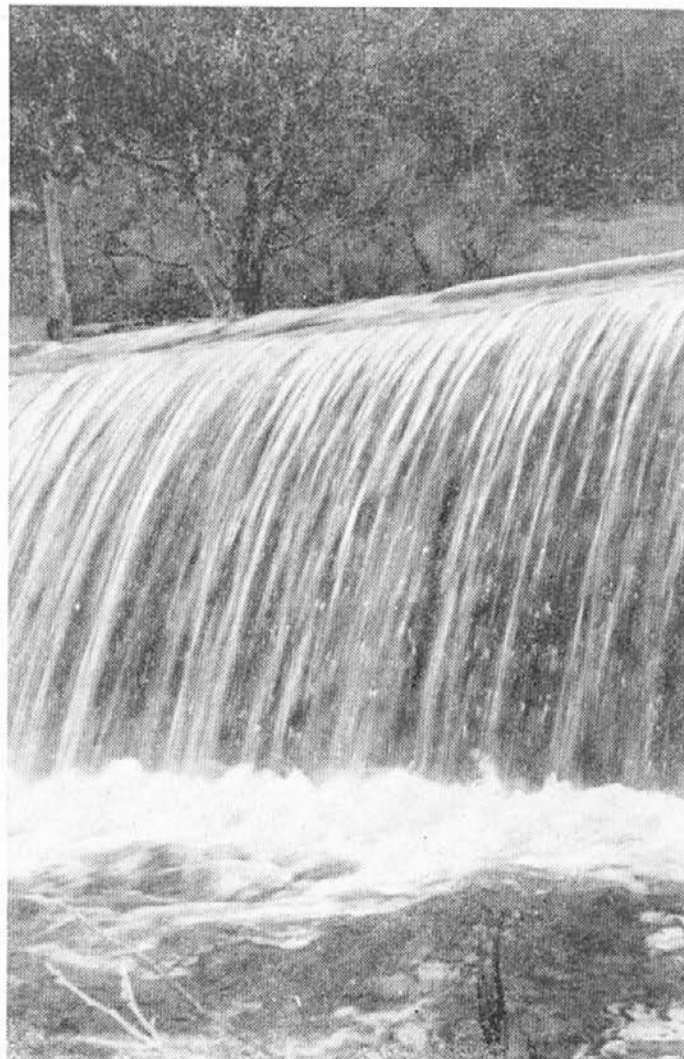
Razrednik: Lep Jože

Čas Leopold (avtoprevoznik, Javnek) zadosten
 Gerdej Janez (železničar na Dolgi brdi) dober
 Gorenšek Emil (delavec, Preški vrh) zadosten
 Gostenčnik Alojz (kmet, Dravograd-Vič) dober
 Gradišek Ivan (kalilec, Ravne) dober
 Ladra Jožef (delavka, Dravograd) prav dober
 Mori Rudolf (delavka, Ravne) dober
 Mori Stanislav († železničar, Dravograd) dober
 Pogorevčnik Karel (nameščenec, Ravne) prav dober
 Preložnik Franc (uslužbenec JDŽ, Dravograd) dober
 Arih Gertruda (delavec, Ravne) zadosten
 Arnold Vida (delavec, Stražišče) dober
 Breznik Marija (ključavničar, Ravne) zadosten
 Cehner Elfrida (avtoprevoznik, Dravograd) dober
 Epšek Marija (uslužbenec JDŽ, Dravograd) zadosten
 Fečur Silva (poslovodja miz. del., Slovenj Gradec) dober
 Hribernik Marija (uslužbenec JDŽ, Dravograd) prav dober
 Gerdej Silva (železničar na Dolgi brdi) dober
 Izak Marija († delavec, Dobja vas) —
 Jamnik Marija (zidar, Dravograd) prav dober
 Dietinger Alojzija (tesar, Dravograd) —
 Kadiš Marija (uslužbenec JDŽ, Dravograd-Vič) zadosten
 Kariž Marjeta (major, Dravograd) prav dober
 Koder Frančiška (trg. poslovodja, Gortina) zadosten
 Kokalj Elizabeta (krojač, Ravne) zadosten
 Kotnik Frančiška (kmet, Podklanec) zadosten
 Pavlič Alojzija (upok. tesar, Trbonje) odličen
 Petelinc Anamarija (nameščenec, Ravne-Podklanec) zadosten
 Petelinc Hedvika (nameščenec, Ravne-Podklanec) zadosten
 Pungaršek Marija (kmet, Dravograd-Vič) dober
 Filip Berta (delavec, Ravne) dober
 Večko Rozalija († delavec, Ravne) dober

III.b (15 + 18 = 33)

Razrednik: Janko Bosiljka

Bukovec Herman (nameščenec, Kotlje) —
 Čreslovnik Anton (delavec, Ravne) dober
 Gorjanc Janez (višji tehnik, Ravne) odličen

Kdo bi jo spoznal?
 To je naša Rieka.
 Tako velika je,
 čeprav pripelje vode
 s Suhega vrha.
 Česa vse ne napravijo
 naši fotografi!

(Foto: Ocepek)

Kavčič Franc († rudar, Ravne) prav dober
 Krautberger Andjelko (kalilec, Ravne) zadosten
 Krautberger Jožef (kalilec, Ravne) —
 Lečnik Ivan (posestnik, Ravne) zadosten
 Polajner Alfonz (modelni mizar, Ravne) dober
 Rodić Milan (laborant, Ravne) dober
 Rožej Jožef († miličnik, Ravne) zadosten
 Šteharnik Bogomir (laborant, Ravne) zadosten
 Volf Štefan (betoner, Ravne) dober
 Vravnik Engelbert (urar, Ravne) zadosten
 Vušnik Ivan (tajnik LOMO, Ravne), dober
 Zavodnik Franc (vrtnar, Ravne) —
 Blatnik Marija (ročni oblikovalec, Ravne) dober
 Blatnik Rozina (ročni oblikovalec, Ravne) dober
 Ivartnik Apolonija († rudar, Lokovica) zadosten
 Kokalj Milena (trg. poslovodja, Libeliče) zadosten
 Kotnik Antonija (delavska, Navrški vrh) zadosten
 Krebs Ivana (strojnik, Ravne) zadosten
 Kričej Marija (valjar, Ravne) dober
 Majcen Jožefa (delavec, Libeliče) dober
 Petrač Bogomira (strugar, Ravne) —
 Pistotnik Erika († rudar, Ravne) dober
 Puhr Marija (mesar, Ribnica na Poh.) —
 Spanžel Marija (delovodja, Ravne) zadosten
 Šteharnik Fanička (strugar, Ravne) dober
 Šuler Marija (strugar, Ravne) zadosten
 Videčnik Anica (tesar, Ravne) dober

Zavodnik Marija (prog. desetar, Stražišče) dober
 Zorman Irena (valjar, Ravne) dober
 Orgl Silva (delavec, Ravne) dober

III.c (16 + 17 = 33)

Razrednik: Kasjak Nada

Gostenčnik Engelbert (komerc. direktor, Ravne) dober
 Igerc Kazimir (nameščenka, Ravne) dober
 Ivartnik Franc (delavec, Ravne) prav dober
 Kamenik Anton († delavec, Ravne) —
 Klančnik Gregor (dir. Železarne, Ravne) zadosten
 Krajnc Rudolf (modelni mizar, Ravne) dober
 Kristan Verner (delavka, Ravne) zadosten
 Lasnik Alojz († delavec, Ravne) zadosten
 Mandl Alojz († kmet, Brdinje) dober
 Medvešek Henrik (strugar, Ravne) dober
 Pandev Andrej (valjar, Ravne) zadosten
 Polanc Drago (obratovodja, Dobja vas) dober
 Repič Srdjan (gospodinja, Ravne) dober
 Rus Anton (zidar, Ravne) dober
 Zagmajster Rihard († cestar, Trbonje) —
 Zdovec Marjan († kmečki delavec, Kotlje) zadosten
 Bauer Jerica (upok. delavec, Ravne) —
 Breznik Alojzija (zidar, Ravne) dober
 Gorinšek Jožefa (upok. delavec, Tolsti vrh) zadosten
 Gradišnik Marjeta (modelni mizar, Ravne) dober
 Just Ivanka († železničar, Ravne) dober
 Lasnik Erika (livar, Ravne) zadosten

Mager Terezija (nameščenec, Ravne) zadosten
 Mezner Marjeta († čevljar, Ravne) zadosten
 Mori Marjana (delavka, Ravne) zadosten
 Oder Hermina († mesar, Kotlje) dober
 Polajner Ana († rudar, Podpeca) dober
 Rakovnik Jerica (delavec, Kotlje) dober
 Rezar Marija (delavec, Dobrije) zadosten
 Rožič Mihaela (delavec, Ravne) dober
 Rus Ana (zidar, Ravne) dober
 Trbovšek Marija (delavec, Ravne) dober
 Zagernik Antonija (delavec, Kotlje) dober

IV.a (6 + 21 = 27)

Razrednik: Rous Štefan

Dajčman Henrik (kmet, Dravograd) dober
 Hojnik Albert (tapetnik v Železarni) dober
 Horvat Demeter (nameščenec, Ravne) dober
 Mori Leopold (tesar, Dravograd) dober
 Ramšak Alojz (kmet, Dravograd-Vič) dober
 Tušak Anton (ključavničar, Ravne) dober
 Bevc Erika (čevljar, Maribor) odličen
 Dobrovnik Ana († rudar, Lokovica) dober
 Gigerl Marjana († tesar, Ravne) dober
 Horvat Gabrijela (nameščenec, Dravograd) —
 Horvatič Zlata (nameščenec, Dravograd) —
 Krivograd Emica (upok. delavec, Tolsti vrh) dober
 Miklavc Frančiška (delavec, Dravograd) dober
 Močilnik Marija (kmet, Podkraj) dober
 Mori Leopoldina (kmet, Dravograd) dober
 Ošlovnik Marija (pismoenoša, Dravograd) zadosten
 Ošlovnik Uršula (delavec, Goriški vrh) —
 Preglau Marija (kmet, Dravograd-Velka) dober
 Razgoršek Cecilija (topilec, Ravne) dober
 Rezar Ana (kmet, Tolsti vrh) —
 Rozman Avgušтина (upok. livar, Ravne) zadosten
 Skuk Marija (rudar, Dolga brda) dober
 Šefer Uršula (kmet, Suhi vrh) prav dober
 Štumberger Antonija († železničar, Šentjan) zadosten
 Weingerl Jelka (nameščenec, Dravograd) dober
 Volčanšek Zofija (obratovodja, Ravne) odličen
 Zabev Berta (kmet, Brdinje) zadosten

IV.b (7 + 16 = 23)

Razrednik: Brglez Andreja

Fabijan Hinko (nameščenec, Ravne) —
 Kokalj Franc Roman (upok. delavec, Ravne) dober
 Krivograd Franc (tesar, Ravne) —
 Logar Ivan (trg. poslovodja, Ravne) zadosten
 Mihelič Edvard (kmečki delavec, Hudi kot) dober
 Pogorevčnik Damjan (nameščenec, Ravne) odličen
 Špegel Marjan (gospodinja, Ravne) odličen
 Acman Milena (nameščenka, Ravne) —
 Breznik Marija (zidar, Ravne) dober
 Fanel Kristina (mojster v Železarni) odličen
 Filip Marija (kovač, Ravne) neocenjena

Gostenčnik Marija (komerc. direktor, Ravne) dober
 Matjaž Ana (modelni mizar, Ravne) —
 Matjaž Frančiška (modelni mizar, Ravne) zadosten
 Mezner Romana (poslovodja okrepčevalnice, Ravne) prav dober
 Pandev Elizabeta († delavec, Ravne) zadosten
 Pfau Marta (knjigovodja, Ravne) prav dober
 Pšeničnik Marija (kovač, Ravne) dober
 Španžel Jožefa (delovodja, Ravne) dober
 Šteharnik Ljudmila (upok. delavec, Ravne) dober
 Šuler Zofija (delavec, Ravne) zadosten
 Sušel Slavica († rudar, Podpeca) zadosten
 Trilar Marija (prometnik, Vuhred) dober

V.a (15 + 10 = 25)

Razrednik: Barbarič Štefan

Areh Anton (zidar, Šentjedert) dober
 Blatnik Ivan (kmet, Vodriž) dober
 Dečman Adolf († brivec, Mislinje) —
 Fuchs Zvonimir (carinik, Dravograd) matematika
 Gašper Franc (kovač, Šmartno) zadosten
 Grabec Igor (dekor. slikar, Slovenj Gradec) odličen
 Hercog Ivan (električar, Črna) dober
 Iglar Boris (predm. učitelj, Mežica) dober
 Korošec Alojz (železn. delavec, Dobrova) dober
 Krpač Franc († nameščenec, Šmartno) —
 Močnik Ivan (upok. učitelj, Libeliče) dober
 Peruš Vlado (tehnik, Žerjav) —
 Rožič Jakob (delavec, Ravne) zadosten
 Tof Albert († gostilničar, Mežica) zadosten
 Zavodnik Edmund (vrtnar, Ravne) dober
 Bricman Matilda (kmet, Primož na Poh.) slovenski jezik
 Kac Marija (kmet, Tomaška vas) dober
 Kac Nada (uprav. gost., Šmartno) prav dober
 Kristan Ana (kolar, Libeliče) dober
 Ljubojevič Draginja († kmet v Bosni, Radlje) zadosten
 Omerzel Anica (delavec, Radlje) dober
 Ozvatič Sonja (upok. nameščenec, Dravograd) dober
 Robnik Vera (kovač, Mislinje) dober
 Rebernik Miroslava (kmet, Primož nad Muto) matematika
 Stopar Ivanka (rudar, Podpeca) mat.

V.b (11 + 9 = 20)

Razrednik: Andrić Marjana

Katrašnik Anton (pek, Radlje) dober
 Kotnik Janez (upok. nameščenec, Dobrije) zadosten
 Kramersič Ernest (ravnatelj Hotuljske slatine) —
 Kramljak Alojz (kmet, Anton na Poh.) slovenski jezik
 Mihev Ožbalt (kmetica, Podpeca) —
 Oswald Klemen (upok. nameščenec, Prevalje) zadosten
 Rebernik Ivan (čevljarski mojster, Prevalje) —
 Tarkuš Edvard († zlatar, Ravne) zadosten
 Turnšek Onezim (inženir kemije, Ravne) prav dober
 Žmavc Marjan (nameščenec, Ravne) dober
 Fabijan Borislav (nameščenec, Ravne) —
 Arnold Mira (delavec, Ravne) dober

Gorenjšek Emilija (nameščenec, Ravne) dober
 Kodrič Gabrijela (nameščenec, Radlje) dober
 Maze Kazimira (delavec, Žerjav) —
 Rupar Majda (upok. sodnik, Prevalje) dober
 Skobir Cvetka (kmet, Brdinje) dober
 Kajzer Viktorija († delavec, Ravne) —
 Urbančič Mihaela (nameščenec, Radlje) odličen
 Vastič Mojica (nameščenec, Ravne) zadosten

VI.a (15 + 12 = 27)

Razrednik: Stampach Margareta

Bukovec Jožef (nameščenec, Kotlje) zadosten
 Cerar Feliks (upok. delavec, Šentjedert) dober
 Gostenčnik Jožef (kmet, Dravograd-Vič) dober
 Javornik Edvard (kmet, Razborca) dober
 Jeseničnik Stanislav (kmet, Otiški vrh) prav dober
 Juvan Janez († rudn. nadz., Žerjav) slovenski jezik
 Kavčič Srečko (uslužbenec JDŽ, Prevalje) dober
 Kompan Alojz (kmet, Javorje) dober
 Kotnik Ludvik (kmet, Dobrije) dober
 Lednik Jožef († trg. poslovodja, Mežica) zadosten
 Ljubojevič Mičo († kmet v Bosni, Radlje) dober
 Motaln Vinko (kolar, Vuzenica) dober
 Ornik Boris (vodja tekst. barv., Otiški vrh) dober
 Rožič Marjan (upok. železn. usl., Črneče) dober
 Vovk Ivan (delavec, Mislinje) dober
 Kališ Margareta (tehnik, Žerjav) slovenski jezik
 Kotnik Ana (kmet, Dobrije) odličen
 Mravljak Marija (mizar, Vuzenica) slovenski jezik
 Ott Ivanka (kmet, Goriški vrh) zadosten
 Ott Majda (kmet, Goriški vrh) dober
 Potočnik Uršula (kmet, Javorje) dober
 Prapotnik Marija (jamski nadzornik, Mežica) dober
 Puhan Marija (nameščenec, Črna) dober
 Radšel Pavla (mali kmet, Pameče) dober
 Razboršek Metka († dr. prava, Mislinje) odličen
 Skobir Marija (kmet, Brdinje) dober
 Strohsack Breda (upok. usl. JDŽ, Mislinje) prav dober

VI.b (21 + 7 = 28)

Razrednik: Černetič Avgust

Apostolović Dušan (knjigovodja, Slovenj Gradec) prav dober
 Čas Marijan (posestnik, Dobrova) slovenski jezik
 Gorjanc Peter (višji tehnik, Ravne) dober
 Hojnik Anton (tapetnik v Železarni) dober
 Hovnik Rudolf (kmetica, Brdinje) —
 Hrženjak Franc (TT monter, Radlje) slovenski jezik
 Jordan Janko (učitelj, Otiški vrh) dober
 Knez Alojz (delavec, Slovenj Gradec) dober
 Kos Milan (predm. učitelj, Slovenj Gradec) dober

Krajnc Anton († nameščenec, Mežica) dober
 Krivec Bogdan (šef transporta v Železarni) dober
 Maklin Milan († ključavničar, Mežica) matematika
 Mikic Marjan (prog. delavec, Belšak) dober
 Planinšek Ivan (delavec, Mislinje) matematika
 Rek Jožef (kočarica, Kozji vrh) dober
 Senica Gregor (kmet, Šentanel) dober
 Stani Nikolaj († geometer, Slovenj Gradec) dober
 Travnekar Franc (rudar, Mežica) dober
 Verčko Avgust (upok. delavec, Ravne) prav dober
 Vravnik Ivan (urar, Ravne) dober
 Vrunč Tomislav (urar, Slovenj Gradec) prav dober
 Gallob Marija (šolski upravitelj, Mežica) dober
 Klavž Ivanka († kmet, Jazbina) slovenski jezik
 Korn Marija (mali kmet, Zg. Vižinga) slovenski jezik
 Mezner Ljudmila (strugar, Ravne) dober
 Pumpernik Marija (delavec, Ravne) mat.
 Šurc Marija (rudar, Podpeca) prav dober
 Uranšek Mira (kmet, Libeliče) dober

VII. (18 + 12 = 30)

Razrednik: Andrić Anatol

Broman Vaclav (gozdarski tehnik, Strazišče) matematika
 Buchleitner Jožef (invalid, Lipova ves-
 Velikovec) dober
 Fišer Simon (pleskar, Gradišče) zadosten
 Kac Franc († kmet, Šmartno) dober
 Kosmač Ludvik († kmet, Krnice) prav dober
 Kroflič Marjan (upok. delavec, Legen) prav dober
 Mrzel Ivan (kmet, Golavabuka) dober
 Naberžnik Alfonz († ključavničar, Muta) prav dober

Puc Vladimir (delavec, Slovenj Gradec) dober
 Ramšak Pavel (zdravnik, Črna) prav dober
 Romih Andrej (komercialist, Muta) prav dober
 Rutar Marko (avtoprevoznik, Radlje) dober
 Senica Stanko (delavec, Šentanel) zadosten
 Slemenik Ciril (posestnik, Tomaška vas) zadosten
 Šolar Vinko († posestnik, Gmajna) zadosten
 Tomažič Jožko (kovač, Vuzenica) slovenski jezik
 Turnšek Vital (inženir kemije, Ravne) dober
 Zupančič Jožef (pismonoša, Dravograd) matematika
 Arnold Natalija (elektromonter, Slovenj Gradec) prav dober
 Gams Marta († geometer, Ravne) dober
 Kavčič Vida (uslužb. JDŽ, Prevalje) prav dober
 Kodrič Viktorija (knjigovodja, Radlje) prav dober
 Poschinger Zofija († delavec, Glinje-Borovlje) dober
 Praper Jožefa (vrtnar, Slovenj Gradec) prav dober
 Stres Majda (učitelj, Prevalje) prav dober
 Strmčnik Mira († rudar, Črna) slovenski jezik
 Štor Stana (nameščenec, Ravne) dober
 Vidrih Elfrida (gospodinja, Ravne) zadosten
 Vivod Marija (upokojenec, Mislinje) dober
 Zelle Julija (zidar, Dob-Pliberk) dober

VIII. (14 + 18 = 32)

Razrednik: Kamenik Ignac

Ferk Konrad (delavec, Črneče) prav dober
 Ficzo Peter (komercialist, Ravne) dober
 Krivograd Alojz (kmet, Pliberk-Belšak) prav dober
 Krpač Ivan († nameščenec, Šmartno) nemški jezik

Maklin Anton († ključavničar, Mežica) dober
 Marsek Vinko (miz. pomoč., Tomaška vas) slovenski jezik
 Mori Anton († zid. mojster, Dravograd) dober
 Senica Milan (delavec, Šentanel) dober
 Slemenik Srečko (avtoprevoznik, Slovenj Gradec) zadosten
 Škoflek Ivan († delavka, Mislinje) dober
 Trbovšek Marjan († delavec, Slovenj Gradec) matematika
 Urbančič Stanislav (nameščenec, Radlje) dober
 Zagorc Drago (strojnik, Črna) dober
 Žener Viljem († učitelj, Muta) prav dober
 Anželak Angela (rud. upok., Mežica) zadosten
 Arnold Judita (šofer, Žerjav) prav dober
 Cestnik Jožefa (upok. železn., Verd) dober
 Gorinšek Marija (upok. delavec, Tolsti vrh) prav dober
 Grabeč Božidara (dekor. slikar, Slovenj Gradec) prav dober
 Kasper Herta († posestnik, Vuzenica) prav dober
 Kavčič Zdenka (usluž. JDŽ, Prevalje) odličen
 Oprešnik Lucija (rudar, Črna) odličen
 Oswald Doroteja (upok. nameščenec, Prevalje) dober
 Pavlič Marjana (stroj. ključ., Mežica) dober
 Potočnik Marija (višji gozdni tehnik, Slovenj Gradec) prav dober
 Ridl Marija (mali kmet, Libeliče) prav dober
 Roblek Friderika (šivilja, Mežica) dober
 Slanič Angela (predvaljar, Ravne) dober
 Smolar Erna (nameščenec, Remšnik) dober
 Uranšek Marta (kmet, Libeliče) dober
 Veršnik Angela (upok. delavec, Črna) slovenski jezik
 Vinšek Dana (železničar, Vuhred) nemški jezik

Baletna skupina
 ravenske gimnazije

SPREJEMNI IZPIT

za višjo gimnazijo v juniju 1955
(22 + 50 = 72)

Ažnoh Ivan, Gmajna (ma)
Batič Rafael, Gornji Dolič
Brglez Ivan, Radlje
Bevc Erika, Ravne
Breznik Marija, Ravne
Buchwald Ana, Prevalje
Cajnko Kristina, Slovenj Gradec
Cerar Jerica, Slovenj Gradec
Čizmar Teotim, Radlje (ma)
Dobnik Marta, Mežica
Dobrovnik Anica, Lokovica (slov)
Enci Maksimilijan, Prevalje (ma)
Fanedl Kristina, Ravne
Filip Marija, Prevalje
Gostenčnik Marija, Ravne
Grom Sonja, Pameče
Hajdenkumer Danica, Slovenj Gradec
Hefler Jelka, Radlje
Helbl Kristijan, Vuzenica
Hercog Barbara, Črna
Hojnik Albert, Ravne
Iglar Radoslav, Mežica
Jehart Marjan, Slovenj Gradec
Jurjec Antonija, Slovenj Gradec
Kajfež Ana Marjeta, Mežica
Kališnik Hedvika, Prevalje
Kavčič Jelislava, Prevalje
Kodrun Pavel, Črna
Kokalj Franc Roman, Ravne
Kotnik Zofija, Slovenj Gradec
Koželj Inge Ana, Slovenj Gradec
Krofl Milena, Slovenj Gradec
Logar Ivan, Ravne (angl.)
Lichtenegger Danica, Prevalje
Magdič Stefanija Biserka, Mežica
Matjaž Franciška, Ravne
Mezner Romana, Ravne
Miler Marija, Črna
Mori Leopoldina, Dravograd
Oprešnik Marija, Črna
Novak Ivana, Vuzenica
Pavlič Margareta, Mežica
Pažek Miroslav, Radlje
Pfauf Marta, Ravne
Poberžnik Franc, Gmajna
Pogorevčnik Damjan, Ravne
Potočnik Marija, Mežica
Preglau Marija, Dravograd (ma)
Pšeničnik Marija, Ravne
Ramšak Barbara, Črna
Ramšak Ljudmila, Prevalje
Razgoršek Cecilija, Ravne
Rozman Avguštna, Ravne
Sagmeister Otmar, Vuzenica
Skuk Marija, Dolga brda (ma)
Stopajnik Franc, Črna
Šefer Uršula, Suhi vrh
Šmid Marija, Prevalje
Španžel Jožefa, Ravne
Špegel Marjan, Ravne
Šteharnik Ljudmila, Ravne
Šuler Zofija, Ravne
Trilar Marija, Vuhred
Ulcej Alojz, Prevalje
Uranč Franc, Prevalje
Vadnjal Dragica, Črna
Volčanšek Zofija, Ravne
Volkar Silva, Slovenj Gradec
Vošner Ivan, Mislinska Dobrova
Weingerl Jelka, Dravograd
Zabev Berta, Brdinje
Zelenko Oto, Vuzenica

MATURA V JUNIJU 1955

Izpitni odbor: Jože Hainz, direktor Višje pedagoške šole v Ljubljani, predsednik; dr. Franc Sušnik, ravnatelj gimnazije, podpredsednik; prof. pripr. Ignac Kamenik za slovenski jezik; hon. prof. Janko Messner za nemški jezik; prof. Stefan Rous za zgodovino; hon. predm. učit. pripr. Jožef Lep za matematiko; prof. pripr. Stanko Lodrant za fiziko in kemijo; prof. Sabina Pirman za biologijo; prof. Tatjana Logar, tajnica.

Pismene naloge so bile te:

A. Slovenski jezik (na izbiro ena ali druga naloga):

- Problematika malega naroda v njegovi literarni tvorbnosti;
- Vloga mladih generacij v boju za narodov napredek.

B. Matematika:

1. Reši sistem:

$$\sqrt{\frac{3x}{x+y}} + \sqrt{\frac{x+y}{3x}} = 2$$

$$xy - (x+y) = 54$$

Nato določi kvadratno funkcijo, ki ima ekstremno vrednost v točki, ki ima za absciso pozitivno rešitev za x in za ordinato pozitivno rešitev za y . Na krivulji, ki predočuje kvadratno funkcijo, je tudi točka, ki ima za absciso negativno rešitev za x in za ordinato negativno rešitev za y .

2. Za pravilno n -strano piramido imamo naslednje podatke: Osnovni rob a , naklonski kot stranske ploskve k osnovni ploskvi α . Piramidi je vrtana krogla. Piramido preseka z ravnino, ki se dotika krogle in je vzporedna njeni osnovni ploskvi. Izračunaj prostornino dela piramide nad presečno ploskvijo (dopolnilne piramide)! Napravi risbo!

Posebni primer: $n = 6$, $a = 23,4$, $\alpha = 45^\circ$!

3. Krog, ki ima središče v desnem gorišču hiperbole $9x^2 - 16y^2 = 576$, ima polmer $r = 10$. Določi koordinati presečišča kroga z asimptotama hiperbole in izračunaj ploščino lika, ki ga omejujejo asimptoti od skupnega presečišča do presečišča s krogom in krožni lok med asimptotama v onem delu, v katerem je desno gorišče hiperbol!

Napravi ustrezno sliko!

C. Nemški jezik: prevod: Zur Geschichte der Chemie. (Po razpravi: Paul Walden, Geschichte der Chemie, Athenäum-Verlag, Bonn 1950.)

Uspeh kandidatov (11 + 16 = 27):

Ferk Konrad (dober)
Ficzko Peter (popr. mat.)
Krivograd Alojz (dober)
Maklin Anton (dober)
Mori Anton (dober)
Senica Milan (dober)
Slemenik Srečko (dober)
Škoflek Ivan (zadosten)
Urbančič Stanislav (dober)
Zagorc Drago (zadosten)
Žener Viljem (prav dober)
Anželak Angela (popr. mat.)
Arnold Judita (dober)
Cestnik Jožefa (dober)
Gorinšek Marija (dober)
Grabec Božidara (dober)

Kasper Herta (dober)
Kavčič Zdenka (prav dober)
Oprešnik Lucija (odličen)
Oswald Doroteja (popr. mat.)
Pavlič Marjana (dober)
Potočnik Marija (prav dober)
Ridl Marija (prav dober)
Roblek Friderika (dober)
Slanič Angela (zadosten)
Smolar Erna (sept. rok)
Uranšek Marta (dober)

Privatni izpiti:

Borovnik Štefan, bolničar, Dravograd: II. razr. (aprila 1955)
Navodnik Marija, nameščenska Obč. LO Dravograd: I. razr. (aprila 1955) in II. razr. (junija 1955)
Kvac Ivanka, Lovrenc na Pohorju: VII. razr. (junija 1955)
Dornik - Pirtovšek Marija, novinarka, Dravograd: V. razr. (junija 1955)

Izpiti jeseni 1954

Popravni izpiti:

Napravili so jih:

I.a Naraločnik Ivan, Stogart Roman, Kozmajer Stefanija, Pristovnik Erna. —
I.b Dobrovnik Franc, Haule Franc, Heiser Adam, Medvešek Edvard, Gorinšek Doroteja. —
I.c Marošek Ivan, Novak Rajmund. —
I.d Jamnik Rajmund, Navodnik Anton, Rezar Jožef, Gradišnik Hildegarda, Logar Reinhilda, Mori Antonija. —
II.a Kamenik Anton, Dietinger Alojzija, Izak Marija, Koder Franciška, Kokalj Elizabeta, Šumnik Roza - Marija. —
II.b Krautberger Jožef, Krautberger Anđjelko, Zavodnik Franc. —
II.c Arcet Bogomir, Čas Leopold, Klančnik Gregor, Polanc Drago, Rezar Rihard, Bauer Jerica, Mezner Marjeta. —
III.a Dajčman Henrik, Horvat Demeter, Pečoler Anton, Enoch Roža, Krivograd Emilija, Močilnik Marija, Ošlovnik Uršula, Rezar Ana. —
III.b Krivograd Franc, Logar Ivan, Matjaž Anica, Polajner Marija. —
IV.a Karničnik Alojz, Fabijan Boris, Čerur Jerica, Štruc Dragica. —
IV.b Zdovc Janez, Ferk Marija, Jelen Irena, Rezar Kristina, Zabel Marija. —
V.a Gostenčnik Jožef, Kavčič Srečko, Ornik Boris, Proje Stanislav, Pušnik Ferdinand, Volk Ivan, Kalš Margareta, Puhar Marija. —
V.b Kos Milan, Doberšek Helga. —
V.c Lednik Jožef. —
VI. Broman Vaclav, Buchleitner Jožef, Tomažič Jožef, Draksler Breda, Pernat Marina, Rotovnik Ana, Strmčnik Marija. —
VII. Krpač Ivan, Marsek Vinko, Trbovšek Marjan, Zagorc Drago, Anželak Angela, Smolar Erna, Veršnik Angela. —
VIII. Plantev Filip, Drobnič Breda. —

PRVA POMOČ PRI NEZGODAH Z ELEKTRIČNIM TOKOM

Ukrepite hitro, vendar
mirno in preudarno!

I.

Reši ponesrečenca čim hitreje vpliva električnega toka: prekini tok z najbližjim stikalom, vtikalom ali z odvitjem varovalk. Pri enopolnem (lučnem) stikalu odvij varovalko. Če je ponesrečenec v dotiku z golim vodnikom nizke napetosti in hitri izklop ni mogoč, odstrani vodnik ponesrečenca s kakim suhim izolirnim predmetom (palica, krpa ipd.) ali ga preščišpni z izolirnimi kleščami (ročaji gumijasti ali oviti s suho cunj) ali pa preseka na trdi podlagi s primernim orodjem (sekiro, lopato, kladivom), z lesenim suhim toporiščem. Pri tem moraš sam stati na suhi podlagi in se ne smeš dotakniti telesa ali mokrih delov ponesrečenčeve obleke. Pazi, da po odstranitvi vodnika tisti del žice, ki je ostal pod napetostjo, ne oplazi tebe ali koga drugega.

Pri vodnikih visoke napetosti ravnaj podobno, kot je zgoraj opisano, vendar v takem primeru ne smeš prijemati vodnika s krpo ali z izolirnimi kleščami. Orodje za presekavanje vodnika mora imeti višini napetosti primerno dolg lesen ročaj.

V splošnem je pri visoki napetosti najbolj varno vodnik na kratko spojiti z eno sosednjih faz, da ga odklopijo varovala v najbližji postaji. V ta namen dobro ozemlji upogljivo žično vrvo ali žico in jo nato s suho leseno palico ali s suho vrvojo previdno vrzi čez tokovodnike, da dobi vodnik, ki ga moraš odstraniti, dober stik vsaj z eno izmed ostalih faz. — Pazi, da ponesrečenec po oprostitvi električnega toka ne bi padel in se pri tem še bolj poškodoval.

II.

Ko si navidezno mrtvega ponesrečenca oprostil vpliva električnega toka, začni takoj na mestu nesreče, brez prenašanja ali prevažanja ponesrečenca, z umetnim dihanjem, kajti vsaka izgubljena minuta je lahko usodna. Umetno dihanje izvajaj nepretrgoma (tudi več ur), dokler ponesrečenec ne oživi oziroma dokler zdravnik ne ugotovi smrti.

1. Položi ponesrečenca na trebuh, tako da bo imel eno roko iztegnjeno nad glavo, drugo pa upognjeno v komolcu. Na upognjeni podlaketi mu položi glavo z licem navzven, tako da sta nos in usta prosta za

Razredni izpit:

Napravila sta ga:

II.c Zdove Marjan

III.b Zavodnik Edmund.

Matura:

Napravili so jo (uspeh): Plantev Filip (zadosten), Picej Janko (zadosten), Gnamuš Janko (zadosten), Ivartnik Anton (zadosten), Štiglič Peter (zadosten), Pavlič Joža (zadosten), Sevšek Zofija (zadosten), Kotnik Marija (zadosten), Vobovnik Drago (dober), Gašpar Draga (zadosten), Velak Mirko (zadosten), Vevar Irena (zadosten).

dihanje. Poklekni prek ponesrečenca tesno ob njegovih stegnih s koleno malo nižje od njegovih bokov. Položi dlan rok na stranske spodnje dele prsnega koša, tako da prsti počivajo na rebrih in se mezinice ravno še dotika spodnjega rebra, vrhovi drugih prstov pa se ne vidijo. Medtem naj tvoj pomočnik odstrani ponesrečenca iz ust vsa tuja telesa (umetno zobovje, cigareto in podobno), odpne pas in ovratnik, oskrbi ponesrečenca topla pokrivala in čim hitreje obvesti najbližjega zdravnika, da pride na mesto nesreče.

2. S stegnjenimi komolci se nagni počasi naprej, tako da preneseš postopoma težo svojega telesa na ponesrečenca. Pri tem ne upogibaj komolcev. Pri končanem gibu morajo priti ramena navpično nad tvojimi zapestjem. Ta umetni izdih naj traja približno dve sekundi, dokler ne izgovoriš počasi »ena in dvajset«.

3. Nato se nagni nazaj, tako da popolnoma preneha pritisk na ponesrečenca. Ta umetni vdih naj traja dve sekundi, dokler ne izgovoriš počasi »dva in dvajset«. Reševalec mora pri tem gibu sprostiti svoje mišice, da se ne bo prehitro utrudil.

4. To dvojno gibanje ponavljaj oprezno dvanajst- do petnajstkrat v minuti, tako da celotni umetni izdih in vdih traja štiri do pet sekund.

5. Pri daljšem izvajanju dihanja bo potrebna izmenjava reševalca, vendar se mora pri tem paziti na to, da se ohrani pravilen ritem umetnega dihanja.

6. Ponesrečenca vzdržuj pri normalni telesni toploti, zato ga ne slači, temveč ga, če je izpostavljen mrazu, ogrevaj s toplimi odejami ali s posodami, napolnjenimi s toplo vodo (toda ne vrelo), ki jih polaga reševalčev pomočnik ponesrečenca med stegna.

7. Ko se ponesrečenec zave, mora ostati v ležečem položaju, da se njegovo srce ne obremenjuje. Okrepčilo — požirek vode, vroče kave ali čaja — mu daj šele, ko je pri popolni zavesti. Neredko po začasnem zboljšanju ponesrečenec znova preneha dihati, zato je treba nanj paziti in v takem primeru obnoviti umetno dihanje.

III.

Rane in opekline pokrij s sterilno gazo ali jih povij s prvim zavojem. Ko pride na mesto nesreče zdravnik, prevzame on vodstvo nadaljnega reševanja oziroma ravnanja s ponesrečencem.

IV.

Kako se ravna z drugimi poškodbami, je opisano v knjigi »Prva pomoč« dr. Derганca. (Izdal in založil Jugoslov. Rdeči križ — glavni odbor Slovenije, Ljubljana 1947.)

Pri vsakem udaru električnega toka, tudi pri udaru nizke napetosti, čeprav na videz ni povzročil večjih poškodb, pojdi k zdravniku in se ravnaj po njegovih navodilih.

Izdal

Zavod za proučevanje varnosti pri delu LRS

TAKA JE TA NAŠA VODA KOTULJSKA SLATINA

Na starejše ljudi, ki jim peša vid, se tisk premalo ozira. Veliko kaj je napisanega v tako drobnem tisku, da pač ne moreš in ne moreš razbrati. Navadno so v časopisju tako drobno zapisane prav najbolj zanimive stvari, medtem ko so nezanimive kar zadosti jasno postavljene. To ni dobro, kajti starejši ljudje radi in veliko berejo, če le morejo. Tistih kokolor (očal) pa tudi nima vsak, vsaj ne na deželi.

V tako drobnem tisku je napisana tudi beseda o vrednosti KOTULJSKE SLATINE na steklenicah. Seveda na teh malih listkih (etiketah) za debelejši tisk ni prostora, zato bomo tisto besedilo tu prepisali in tako povedali vsaj za naš kraj, kakšna je ta voda in za kaj vse koristi.

Na etiketi piše:

»Kotuljska slatina je izvrstna zdravilna voda zoper bolezni ledvic: izločanje sluzi, gnoja, krvavitve in pri tvorjenju ledvičnega kamna. Pomaga pri obolenju sečnega mehurja: katarja, bolečinah, krvavitvi. Priporoča se za časa mene, nemožnosti, nadalje za slabokrvne, za diabetike in rekonvalescente. Posebno zdravilno vpliva KOTULJSKA SLATINA pri obolenju živčnega sistema, predvsem pa pri obolenju dihalnih in prebavnih organov, nadalje pri prsnem, požiralnem, želodčnem in črevesnem katarju. Izredno zdravilno vpliva pri otrocih.

Steklenice naj ležijo na hladnem in temnem prostoru.«

Da je vse to res, potrjuje sestav vode. Zadnja taka analiza je bila napravljena na Tehniški visoki šoli v Ljubljani na Inštitutu za kemijo dne 14. julija 1951. Ta preizkus vode je pokazal, da vsebuje KOTULJSKA SLATINA naslednje prvine:

Kationi:	Sestavov:
Kalcij (Ca ²⁺)	0,3796
Magnezij (Mg ²⁺)	0,0742
Železo (Fe)	0,0113
Mangan (Mn ²⁺)	0,0003
Natrij (Na ⁺)	0,1096
Kalij (K ⁺)	0,0319
Amonij (NH ₄ ⁺)	0,0001
	<hr/>
	0,6070

Anioni:	Sestavov:
Hidrokarbonat (HCO ₃ ⁻)	1,821
Klorid (Cl ⁻)	0,0091
Sulfat (SO ₄ ²⁻)	0,0051
Nitrat (NO ₃ ⁻)	0,0426
Fosfat (PO ₄ ³⁻)	0,0054
	<hr/>
	1,8832

Meta kremenčeva kislina (H ₂ SiO ₃)	0,0136
Ogljikov dioksid (CO ₂)	2,39
	<hr/>
	2,4036

Vsota raztopljenih snovi 4,8938

Taka je torej ta naša voda. Ko bi vsi vedeli za njen zdravilni učinek, bi jo še rajši uporabljali; tako pa se zdi, da jo vsi pijejo, le Kotuljci najmanj.

Ne opozarjamo zastoj!

Pri veleželezarni »Westfalenhütte«, ki ima nad 12.000 sodelavcev, je bilo v maju 1955 — 108 obratnih nesreč.

Pri nas smo imeli maja 1955 pri tolikokrat manjšem staležu — 37 obratnih nesreč.

Ozrite se na stalež in izračunajte sami, koliko manj nesreč imajo tam!

Ali ne bi mogli take varnostne stopnje doseči tudi mi?

Mogli bi jo doseči in v korist nam bi bila.

PRIZNANJE NA GROBU

Na pogrebu žrtev velike nesreče, ki se je pripetila na dirkališču avtomobilskih tekem v Franciji (nad 80 mrtvih), je govoril tudi francoski minister za delo. Rekel je, da je napredek tehnike hitrejši kot napredek varnosti. Vmes je neka razdalja in tam je nevarno.

Tako tudi je — žal po nepotrebnem!

Glejmo, da varnost ne bo zaostajala za drugim napredkom, interesa imamo za to vsi dovolj!

Poročilo komisije HTZ

ZA I. POLLETJE 1955

Posamezni obratni sklopi oz. obrati so imeli v prvem polletju letos naslednje število obratnih nesreč (za primerjavo navajamo še podatke za enako časovno dobo lanskega leta):

	1954	1955
Sektor jeklarna	92	101+5
Kladivarna	16	27+1
Valjarna	18	18+4
Sektor gl. mehanika	78	67+5
Energijski sektor	7	5+1
Spedicija	4	2
Komunalni	2	2
Ostali stalež	1	8
Tovarna skupno	218	230+16

Število nesreč pri delu so zmanjšali sodelavci sektorja glavna mehanika, sodelavci energijskega sektorja in spedicije. Čestitamo jim in se jim zahvaljujemo za pomoč v borbi proti nezgodnostnemu elementu!

Vsi drugi obrati so število nesreč povečali, tako da je tovarna skupno izpadla slabše ko lani v enakem času.

Označba + pomeni, da je imel obratni kolektiv toliko nesreč še izven tovarne (na poti na delo in z dela). Kar 16 jih je in tudi te se štejejo. Ko bi vsaj te odpadle, bi porast ne bil tako hud.

Število obratnih nesreč je torej po nekaterih obratih naraslo, kar je zelo slabo. Popustila je predvsem lastna previdnost posameznikov.

Hudo je naraslo število izpadlih dni zaradi nesreč, in sicer:

	1954	1955
		dni
Sektor jeklarne	1420	1779
Kladivarna	242	299
Valjarna	371	438
Sektor gl. mehanika	1136	1048
Energijski sektor	35	94
Spedicija	40	29
Komunalni	9	48
Ostali stalež	42	100
Tovarna skupno	3295	3835

Število izpadlih dni zaradi nesreč so zmanjšali le sodelavci sektorja glavnega

mehanika in spedicije. Tudi tu jim gre priznanje in zahvala za sodelovanje pri zmanjšanju nesreč in škode po nezgodah.

Vsi drugi obratni kolektivi so število izgubljenih dni povečali, tako da je skupni porast proti lani prav hud.

Tako naprej ne sme!

Ko se posebej zahvaljujemo sodelavcem sektorja mehanskih obratov in spedicije, ki so znižali i število nesreč i izpad dni, in ko se zahvaljujemo sodelavcem energijskega sektorja ki je zmanjšal vsaj pogostnost nesreč, vabimo prav tako posebej vse druge obratne kolektive, da stanje nujno izboljšajo.

Ali nam je tega treba?

Okrajni zavod za socialno zavarovanje Slovenj Gradec nam je predpisal z odločbo št. 2713-1 z dne 28. maja 1955 posebno stopnjo prispevka 47% in dodatni prispevek 2% skupaj 49% z utemeljitvijo, da smo prekoračili republiško povprečje bolezenskih izostankov v letu 1955 in ker je bilo preveč obratnih nesreč.

Dolgo smo opozarjali, da nas bo dodatno stalo, če ne bomo stvari izboljšali, sedaj se je to zgodilo.

Čeprav se da o tem govoriti, bi za sedaj povedali samo to, da takih posebnosti naša delovna skupnost ne potrebuje — pa morda prav z ozirom na lanski uspeh v borbi proti obratnim nesrečam niti ne zasluži. Seveda so odločili bolezenski izostanki, ki jih je preveč.

Vsi skupaj moramo gledati, da bomo stvar popravili.

USPEŠNO DELO DIT

Društvo rudarskih in metalurških inženirjev in tehnikov na Ravnah je lahko na letošnjem občnem zboru pokazalo nadvse lepo bilanco strokovnega in družabnega delovanja.

Med letom so bila prirejena zanimiva poučna predavanja, in sicer:

inž. L. Gams — o praksi v francoskih livarnah;

inž. F. Mahorčič in Janez Žnidar — o livarskem kongresu v Firenci ter o ogledu italijanskih livarn;

prof. Ivan Bertonec — o vzgoji strokovnih kadrov v Švici;

inž. J. Borštner — o vtisih z ekskurzije v Angliji.

Skupno z Društvom livarjev Slovenije je bilo prirejeno še predvajanje strokovnih filmov s področja livarstva in jeklarstva.

Društvo je priredilo tudi več ekskurzij: ogled elektro-plavža v Štorah, ogled Železarne Sisak in zagrebškega velesejma (skupno s kolegi iz Mežice), ogled tovarne Impol v Slovenski Bistrici ter

ogled Tovarne aluminija v Kidričevem. Družabnega večera so se udeležili tudi kolegi iz Mežice in Jeseničani.

Na zadolžitev upravnega odbora Železarne so člani sestavili 29 strokovnih razprav s svojega delovnega področja. Eden izmed teh elaboratov je bil priobčen tudi v strokovnem listu zveznega značaja, drugi pa tiskan kot knjiga ter že preveden tudi v srbohrvaščino za enak namen. Šest članov je sodelovalo s strokovnimi razpravami v našem tovarniškem listu.

Na posvetovanju članstva v Sarajevu je imel predsednik inž. Mahorčič predavanje o perspektivni potrebi plemenitih jekel. To predavanje je obseglo dragoceno zbirko podatkov, kakršne doslej v tako strnjeni obliki še nismo imeli.

Društvo ima 66 članov. Za predsednika je bil ponovno izvoljen inž. Franjo Mahorčič.

L. Stanek:

Na šolski ekskurziji

Ven iz zatohlih učilnic,
ven iz soban,
po plesnobi stare modrosti dišečih,
ven na sonce, na zrak!
Na polje med kmete,
med zidarje, livarje v tovarne,
med delavce vseh vrst —
tam je knjiga življenja odprta!

Znanost naj bo iz življenja
na življenje,
ne za dim in oblake!
V rudnike pod zemljo!
Sajasti, mrki obrazi
zro veselo, brezskrbno mladino.
To so očetje, bratje!
Ko vidijo vas,
v obraz jim požene cvet.
Pri delu jih je obiskal sin,
poiskala hči —
naj le vesta,
čigav in kakšen kruh jesta!

V kot se je stisnil star pedagog:
Tu je strnjen krog,
tu je začetek in konec;
jaz sem davčina, tu sem odveč. —

Trčil je z glavo, polno učenosti,
v skalo premoga nad sabo,
da se mu je zaiskrilo:
Tudi ti si davčina,
pa svetiš sedaj in vekomaj,
sončna moč v tebi je skrita.
Ne, tudi jaz — sholar — sem potreben!

Grka premagal je divji Rimljan,
strl ga je, zaslužnil,
potem pa si sužnja je vzel
za učitelja svojih otrok.

MOJA POT V RUSIJO

(Konec)

»Kaj piše, preberite!« Zvozil sem brez imen, ki so stala tam. »V redu in državotvoren človek,« sem kar naprej ponavljal.

Dr. Mayer je telefoniral. Vstopil je starejši mož, podoben cesarju Francu Jožefu.

»Da vam bo pomagal...«

Brala sva. Prehitel sem, preskočil in kmalu spoznal, da nihče na svetu ne zna slovenščine. Potrdil je moje... Dr. Mayer mu je nekaj šepnil in čez čas je vstopil drugi, podoben Theo Lingenu. Spet je moral prestaviti. Odločno sem pomagal in spoznal, da razume slovenščine ta še manj kot prejšnji, bolj odločno pa je deklamiral za menoj — brez vseh imen. Stal sem precej pokonci in vse prejšnje pozabil:

»Dovolite... Tega postopka ne razumem. S a m sem se prijavil, s a m zaiskal podaljšanje dovoljenja, s a m prišel k vam, sedaj pa postopate z menoj kakor z nekom, ki ste ga nekje staknili, ko se je skrival. Pri nas bi z vašim turistom, ki bi se zadržal, ne delali tako, na Francoskem celo sami take papirje za nami prinesejo. In nazadnje, mi smo bili nekoč celo skupaj in smo si Dunaj vedno želeli ogledati. Ni moja krivda, da je tam meja in da moraš nositi s seboj kup takih papirjev. Kaj bi rekel vaš študent, ko bi pri nas zaiskal podaljšanje, pa bi z njim tako postopali, da me je sedaj celo sram iti v moj hotel...« Strašno sem se smilil sam sebi.

»Kje ste se prijavi...?«

»Tu pri vas in tam in na direkciji. Dovolite, da vam pokažem sobo in celo človeka.«

Šla sva v pritličje. »Ali tu?« »Ne,« pokazal sem naprej in mizo, za katero je sedel sedaj drug koštrun. »Je bil ta gospod?« »Ne, dovolite, da pogledam tu po uradih, ni ga sedaj tu. Dotični mi je celo sam napisal naslov, kam naj grem v tej zadevi in sem šel potem tudi tja.«

Naenkrat sem bil spet »gospod« Kuhar. Šla sva nazaj, vrnil mi je listnico in — me prijazno odpravil. Potni list pa da dobim spet na direkciji, kjer sem ga oddal.

Šel sem v hotel in strah me je bilo, kajti slutnja je bila in na lažeh me je vseeno dobil. Kaj bo?

V hotelu so me vprašali, kaj je bilo. Kratko sem rekel, da so me vprašali, kako da sem prišel v ta hotel. Nisem vedel, da sem tako dobro povedal, kajti hotelir (ki je bil menda tudi vratar) je začel kričati: »Denar pa je dober, ki ga jim plačujem, pri davkih ne rečejo nič... Ali ste imeli mir pri nas, ali se morete morda kaj pritožiti...?« Rekel sem, da je bilo vse v redu ter pustil, da je nad spornim ugledom njegove hiše rjul naprej. Do takrat si stvari namreč nisem dodobra ogledal. Stanoval sem res v precej živahnem »hotelu«, ki bi mogel imeti tudi drugačen napis in še kako tako luč.

Na sestanek z Vorancem po takem poteku ni bilo misliti. Tudi navodila so bila taka. »Idi po ulici, se zaustavi za ogrom, prižgi cigareto... Če pride za teboj dva-

krat isti tip, ali pa se kdo nerodno obrača, veš, kje si...«

Najprej sem šel do znanca na Tehniški visoki šoli (danes odličen arhitekt v Ljubljani). Štiri leta se nisva videla in najmanj me je tam pričakoval. Presenečen je gledal za menoj, ko sem ga zaprosil, da reče vsakemu, ki bi ga morda vprašal, da mi je posodil toliko in toliko denarja (dati mi ga ni treba nič) — in že šel.

Denarna zadeva je bila s tem rešena.

Za menoj ni lazil nihče, čeprav sem tistega koštruna videl pred hotelom. Ta »hotel« je bil menda kar taka postojanka zanje.

Šest in enajst šilingov

Drugi dan sem šel po potni list. Pred mojim okencem je bila vrsta. Sami potni listi! Nekoliko pred menoj je bila gotovo nad osemdeset let stara, čisto bela ženica. Kam bo kaj ta šla! Tisti Dolfus ji je dal papirje in rekel: šest šilingov. Ženica ni imela toliko. Vrsta je ostala tiho in jo že rinila naprej, da zadosti sebi. Ženica se je solzna ogledovala. Že so jo zrinili. Pa lepo oblečeni ljudje so bili v vrsti, verjetno taki za inozemska letovišča — torej z denarjem, a ženica je bila odrinjena brez papirjev. Dolfus jih je položil nazaj na mizo. Butnil sem vmes in jezik še posebej pokvaril: »Jaz dam tisti denar, če drugi nimajo... Gospa, tu imate...!« Vrsta me je pogledala. Nekdo je moj postopek glasno pohvalil. Tudi Dolfus me je pogledal, vzel denar in dal ženici papirje. Ženica se mi je pred vsemi zahvaljevala, jaz pa sem mahnil, da je pri nas to čisto razumljiva stvar.

Tisti Dolfus je moral biti za trenutek pod vtisom dogodka, vsaj vedel je, da sem v vrsti. Verjetno bi moral drugače bog zna kako dolgo čakati, kajti popravek je bil menda drugi. Zaprl je okence in šel v sosedno sobo. Vsekakor sem slutil izjemen postopek. Vrnil se je z mojim potnim

listom in me vprašal, če imam kaj denarja. Ko sem potrdil, da nekaj še, je vprašal in pisal: »Enajst šilingov?«

»Da!«

»Kako dolgo, koliko dni še potrebujete tu?«

»Tako — vsaj tri do štiri dni...« Plačal sem, dobil potrdilo in potni list z označbo, da moram zapustiti Avstrijo v desetih dneh. Tudi kazen je bila vpisana.

Sedaj sem bil na Dunaju legalen popotnik.

Še nekaj opreznosti po čutu in navodilih — in k Vorancu. Po cestah sem hodil razkoračeno, k Vorancu pa še vedno previdno. Po takih in takih vozlih in predznakih sva se dobila v čisto drugi hiši. Povedal sem, kako je bilo in kak je rezultat. Vkljub vsemu sem vprašal, če ni morda dr. Mayer njihov, Voranc se mi je samo nasmejalo: »Hodiš po svetu, kakor po našem polju, take volje ostani, pa bo vedno šlo...«

Za vsak slučaj pa je (verjetno) le spremenil. Dal mi je drugi naslov in že šel. Kmalu za njim tudi jaz. Imel sem izredno srečo: brez vsakega čakanja sem vstopal v tramvaje in takoj našel mesto novega sestanka. Ko sem vstopil v — tudi prazno — stanovanje, je Voranc že počival na postelji. Še danes ne vem, kako je tje prišel toliko prej. Videl sem, da je tu bolj doma, kajti tudi vsa tista redka njegova roba od doma je bila tu. Tu sva bila čisto doma. O vsem sva se pogovorila: največ dom in domači kraj. Povedal mi je tudi zadelj Rusije. Te dni bo zvedel bolj točno. Naj si ogledam Dunaj, kjer je veliko takih reči in miren naj bom.

Študent gotovo pride

Veliko sem hodil okoli, kaj boš sicer delal. Tistega »vojvoderja« po Schönbrunu sem šel poslušat dvakrat. Enkrat sem po neročnosti jezika prišel sam moški v žensko skupino. Dame so se najbolj obirale v sobi cesarice Elizabete. Najznamenitejši v Schönbrunu je park — menda na svetu ni takega. Tam nisem mogel nikamor na travo, da bi si po kmet-

Zaključek šiviljskega tečaja v Kotljah

sko zravnal hrbet. Ko sem to storil med nasadi pred Votivno cerkvijo, so me vrtarji nevedoma poškopili.

K Vorancu si dosti nisem upal. Izbral sem čisto zadnjo možnost. Zadnji dogovor. Nekje v predmestju sem vstopil v kavarno. Čisto čedna stvar. Napovedana ura je prišla, Voranca pa ni bilo. Čakaj! Čakal sem tako dolgo, da sem bil sam v lokalu. Ko je prišla natakara, če še kaj želim, sem odklonil — in se učil naprej iz slovarja. Začeli so pospravljati, jaz pa nisem smel zamuditi vsaj zadnje dogovorjene možnosti. Takrat je prišla dama iz kuhinje. »Koga čakate, če morda čakate študenta...?« Prijazno me je gledala in sem prikimal. »Le počakajte, gotovo pride...«

Kake tri ure po dogovoru je vstopil Voranc. »Tako je ta reč pri nas!« Bil je dobre volje in kar čakal, da bom začel goditi, kakor je moja navada, če ni šlo vse v redu. Tista dama je prisledla in mu še kar neopaženo izročila neke papirje.

Bila sva precej dolgo skupaj. Moja Rusija? Čakati bo treba. Tam je vse urejeno, le transport. Pokazal mi je celo sporočilo v čisto moji zadevi. Ojunačilo me je. Celò neki moj znanec je pisal iz Rusije, kako naj ravnam — in kaj naj seboj prinesem takega. Medtem sem bil že povsem potolažen — ter odločen. Povedal sem Vorancu, da imam do orožnih vaj samo še nekaj dni, da je bolje, če to uredim, pa potem pridem, kajti sicer bi bil po nekaj dneh dezertar in ob nemožnosti pokopan.

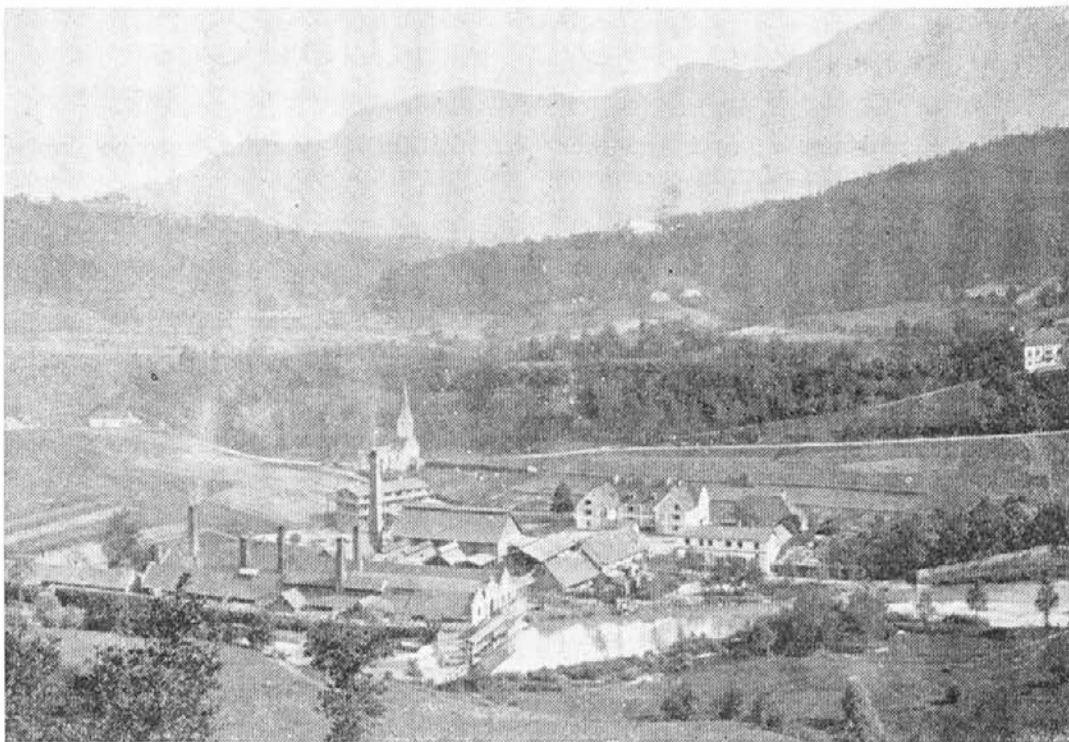
Soglašal je, da grem in se vrnem. Datum, ki je bil na sporočilu iz Rusovskega, je bil kar ustrezen. Čakanje bi bilo sicer predolgo.

Sodrug iz Trsta

Tisti večer nisem šel v hotel. Nov naslov in nova parola. Daleč čez polnoč sem potrkal. Kaj le bo? Sprejela me je prijazna mlada žena. Bila je v stanovanju sama. Spet samo kuhinja in soba. Zdi se mi, da sta bile nad posteljama sliki Karla Liebknechta in Roze Luxemburg. Zgodaj me je zbudila, prinesla zajtrk in povedala, da se vrne šele popoldne. Naj kar mirno počakam, kakor je naročil... Bil sem v čednem stanovanju, polnem rdeče literature. To so bile postaje Rdeče pomoči. Ko se je popoldne vrnila, sem bil še vedno sam. Nekaj sva seveda morala govoriti in izbleknil sem besedo »brat«. Pogledala je. To ne bi bilo nič takega, ker brat ni neka bremenilna okolnost niti za Rdečo pomoč, če bi Voranc potem ne »pokvaril«. Prihital je, se ji oprostil in rekel, da bo s »sodrugom iz Trsta« kar po dialektu govoril... Spet sem ga polomil, sem si mislil, ona pa me je kar toplo pogledala. Vorancu sem potem to moje izdajstvo seveda takoj javil. Obema se je nasmejal in pri njej dobrovoljno popravil. Skrivati najbrž tudi ni imel česa, ker sva bila že takrat precej enaka.

Popotnica

Po ureditvi hotelske zadeve, po nepozabni poti z njim tudi na tako vezo, ki jo je moral vključiti temu takrat opraviti, sva se poslovila na nekem izmed...Gürtlov. »Sedaj imaš že nekaj šole, ali bi vzela malenkost seboj za... v Guštanju.« Ni silil, vzela sem nekaj takih brošur, pa godrnjal

Pogled na tovarno in Ravne pred šestdesetimi leti

in klet, da uporabljajo moje legaliziranje za prenašanje boljše literature po svetu. Do solz se je spet nasmejal, ko sem nazadnje tisti zavoj še razpolovil in vzel samo polovico, vmes pa kar naprej godrnjal, da me bodo nazadnje na meji še zaprli. Poslovila sva se — nisem vedel, da zopet za toliko let. Večkrat sem se obrnil, bil je na oknu.

S takimi doživetji in občutki sem se vračal »iz Rusije«. Kovček je vedno bolj rasel in nazadnje se mi je zdel kot gora. Nemirna vest. Moj potni list je iznaličen, kaj če me na meji pregledajo. Bolj smo se bližali meji, bolj me je skrbelo in nekako od Gospe svete naprej sem že redčil in metal tiste zvezke skozi okno. Vseh se seveda nisem hotel znebiti, ker se bom čez dva meseca vračal in bi takrat rad poročal o uspehu. Na meji sem bil še pri

tej količini nemiren — niso me pregledali. Držalo je, kakor je rekel Voranc: »Nič se nimaš bati, kdo pa se za take ljudi, kot ste študentje, sploh zanima. Če pa kaj pride, pa poveš, da študiraš tudi tako prekucustvo.«

Doma sem šel že drugi dan na orožne vaje. Tik pred konec in pred ponovnim datumom za odhod pa smo zvedeli, da so Voranca nekje na Češkem zaprli in s tem tudi mojo pot v Rusijo.

Ko sem mu potem po tolikih letih povedal, kak strah so mi nagnali tisti papirji in da sem jih nad polovico zmetal ven pred mejo, me je vprašal, kje sem jih začel metati. Povedal sem, da okrog Gospe svete in naprej do Pliberka. »To ni bilo slabo, tam so Slovenci in so lahko brali.«

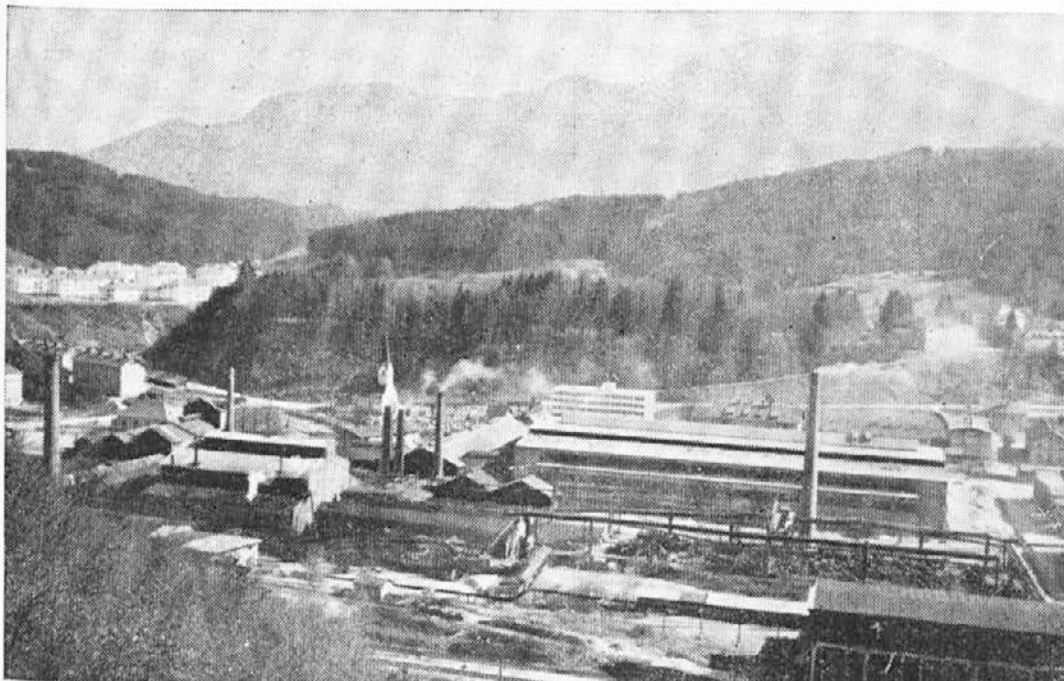
P. G.

Na najvišjo goro Evrope

(Nadaljevanje in konec)

Tu jo vidimo, tisto tako opevano goro — vso belo, veličastno, ter vso skupino. Desno je Jungfrau, v sredini Mönch, levo pa Aletschgletscher. Od tu pa vidimo ponos, veselje, sanje vsakega plezalca — Matterhorn. Nikjer na svetu nima konkurenta, le naš Jalovec mu je nekoliko podobno, od tod tudi naslov jugoslovanski Matterhorn. Zapustili smo Bern in čez dve uri smo že v Luzernu, nad katerim se dviga znana gora Pilatus, ki ni nič višja kot naša Peca. Po kratkem postanku naprej proti Zürichu, ki je največje mesto Švice. Res je lep, promet pa tak, da če bi bilo to pri nas, ne bi nikamor prišli z našo disciplino v prometu. Tu švigajo avtomobili z najmanjšo brzino 60 km po glavnih ulicah. Mesto je res lepo in moderno. Še bežen pogled na drugo stran, proti Alpam, in že drvim ob Zürškem jezeru naprej proti meji in državi Lichtenstein. Nikakih potnih listov ali kaj

takega, valuta je švicarska, tudi jo Švicarji štejejo nekako za svojo kolonijo, čeprav je spadala nekaj pod Avstrijo. Je pa vsepovsod — plati in plati! Nikdo ne bi mislil, da je kaj takega mogoče. Peljemo se že proti avstrijski meji, motor deluje popolnoma v redu, vozimo po ravni cesti v začetku vasice Nendl, naenkrat krah, bum, bum, Jurij hipno ustavi avto. Medtem pa se že po cesti vali oljna črpalka. V prvih sekundah se nikdo ne upa verjeti, nekaj trenutkov nato pa smo si vsi svesti: avto je kaput, niti metra več naprej, kaj pa zdaj? Da bi ga potiskali, saj nas je 11, in to bi fizično zmogli, ne, te sramote Jugoslaviji ne smemo napraviti, zato pa do prvega mehanika, ki je bil tako dober in prijazen, da nam je poklical iz Avstrije džip, ki nas je že čez dobro uro po katastrofi potegnil preko meje. Marsikom je bilo nerodno, jaz pa sem navajen tega — kdo me je že vse vlekel — in sem se kar

Pogled s približno istega mesta sedaj

dobro počutil, glavno, da je šlo hitro naprej. Na meji so resnično sočutno pogledali, ni bilo kakega pregleda in nas niso preveč grajali, ker smo že za dva dni prekoračili tranzitni vizum.

V Feldkirchenu najprej voz na vlak, nato pa še mi in rajža je bila zaključena. Vsa finančna sredstva izčrpana in prekorajčena, voz pokvarjen, to bo doma govoric: saj smo vedeli, mi smo to naprej prerokovali, vse to je bilo bolj zoprno, kot pa če bi morali pešačiti do doma. Saj smo alpinisti. Pa kaj hočeš, prekleto vreme in čakanje sta bila kriva, da nam je zmanjkovalo denarja in časa. Dopust gre h kraju, nimaš druge možnosti, kot da se vkrcaš na vlak in proti Innsbrucku, ki smo ga dosegli v petek zvečer in zašpilili skoraj 2000 km dolgo klobaso. Noč smo predremali v vlaku, zjutraj smo bili v Beljaku, dopoldne v Celovcu, popoldne pa smo mahali Prevaljčanom in Ravenčanom iz tranzitnega vlaka in se preko Dravograda prepeljali nazaj v Avstrijo zato, da smo potem nekaj kilometrov pešačili nazaj proti naši meji ter vlekli svojo težko prtljago po prašni cesti. Na meji smo opravili hitro na eni in drugi strani in čakal nas je naš tovariš brez mesa in brez Mont Blanca. Svidenje z njim je bilo ganljivo, doma pa so nas že čakali porogljivi smehljaji. Nič zato! Ko sem zavil okrog domačega vogala, je že vsa soseska vedela o našem dozdevnem porazu, o našem neuspehu. Ali je bil resnično neuspeh?

No, pa pojdimo še enkrat nazaj, čeprav ste že močno trudni, nazaj v Francijo, v Chamonix. Prvi vtisi so bili sila interesantni. Videli smo dva velika jezika ledenika, ki se spuščata v dolino do 1200 m navzdol. Predstavljajte si, da bi na naši Kremžarici ležal večni led. Ne bomo se zadrževali preveč, ampak hitro v Chamonix. Evo nas! Mislim, da mu ne pojejo zastoj gloriije in spada med svetovna letovišča. Mi smo se ustavili kar na sredi in parkirali na velikem trgu, kjer je bilo polno drugih avtomobilov, avtobusov in podobnega vehikla. Tam pa imajo svoje

zakone. Če stojiš na cesti in gledaš v francosko nebo ali pa v meglo, kot smo to delali mi in prodajali v dežju zijala po mestu, pa te ustavi stražnik: Yougoslav? Uj, uj, jugoslav. Potem pa te nemilo spodi ali pa moraš za vsakega moža plačati po 80 frankov. Povedali smo mu, dopovedovali nekako, ker je res čudno, da Francozi ne znajo francoski. Tako izurjenega Francoza smo imeli s seboj, vse je vedel, vse je znal, dva meseca je konverziral in govoril samo francoski, pa ti Francozi francosko ne znajo! Nas so globoko razočarali vsaj v tem oziru. Uj, uj, jugoslav! Nismo hoteli plačati, ampak smo raje odšli nazaj proti meji v Argentièro in tam postavili svoj camping in čakali lepega vremena. Medtem pa si mi oglejmo panoramo vsega montblanškega masiva. Levo Argentièra, tu je Chamonix, tu pa pot naprej proti Švici. Mer de Glace (ledeno morje), tu so chamoniške igle, ki jih bomo še večkrat srečali, tu je srednja igla, Aig. du Midi, tu Mont Blanc, tu Bossonov ledenik, tu je naš Grand de Mulet, o katerem boste še več slišali. Tu pelje montenverška železnica na ledenik. Tu imate isto sliko, samo v barvah in pa letni čas je primernejši, kot je bil naš. Po teh chamoniških iglah so plezali člani naše slovenske ekipe 14 dni pred nami s precejšnjim uspehom. Mi se na tako pot nismo podali. Zdaj, ko vemo nekoliko o montblanški panorami, se popeljemo z montenverško železnico na ledenik.

Pred nami je Aig. du Dru. Tu pa smo še nekoliko bližji igli in ledeniku. Tale železnica vseeno ni kar tako in vleče po precejšnji strmini in že smo dospeli na ledenik ali ledeno morje. — Tu pa smo na končni postaji te gorske železnice. V ta ledenik je napravljen predor, ki so ga Francozi sami napravili zato, da ga razkazujejo radovednim tujcem, ki se za 500 frankov (po uradnem kurzu nekako za 450 din) popeljejo do ledenika. Tu pa je še posebna vstopnina za jamo. V Argentièri smo campirali tri dni in čakali lepega vremena. Od časa do časa smo se potepli zdaj eden, zdaj drugi v Chamonix, če nič

drugega ne, pa na barometer gledat. Pada, pada barometer, prav tako pa tudi dež, da je najin šotor, ki ga imava skupno z Ivom, že moker in ga morava zapustiti. Eno noč sem zopet v avtomobilu, drugo noč pa moram k sosedom zaradi mraza, ker sneži med dežjem. Jurček me je prav dobro postregel in pomaknil odejo na desno. Tri dni smo čakali in upali, potem pa smo morali na pot, ker ni bilo več možno odlašati. Vreme se je samo za kako uro zboljšalo in zopet je začelo liti, tudi snežilo je. Če se za hip povrnem v Chamonix, se povrnem zaradi tega, da vam bodo kasnejše stvari razumljivejše. Ko prideš s švicarske meje v dolino, imaš na levi montblanško skupino, na desni pa Brevent, v sredini pa leži Chamonix, pred njim pa Argentièra. Na Brevent vodita dve žičnici, ena pa pod Mont Blanc. Brevent ima dve žičnici, prva gre na nižji hrib, druga pa je prosto razpeta med obema vrhovoma in gondole plavajo prosto v zraku nad 600 do 700 m visokim prepadom na eni sami žici in veter jih v viharju guglje, tako da moraš dobiti morskobolezen. Poizkusili bi tudi to, a kaj, ko so finančna sredstva tako pičila, da spraviš s težavo tistih nekaj frankov za kapljico francoskega rdečega (67 frankov stane liter, če prineseš steklenico, to je nekaj nad 50 din). Če bi naši pijančki mogli, mislim, da ne bi nikdar več nobeden prišel nazaj. Saj pa je tudi res kapljica, da ji ni para, prava poezija. Nikdar ne pijem, tudi mi ne diši in nimam potreb po kozarčku vinčka, ampak tistega rdečega francoskega pa bi se najbrž navadil in bi kolovratil okoli prav tako kakor naši vinski bratci.

Kot sem že omenil, smo morali na pot. V ponedeljek, teden dni po našem odhodu od doma, smo še razmotrivali naš položaj, nato pa odločno sklenili naskok, bilo tako ali tako. Tov. Lojze je napravil detajlni načrt, nato pa pregled in smo zjutraj odjadrali. Ker je bilo še vedno slabo vreme, podile so se megle, včasih je še rosilo, smo napravili prvi naskok z žičnico teleferik, da čuvamo svoje sile. Mislim, da imajo Francozi najdrznejše žičnice na svetu in najdrznejšo še gradijo in boste kasneje videli na slikah, kaj počnejo ti ljudje, da olajšajo turistom pot, posebno pa še smučarjem. Zapeljali smo se na Mer de Glace, izstopili (samo navzgor stane 360, v obe smeri pa 660 fr.) in šli nazaj do kočice ter se posvetovali, kako in kaj.

Vreme se ni prav nič izboljšalo. Po splošnem sklepu smo šli na trening brez vsakega rizika in obveznosti, da se lahko vsak hip povrnemo. Vreme se je slabšalo od ure do ure, snežilo je neprestano, mi pa smo ležli in ležli naprej. Spočiti smo bili, nekaj snega in sodre nam ni nič škodovalo. Sprva so še nekake markacije, vsaj smeri, kasneje pa ni ničesar več in si prepuščen sam sebi ali pa vodniku. Sindicat de guide! Sindikat vodnikov. To je čvrsta organizacija, ki ne pusti nikogar v hribe brez svojega privoljenja in prispevka. Srečali smo že precej visoko vodnika z nekim starejšim alpinistom, ki sta se vračala zaradi slabega vremena. Kot smo kasneje videli, je vodnik speljal turista po nekih nemogočih klečeh, da ga je dobil v strah in sta se na prošnjo turista vrnila. Honorar pa je seveda ostal isti, kot

če bi prišla do vrha. 4500 fr. je vodniška taksa do vrha Mont Blanca. Najresneje nam je odsvetoval vsako pot naprej, niti ni hotel z nami, ko smo poizkusili z višjo tarifo. Šli smo naprej in obšli srednjo iglo Aiguille du Midi, kjer so opustili staro žičnico in gradijo sedaj novo, prav na vrh srednje igle. Prenočili smo v stari zapuščeni koči, ki je spadala k žičnici. Megle so se vlačile in le včasih za kratek hip je rahel sončni žarek pretrgal megle. Stali smo pred našo kočjo, gledali proti vrhu in od časa do časa nam ga je uspelo uzreti v vsej božanski belini. Vendar je padlo toliko novega snega, da je bilo tehnično že verjetno, da vrha ne bomo dosegli. Noč smo še nekako prebili, pridružila sta se nam še dva mlada Nemca iz Rajha, ki sta v jutru mahnila naprej in navzgor. Tudi nas je navdalo novo veselje. Mestoma se je zjutraj zjasnilo in šli smo na pot, naprej, navzgor! Pot je bila težavna, morali smo preko ledeniških razpok, večkrat smo zašli, ker smo hodili po sledi obeh Nemcev, ki sta se zelo lovila, končno pa smo le našli pravo pot in se polagoma v novem snegu dvigali kvišku. Morali smo v naveze, ker je postajala pot vedno težja, napornejša in nevarnejša. Najdaljši trije so šli v prvi navezi in jaz sirota v drugi sem s svojimi kratkimi nogami lezel, plezal, skakal za njimi. Pričelo je ponovno snežiti in mokri do kože smo s težavo prišli na Grand de Mulet, kjer stoji stara kočica »Refuge de Mulet«. Tu smo našli oba Nemca, ki sta bila precej izmučena. Tudi nam se je precej poznalo, vendar pa nam je kmalu prišla dobra volja, tudi zapeli smo. Zavetišče je samo zavetišče, čeprav dobiš tam nekaj kurjave, stare lonce, nekaj krožnikov in podobno, kar pa je glavno, so skupna ležišča z žimnicami, še razmeroma dobro ohranjenimi, in zadostna količina kocev. Za vsakega po štiri ali pa pet, ne bo nas zeblo. Če pa bo lepo vreme, pa jutri na pot. Kmalu pa se je ponovno pooblačilo in padal je sneg na debelo. Samo pred zavetišče ga je nanese več kot pol metra. Po dobri in topli večerji, kuhali smo na svojih kuhalnikih, smo se odpravili spat. Še nobena postelja ni bila tako prijetna, kakor je bil topel in prijeten brlog, v katerega sem se zakopal. Zaspali smo kot ubiti, razdeljeni v dve grupi na levo in na desno stran kočje. Malo neprijetno te pa vseeno dirne, ko hodiš po koči, ki leži precej po strani. Nimaš sigurnega vtisa. Pa kaj, zaspali smo kot polhi. Naenkrat pa strahoten pok, nato pa strašen ropot in kraval. V snu planeš pokonci, pogledaš okoli sebe in vidiš, da smo še vsi celi in živi. Torej je šla druga rolovica kočje k vrhu, mi se pa še držimo. Komaj najdeš svetilko in na pot. Druga ekipa pa je prav tako mislila, da so oni ostali celi, mi pa da smo zdrsnili po strmini s polovico kočje v Chamonix. Kaj je bilo? Le plazovi in pa ledenik poka, in to s strašanskim pokom. Mi ga nismo navajeni. Zaspali nismo mogli več, vsaj tako ne kot poprej, in smo vso noč poslušali plazove, ki so mimo nas drveli v dolino. Zjutraj je bilo izredno slabo vreme, na nadaljevanje ture niti misliti ni bilo že zaradi neprestanih plazov in ponovnega snega. Da, tudi povratek je bil tvegan. Tov. Lojze je pripravil vse za sestop in

sestopali smo v največji tišini, da ne bi prožili plazov. Do trebuha sem se mestoma vdiral v novo zapadli sneg.

Ko gremo h koncu z našim potovanjem, ne morem preko tega, da vam pokažem še nekaj slik z vrha. In tole je pravi vrh gore vseh evropskih gora. V naglici pogledimo, kaj pravi naš Mlakar, pionir slovenskih planincev, ki je prvi pogledal prek mej svoje ožje domovine. Dvakrat se je brezuspešno poskusil z Mont Blanc, l. 1906 in 1913, vendar do vrha ni prišel. Šele tretjič, l. 1925, je uspel, da se je pospel na njegov 4810 m visoki vrh. Takole opisuje svoje vtise, takole daje duška svojim čustvom: Prvi vtis, ki sem ga dobil, je bil ta, da stojim na najvišji gori v Evropi. Vse je bilo globoko pod nami. Mogočni 4000 m visoki vrhovi, na katere sem se med potjo s spoštovanjem oziral, so se kar nekam pogrezni. Sploh ne pride nobena druga gora, kar se tiče višine, do veljave, tako nadkriljuje Mont Blanc vse. Zato je tudi razgled ob jasnem vremenu in čistem zraku, kakor smo ga imeli, nemejen in nepopisljiv. Najspretnejše pero more podati le medle slike resničnosti. S tako vznosenimi besedami si daje duška ob tem izrednem užitku Mlakar. In kaj nam pravi naša Stazička Černičeva, ki je imela leto dni pred nami srečo, da je prišla na vrh tik po slabem vremenu. Tu pravi: »In vendar je enkrat prišel tudi poslednji korak navzgor. In nato vrh. Najvišji na kontinentu.

Nebo je brez oblaka, svet kot umit. Pred mano je tedaj ves svet gora kot na dlani. Toda v tem hipu vidim in čutim samo celoto in njeno veličino. Najraje bi zaprla oči — da bi ujela v sebi vse odtenke tega doživljanja. Ne zanima me, zakaj in kako — o tem bom razmišljala v dolini, sedaj hočem popiti to opojno čašo do dna.« Da, do dna. Nam je bila ta čaša odteg-

njena od ust. Kupo smo nastavili že na žejne ustne, pa sta nam sneg in mrz in megla zabrisala sled in potreben je bil umik, če nismo hoteli po nepotrebnem žrtvovati življenja kot prav v istem času toliko drugih. Nobeno leto ni zahteval Mont Blanc tako težkega davka kot prav letos in prav v istem mesecu našega poizkusa. Ponoči so z aeroplani iskali ponesrečence, toda tudi izkušeni vodniki so ostali pod snegom. Mislim, da je 27 človeških žrtev dovolj velika žetev za letos. Kriva pa ni bila prešernost, mladost ali neizkušenos, ne to, to je bil poraz človeka v borbi z naravo. Vendar videli smo ga, še celo zelo blizu smo mu bili.

Ne vem, ali je resnica ali ne, da začne človek s 50 leti svojo drugo pomlad, svojo drugo mladost. Ne vem, če je resnica, če ni le utvara in ultiimi giorni di Pompei. Ampak meni se že tako dogaja, da se vedno in rad obrnem za mladim in brhkim dekletom. Ali ste tudi vi taki? Res so Avstrijke brhke, Švicarke čedne in Francozinje šarmantne, ampak ve, moja ljuba slovenska dekleta, vsaka v svoji pestri noši, vsaka drugačna in vendar vsa in popolnoma naša, še bolj vas zdaj ljubim kot poprej. Že prej sem rad zahajal v vašo družbo, zdaj ste mi še ljubše. Ve, moja ljuba slovenska dekleta, ti Uršlja, ti Peca, naša Olševa, Raduha, Kopa in Kremžarica, res niste zrastle do 4 tisočakov, ste pa čisto naše, druga bolj ljubka od druge, tako da srce ne more odločiti, katero od vas ljubim bolj. Vsem vam naj velja moja velika ljubezen in zvestoba tudi odslej. Kolikor bom utegnil, vedno bom zahajal rad k vam v vas, kolikor mi bodo dale sile in srce, ki je prepolno za vas in do tebe, ti moja mila, mala, a sladka slovenska domovina. Ti si naše zdravje in tebi naj velja po tej ekskurziji ves moj pozdrav. Lepo je, res je lepo v tujini, ampak doma, doma pa je kljub vsemu najlepše.

Po sklepu OLO Slovenj Gradec razpisuje Svet za prosveto in kulturo Slovenj Gradec v počastitev 10. obletnice osvoboditve

natečaj

za zbiranje zgodovinskega materiala in za proučevanje zgodovine NOB na področju slovenjegraškega okraja, še posebej za Slovensko Koroško.

Svet za prosveto in kulturo okrajnega ljudskega odbora bo razdelil:

1. Nagrado 100.000 din za disertacijo ali drugo znanstveno delo iz zgodovine NOB na Slovenskem Koroškem.

2. Dve nagradi v skupnem znesku 35.000 din za diplomsko oziroma seminarsko delo za isto temo.

Žirijo sestavljajo: univ. prof. dr. Franc Zwitter, univ. prof. dr. Metod Mikuž in ing. Pavle Zaver. Višino nagrad, rok predložitve in ostale pogoje za sodelovanje pri natečaju določi žirijski odbor. Prijave za sodelovanje je poslati žirijskemu odboru ali Svetu za prosveto in kulturo pri OLO Slovenj Gradec.

3. Več nagrad v skupnem znesku 35.000 din za najboljše prispevke iz partizanstva, zaporov, taborišč, izseljenstva itd., objavljenih v domačih ali zamejskih časopisih ali revijah za obdobje NOB s področja slovenjegraškega okraja ali Slovenske Koroške.

4. Po eno nagrado za 10.000 din, 5000 din ter pet nagrad po 1000 din za najboljše zbiralce vsestranskega gradiva, predmetov iz NOB, spominov, življenjepisov in kronik, ki jih bodo prispevali v zbirko muzeja NOV Slovenj Gradec do konca leta 1955. Tukaj lahko sodelujejo tudi gimnazije, osnovne šole, pionirski odredi, odbori ZB in vsak posameznik.

Žirijo sestavljajo: dr. Franc Sušnik, profesor Bogdan Žolnir in Ferdo Fišer. Prispevke pod točko 3 in 4 je poslati do 31. decembra 1955 muzeju NOB Slovenj Gradec. Avtorju pripada pravica do objave svojega dela.

Svet za prosveto in kulturo OLO Slovenj Gradec

FRANCI PARADIŽ

Francija Paradiža smo imeli vsi radi, vsi smo ga spoštovali. Nekaj redkega, izrednega je bilo na njem, čeprav tega ni hotel. Prav zato! Hitro je naderasel povprečje in čisto mlad opozoril nase po bogastvu razuma. Franci je šel naprej in bi šel naprej, prišel bi na vrh, čisto na vrh v največje čistine ter zablestel kot original in svetilnik našega bistva. Tak znak je dal in to smo vsi gledali v njem.

Toda bil je bolan.

Naš Paradiž — borec, študent in kulturni delavec — pa ni bil izreden morda le po omejitvi samo na nekaj, temveč prav po globini in širini zajetja vsega domovinskega, koroškega, delavskega in kmečkega jedra z vsemi resnicami in lepotami. Ni znal ljubiti ali sovražiti s stališč, temveč je čim več ljubil in čim manj sovražil iz razuma. Njegovi nazori so bili silni, ker so segali v višine, a so koreninili na topli zemlji. Marsikomu še zveni njegova pravična in klena beseda in še dolgo ne bo odzvenela. Pa tudi njegova pojava, govor, hoja in gesta. Vse tako nenarejeno, naravno in v čudovitem skladju z njegovo mislijo in z elementom te dežele.

Bil je dolgo bolan, a silno močan. Nikoli o tem ni govoril, niti zdravil se ni posebej. Zmagovito se je upiral, da smo vsi strmeli. Zaslugo za teh nekaj let več imata njegova volja in skrb njegove matere.

Sedaj je umrl. Po predstavi »Hlapcev« je na trgu padel in izkrvavel. In čeprav je nazadnje telesno podlegel, je ostal med nami živ za ves čas spomina. Iz naše srede je šel original, ki se redko rodi.

O Franciju Paradižu bomo še pisali, za zdaj pa naj se poslovijo od njega tako lepa beseda,

ki jo je povedal njegov tovariš ing. Mitja Šipek za igralsko družino takrat na grobu.

PARADIŽU FRANCIJU V POZDRAV!

Konec zadnjega dejanja, zastor je padel, zavesa je zagrnila zadnjega hlapca, kateremu življenje ni zlomilo hrbtenice;

toda še preden se je zastor ponovno dvignil, si Ti odšel z življenjskega odra.

Dolgo je trajalo zadnje dejanje, več kot pred desetimi leti se je dvignil zastor in vse slovensko ljudstvo je stopilo na oder, da odigra največjo tragedijo v svoji zgodovini in s krvjo plača svojo svobodo. Prepoznali smo Te v glavni vlogi, eden izmed tisočev mučencev, ki so stopili v vrsto hlapcev pretepenih in izmučenih ter poiskali zavetja v okraju mogočnih velikanov pod Uršljo goro. Tedaj je zašumelo skozi mračne krone stoletnih smrek: »Drhal ga je ugrabila.« S silno močjo si se ponovno dvignil in stopil v vrste mladih junakov, toda smrtno ranjen.

Morda nam narava dela krivico, ko uklepa tako silno dušo v tako krhko telo, kot da se boji, da ne užali nje svobodnega penosa.

Tako silen in ponosen ter ves zastavljen za kulturni dvig svojih rojakov si raztegnil desetletje v stoletje.

Sedaj smo tu, vsi Tvoji prijatelji in znanci, vsi rokovnjači in komedijanti, Krefli, Jerneji in hlapci, zbrali smo se iz poltisočletja nazaj, da Ti poklonimo venec — pa ne v slovo! Kar nas je iz te družine, ne priznavamo časa, zato ne priznamo smrti in ne slovesa.

Odšel si z življenjskega odra pa le za kulise, kjer nam ostani večni in zvesti šepetalec: »Storite, kot sem storil jaz!«

Tedaj, dragi Franci, ne v slovo, sprejmi ta venec od igralske družine — v pozdrav!

Odbojka na Ravnah — šport prvega reda

Šport na Ravnah, zlasti zimski šport, si skladno z razvojem Raven utira pot navzgor in je prav po zaslugi uspelih smučarskih prireditelj, predvsem državnega prvenstva, po tekačih Robaču in Osenjaku, ženske štafete-republiških prvakinj in odlične Kriste Faneli-državne prvakinje v veleslalomu znan kraj po naši domovini kot zimskošportni center z odličnim organizacijskim kadrom, idealno okolico in gostoljubnim prebivalstvom.

Ravne pa v jugoslovanskem športu niso znane samo po smučiških, športnih delavcih in smučarjih, temveč tudi po zelo dobrih odbojkarjih, ki častno zastopajo Ravne v slovensko-hrvatski odbojcarski ligi.

Odbojkarji, do nedavnega nepoznani, so se vsa leta po osvoboditvi sistematično pripravljali in si končno priborili vstop v slovensko-hrvatsko ligo, kjer so v spomladanskem delu razen »Lokomotive« iz Zagreba premagali vse nasprotnike in se z enakim številom točk tik za »Lokomotivo« plasirali na drugo mesto.

Zavidanja vreden uspeh ravenskih odbojkarjev pa ni slučajen, ampak rezultat dolgotrajne vztrajne vadbe in dobrega vodstva kluba.

Od osvoboditve do leta 1951 so odbojkarji Raven igrali prijateljske tekme, se udeleževali okrajnih turnirjev, od leta 1951 do leta 1954 pa so nastopali že v slovenski ligi. V tem obdobju so bili treningi že redni in kdor se je takrat zanimal za odbojko (žal jih je bilo malo), je moral videti, da so Ravenčani iz meseca v mesec boljše, da bodo s svojo igro kmalu dorasli najboljšim ekipam v Sloveniji, kar se je leta 1954 tudi zgodilo. To leto so postali prvaki vzhodne slovenske lige in le kvalifikacijska tekma z Jesenicami jih je še ločila od vstopa v slovensko-hrvatsko ligo.

Ko so šli na Jesenice, jih je že vodil agilni vodja tov. Peter Mihelač, ki še danes z uspe-

hom vodi odbojcarski klub, v moštvo pa so že igrali odlični Antekolovič, Pipan, Geršak, Hanuš, Mori in Zupančič, ki so si z zmago nad moštvom Jesenic priborili »potni list« za slovensko-hrvatsko ligo.

Kljub zaviranju in nerazumevanju s strani odgovornih funkcionarjev odbojcarske zveze v Ljubljani, ki niso hoteli razumeti, da lahko tudi manj znani, podeželski klub igra med najboljšimi, so naši odbojkarji pod vodstvom Petra pokazali, da je mogoče z vztrajno vadbo, disciplino in ljubeznijo do kluba doseči lepe rezultate, ki jih tudi pri odbojcarski zvezi ne bi smeli podcenjevati.

Z zanimanjem, delno pa tudi s strahom so ljubitelji odbojke pričakovali nastop odbojkarjev v slovensko-hrvatski ligi. Bilo je mnogo komentarjev. Vladala sta pesimizem in optimizem, vendar si nihče ni upal misliti, da se bodo naši odbojkarji »starim« in rutiniranim moštvom slovensko-hrvatske lige z uspehom protivili. Da le ne bi izpadli iz lige — to je bila tiha in skromna želja redkih ljubiteljev odbojke na Ravnah.

Spomladanski del slovensko-hrvatske lige pa je razblinil vse dvome. Ravenski odbojkarji so se zelo dobro izkazali. Zopet so dokazali, da ni bila le sreča vzrok, da so sploh prišli v ligo, temveč znanje, medsebojno tovarištvo in predvsem ljubezen do matičnega kluba, ki lahko služi za zgled vsem ostalim klubom in sekcijam v našem športnem društvu.

Z Raven so morali poraženi: Kamnik, Ljubljana, Olimpija in Ilirija, medtem ko sta morala na svojem igrišču kloniti zagrebški »Elektrostroj« in varaždinski »Tekstilac«. Edino srečanje v spomladanskem delu so naši odbojkarji izgubili proti »Lokomotivi« (in sodniku) v Zagrebu, in to z minimalno razliko 3:2.

Od tekme do tekme so si naši odbojkarji pridobivali vedno več simpatizerjev, ki so svoje »ljubimce« v lepem ali slabem vremenu bodrili, jih spodbujali, za zmage pa nagradili s spontanimi aplavzom. To kar je za Ravne nekoč predstavljalo nogomet — predstavlja danes odbojka, saj je na vsaki odbojcarski tekmi vedno več ljudi kot pa pri nogometnih srečanjih. Tehnični referent OK Ilirije je dejal, da bi bili take publike, kot jo imamo na Ravnah, zelo veseli tudi v Ljubljani. Tudi publika je delno pripomogla k lepim zmagam naših odbojkarjev, ki na domačem igrišču v prvem delu slovensko-hrvatske lige še niso bili poraženi.

Za boljši pregled odigranih tekem v spomladanskem delu te lige objavljamo tekmovalno lestvico:

Lokomotiva (Zagreb)	7	6	1	19:6	12
Fužinar (Ravne)	7	6	1	20:9	12
Olimpija (Ljubljana)	7	4	3	16:15	8
Ilirija (Ljubljana)	7	4	3	15:15	8
Ljubljana	7	3	4	13:15	6
Tekstilac (Varaždin)	7	3	4	10:17	6
Elektrostroj (Zagreb)	7	2	5	13:19	4
Kamnik	7	0	7	11:21	0

Standardni igralci I. moštva OK Fužinar: Hanuš, Mori, Pipan, Geršak, Plešej, Peruš, Urnaut in »duša« moštva Antekolovič, ki je obenem tudi trener, so dostojno zastopali ravenske barve po Sloveniji in Hrvatski in prav bi bilo, če bi jih SSD »Fužinar« za njihovo športno udejstvovanje primerno nagradil, predvsem pa Antekoloviča, ki ima za uspešno delo kluba poleg agilnega Petra in ostalih igralcev brez dvoma največ zaslug za dvig odbojke na Ravnah.

Odbojkarji sicer razpolagajo z dresi, vendar so ti tako slabi, da jih morajo po vsaki tekmi šivati, potrebovali bi nove copate, prav tako

Častna naloga Raven na Koroškem

IZVEDBA NAJVEČJE SMUČARSKÉ TEKAŠKE PRIREDITVE
V ZGODOVINI SMUČARSTVA JUGOSLAVIJE

Po sklepu Mednarodne smučarske zveze (FIS) bo evropsko smučarsko tekmovanje za pokal »Kurikkala« prihodnjo zimo v Jugoslaviji, in sicer na Ravnah na Koroškem.

Pokal Kurikkala je bil ustanovljen leta 1951 z namenom, da bi gojili in razvili smučarske teke tudi v srednjeevropskih državah do višine, kakršno so dosegli v nordijskih državah, imenuje pa se tako po slavnem finskem smučarju-tekaču. V tej konkurenci sodelujejo od vsega početka Zahodna Nemčija, Francija, Avstrija, Švica in Italija, od leta 1952 pa tudi Jugoslavija.

Dosedanje vsakoletne tekme za ta pokal so bile v največjih zimskošportnih središčih Evrope, za izvedbo naslednje prireditve pa je bila izbrana Jugoslavija ter določene Ravne na Koroškem.

Tako bomo imeli po uspehih mednarodnih metalurških tekmah in po letošnjem državnem prvenstvu — ali morda prav zato — na Ravnah v prihodnji zimi novo častno nalogo za organizacijo velike smučarske prireditve, na kateri se bodo zbrali najboljši smučarji-tekači Srednje Evrope, prav gotovo pa kot gosti tudi še boljši učitelji-smučarji iz nordijskih držav.

Ravne in ves koroški kot čaka torej v bližnji zimi odgovorna naloga in tudi velika čast, ki se je vsi zavedamo. Tekme za pokal Kurikkala morajo v Jugoslaviji in na Ravnah uspeti tako, kot je v Jugoslaviji in na Ravnah za take prireditve že znano. Organizacijski komite, ki ga vodi naš direktor Gregor Klančnik, znani nekdanji mednarodni smučar in član FIS, je že začel z delom.

Tereni so tu, da lepših ne more biti, pomagati pa moramo vsi od Tople do Drave.

pa jih muči tudi ureditev igrišča, ki je eno najslabših v Sloveniji.

Igralci kluba, ki šteje trenutno 14 članov in 29 mladincev, se vestno pripravljajo na jesenski del tekmovanja, ki bo znatno težji zaradi tekem na tujih igriščih, poleg tega pa bo moralo moštvo nastopiti brez dveh standardnih igralcev Geršaka in Plešaja, ker gresta na študij v Avstrijo oziroma Francijo.

Prvo tekmo v jesenskem delu bodo odigrali na domačem igrišču 28. avgusta proti Elektrostroju iz Zagreba, nato v Ljubljani proti Iliriji, Ljubljani in Olimpiji, v Kamniku proti tamkajšnjemu odbojgarskemu klubu, zadnji dve tekmi pa zopet na domačem igrišču proti Lokomotivi iz Zagreba in Tekstilcu iz Varaždina.

Prvoplasirani v slovensko-hrvatski ligi se vključijo v zvezno odbojgarsko ligo, zadnji na lestvici pa mora zopet nazaj v slovensko ligo.

Največ izgledov za osvojitve prvega mesta imata Lokomotiva iz Zagreba in naš Fužinar, vendar je resno računati tudi na Olimpijo in Ilirijo iz Ljubljane, ker imata ta dva kluba najtežje tekme na domačem igrišču, kar daje precej možnosti za dober plasma v jesenskem delu tekmovanja.

Ravenčani se bodo brez dvoma tudi v jesenskem delu pošteno borili za najvišji naslov in mogoče jim celo kljub okrnjeni postavi uspe osvojiti prvo mesto, kar bi bila brez dvoma najlepša nagrada za njihov trud in največje priznanje za njihovo vztrajno in nesebično športno udejstvovanje.

Ravenčani, ljubitelji te lepe, viteške igre, pomagajte našim odbojkarjem pri nadaljnjem vzponu, saj je vsak njihov uspeh — uspeh Raven in v ponos nas vseh! Jože Šater

pretekli sezoni opravili precej dela na zimskošportnih objektih, in to na preureditvi skakalnice v Dobji vasi na izseku standardne smučarske proge nad smučarsko kočjo in na izseku in trasiranju nove proge za veleslalom in slalom na pobočju Navrškega vrha za gimnazijo. Delali so v glavnem na prostovoljni bazi. Skupaj je bilo opravljenih preko 400 prostovoljnih ur.

Prav tako so smučarji letos februarja prestali težko preizkušnjo organizacije državnega prvenstva, ki je v zadovoljstvo vseh prav dobro uspelo.

Občni zbor je dal razrešnico staremu odboru, nakar so izvolili nov odbor smučarskega kluba, kot sledi:

predsednik: Silvo Turk,
podpredsednik: Franc Ivič,
tehnični vodja: Karel Fanel, l,
tajnik: Jože Šater,
blagajnik: Bolti Puh,
gospodar: Franc Gornik,
progaganda in sodn. zbor: Ervin Wlodyga.

Poleg navedenih so bili izvoljeni v odbor za vodstvo posameznih disciplin še: Dominik Kos, Pavel Cesar in Jože Hölzl, ki so direktno podrejeni tehničnemu vodju.

Prva naloga novoizvoljenega odbora je dokončno urediti smučarsko progo nad smučarsko kočjo ter progo na pobočju Navrškega vrha, organizirati in s prostovoljnimi delom pomagati pri izgradnji smučarske kočje, predvsem pa že v poletnih mesecih pripraviti in urediti vse potrebno za veliko mednarodno smučarsko prireditev za pokal Kurikkala, ki bo februarja prihodnjega leta na Ravnah.

Za uspešno vzgajanje mladine in pionirjev se bosta teoretičnega dela tečaja za smučarske trenerje udeležila člana tov. Karel Fanel in tov. Dominik Kos.

Novoizvoljeni odbor se je tudi zavezal, da bo med letom priredil razna predavanja o smučarstvu s prikazom smučarskih filmov.

Občni zbor je uspel, guranja vredna pa je slaba udeležba, saj se je od vsega članstva občnega zbora udeležila samo slaba tretjina.

-er.

Uspehi prevaljskih nogometašev

O uspehih nogometašev prevaljskega »Partizana« se zadnje čase mnogo čuje in prav je, da o tem napišemo vsaj nekaj skromnih vrstic tudi tu, čeprav bi prevaljski nogometaši zaslužili, da o njih več povemo.

Kdor pozna prevaljske nogometaše in njihovo vodstvo, ta dobro ve, da se stalno borijo za finančna sredstva, da nimajo dovolj rekvizitov — skratka, da so zelo skromni in se le s težavo prebijajo od tekmovanja do tekmovanja. Kljub temu pa redno trenirajo, si medsebojno pomagajo in z uspehom zastopajo svoje, lahko bi rekli koroške barve na vseh tekmovanja prvenstva mariborske nogometne podzveze in na izločilnih tekmovanjih za pokal maršala Tita.

V uspeh si lahko štejejo, da so edino moštvo, ki je v jesenskem in spomladanskem tekmovanju mariborske podzveze ostalo neporaženo in se tik za Račami plasiralo na drugo mesto.

Se večji uspeh pa so dosegli v izločilnem tekmovanju za pokal maršala Tita. Zmagali so nad nogometaši Fužinarja (3:1), Mute (6:1), mariborskega Kovinarja (5:3), ptujske Drave (2:1) — Drava in Kovinar igrata v slovenski ligi — in šele proti mariborskemu Braniku, ki igra v slov.-hrvatski ligi, izgubili srečanje, z rezultatom 8:5, in to na njegovih tleh. Pet golov so dali Braniku, vodili so celo z 2:0, polčas pa zaključili neodločeno 3:3. Branikovi igralci že dolgo ne pomnijo, da bi na tekmah slovensko-hrvatske lige prejeli 5 golov.

Od kod ti uspehi prevaljskih nogometašev? Zakaj pa igralci domačega Fužinarja ne dosegajo takih, če že ne boljših uspehov? Saj imajo lepše pogoje in ni še dolgo tega, ko so bili mnogo boljši od prevaljskih nogometašev! Da — res je! Vendar mora vsak, ki si to vprašanje zastavi, pomisliti tudi na to, da se prevaljski nogometaši že vsa leta pripravljajo, redno trenirajo, da pri njih ni raznih »zvezd«, ki prihajajo in odhajajo, ampak da so večinoma isti igralci, ki so igrali že pred leti, še danes v moštvi, da so vigrani in predvsem, da se na vsaki tekmi požrtvovalno borijo in z ljubeznijo do društva zastopajo svoje barve, kar pa pri ravenskih nogometaših ni slučaj.

Tu tiči zajec! Tehnika ni vse, v veliki meri odloča požrtvovalnost, volja do igranja in predvsem ljubezen in predanost do svojega društva, medsebojno tovarišvo in disciplina.

Prevaljski nogometaši so pokazali, da se z voljo in vztrajno vadbo lahko veliko doseže in prav bi bilo, da bi se ravenski nogometaši po njih zgledovali.

S. J.

ŠPORTNE VESTI

- Na slavnostni seji Zveze športov Slovenije so prejeli priznanje za nesebično delo pri razvoju športa od osvoboditve do danes med drugimi tudi ravenski športni delavci tovariši Karel Fanel, Gregor Klančnik in Aleksander Švajger.
- Ravenski boksarji so 12. julija zopet pričeli z rednimi treningi.
- Mladinska državna prvakinja v veleslalomu Krista Fanel se je udeležila tečaja za alpske smučarje na Kredarici.
- Tekača Robač in Osenjak pridno trenirata.
- Ravenski nogometaši so v spomladanskem delu nogometnega prvenstva mariborske podzveze kljub »vloženemu trudu« zasedli komaj tretje mesto za Račami in Prevaljami.
- O ravenskih šahistih se skoraj nič več ne čuje.
- Naši motoristi so se na dan občinskega praznika v Dravogradu udeležili pouličnih ocenjevalnih voženj, kjer so zasedli prva tri mesta v težki in drugo mesto v lahki kategoriji. Na tej vožnji, ki je bila izvedena v okrajnem merilu, je imel smolo naš, sicer previdni in precizni motorist Dobršek, kateremu je med vožnjo odpovedal motor. Mogoče mu bo 28. avgusta sreča bolj naklonjena.
- Igralci namiznega tenisa nič ne trenirajo.

Občni zbor smučarjev

Dne 11. julija je bil v prostorih Doma železarjev občni zbor smučarskega kluba športnega društva Fužinarja. Iz posameznih poročil je razvidno, da so člani smučarskega kluba v

Za naše gospodinje

JEDILNIK

1. Krompirjeva juha z gobami
2. Zeljnate krpice
3. Ocvirkova torta.

KROMPIRJEVA JUHA Z GOBAMI: Olupi pet krompirjev, jih razreži na kocke in kuhaj v vreli slani vodi. Pridaj lovorov list in osoli. Približno pest suhih gob popari z vrelo vodo, nato splakni in dodaj h krompirju, da se skupno kuha. V lončku žvrkljaj tri žlice smetane, pridaj žlico kisa in dve žlici moke. Gladko premešaj, nato vlij v juho in pusti juho še dobro prevreti.

ZELJNATE KRPICE. Napravi rezančno testo. Na desko presej en liter moke, daj vanjo dve jajci, zgneti trdo testo in ga razvaljaj na tanke krpe. Presuši rezančne krpe. Ko so presušene, razreži na manjše krpice (pribl. 2—3 cm) in jih skuhaj v vreli slani vodi. Skuhane stresi na cedilo, polij z mrzlo vodo in jih nato pridaj dušenemu zelju. Zeleje nareži na listke, popari z vrelo vodo in odcedi. V ponev daj dve žlici masti, eno žlico sladkorja; ko ta zarumeni, še tri žlice moke in eno čebulo (drobno sesekljano). Ko je lepo rumeno prepraženo, daj v zelje, pomešaj in zalij z vročo vodo. Posodo pokrij in duši zelje. Med dušenjem večkrat premešaj. Ko je zelje mehko, mu dodaj drobno zrezani zeleni peteršilj in za nožovo konico stolčnega popra. Vse premešaj, nato dodaj še krpice. Premešaj in daj kot samostojno jed na mizo.

OCVIRKOVA TORTA. Presej na desko liter moke, napravi v sredini jamico, dodaj vanjo eno jajce, šest žlic mrzlega mleka, štiri žlice sladkorja, tri žlice maslnih sesekljanih ocvirkov, dve žlici zmletih orchov, nožovo cimeta, limonovo lupinico in pol pec. praška. Iz vsega navedenega zgneti testo, razvaljaj ga za pol prsta debelo, odreži po tortnem obodu testo, daj ga v pomaščen tortni model ter ga pomaži z marmelado. Iz ostalega testa zvaljaj z roko tanke pramene, ki jih položi v obliki mrežice preko torte. Torto peči počasi v srednje vroči pečici in jo postavi še toplo, s sladkorjem potreseno, na mizo.

JEDILNIK

1. Mlečna juha
2. Prašičja pljuča s krompirjem
3. Orehovi krapci

Prvi obrok. Slika z gostinskega tečaja

MLEČNA JUHA je dobra, zelo redilna in hitro pripravljena. V mleho lahko zakuhaš riž, zdrob, rezance. Zakuhati moraš v vrelo mleko. Ko strešaš v mleko riž ali drugo zakuho, moraš pri tem mešati, da se ne prižge. Juho po okusu malo osoli, za otroke lahko tudi sladkaš. Juho zboljšaš in povrednotiš, če daš vanjo še košček presnega masla. Otro-

Na Kiseli vodi je bil gostinski tečaj — hvale vredno prizadevanje Gostinske zbornice

kom lahko potreseš še cimeta ali čokolade. Tedaj je seveda taka juha samostojna in izdatna jed.

PRAŠIČJA PLJUČA S KROMPIRJEM. Skuhaj do mehkega 1½ kg svinjskih pljuč. Vodi, v kateri kuhaš pljuča, dodaj žlico kisa, nekaj peteršilja, košček korenja in čebule. Pljuča naj vrejo eno uro. Kuhana pljuča nareži na čimtanjše listke (rezance). V kozici napravi prežganje iz dveh žlic masti, dveh žlic moke. Ko moka zarumeni, pridaj žlico drobno zrezane čebule, strok stolčnega česna, malo sesekljane zelene peteršilja ter še enkrat premešaj. Nato stresi v prežganje pljuča, praži še nekaj minut. Posebej skuhaj še velik krožnik na kocke zrezanega krompirja. Kuhane stresi z vodo vred k pljučem, pridaj košček limonove lupine, malo majarona, osoli in kuhaj vse skupaj še kakih deset minut. Po okusu še malo kisa.

OREHOVI KRAPCI. Daj v skledo dva beljaka in pet žlic sladkorja, premešanega z vaniljo. Umešavaj s kuhalnico pol ure. Nato stolči iz pet beljakov trd sneg in mu primešaj dve žlici sladkorja. Ta sneg primešaj umešanemu sladkorju. Dodaj 15 žlic zmletih orehov in žličko moke. Iz tega testa polagaj z žlico kupčke na pomazano pekačo in speci v hladni pečici. Medtem umešavaj pet dkg surovega masla. Ko se speni, pridaj nekaj kapljic limonovega soka, dve žlici sladkorja in dve žlici zmletih orehov. Spečene in ohlajene krapke pomaži s to kremo in stisni po dva in dva skupaj ter jih potresi s čokoladnim sladkorjem.

JEDILNIK

1. Paradižnikova juha
2. Teletina z jajčnim hrenom
3. Sirovi žepki

PARADIŽNIKOVA JUHA. Razbeli v kozici dve žlici masti, nato dodaj šest velikih opranih paradižnikov, eno čebulo, tri korenjčke, drobno sesekljan peteršilj in vse skupaj duši eno uro. Ko je vse mehko, pretlači skozi sito. Posebej pripravi prežganje: žlico masti razbeli, dodaj žlico sladkorja. Ko je sladkor zarumenel, dodaj žlico moke, dobro premešaj,

zalij in stresi v juho. Juha naj še dobro prevre. Vanjo zakuhaj pest riža, po okusu soli in posladkaj.

TELETINA Z JAJČNIM HRENOM. Skuhaj teletino s kožo vred (meso naj bo od prs ali glave ali pleč) v vreli slani vodi. Vodi dodaj čebulo, lovorov listič, peteršilj in celi poper. Ko je meso mehko, ga razreži in daj na mizo z jajčnim hrenom.

JAJČNI HREN. Hren dobro očisti in zribaj na strgalniku. Nato ga polij z zajemalko vrele juhe, osoli po okusu, okisaj in dodaj dve žlici belega olja. Dobro premešaj, nato

pa še dodaj dve trdo kuhani in drobno sesekljani jajci.

SIROVI ŽEPKI. Zgneti na deski v gladko testo: 30 dkg moke, 30 dkg surovega masla in 30 dkg mehkega pretlačenega sira (skute), kavno žličko pecilnega praška ter nožovo konico soli. Testo daj na plitev krožnik in pusti počivati na mrzlem kraju pol ure. Nato testo razvaljaj in izreži s koščkom na četverokote, nadevaj v sredino malo marmelade, zgani čez pol, da dobiš trikotnike. Ob robovih žepke stisni in speci. Pazi, da ni pečica prevročna. Peči jih pol ure. Spečene žepke še vroče povaljaj v sladkorju.

JEDILNIK

1. Fižolova juha
2. Ocvrte teleče prsi
3. Krompirjeva solata
4. Krhki flancati

FIŽOLOVA JUHA. Skuhaj pol do tri četrt litra fižola, skuhanega pretlači skozi sito. Napravi prežganje, iz zvrhane žlice masti, kateri dodaš, ko je vroča, žlico moke. Ko moka malo zarumeni, daj še strok drobno zrezanega česna, sesekljan zelen peteršilj, zalij s skodelico mrzle vode in dobro premešaj. Gladko zmešanemu prežganju dodaj pretlačen fižol, zalij z vročo juho ali vodo in kuhaj. Ko zavre, dodaj stolčen poper, dve žlici kisle smetane in sol. V juho lahko daš opečene žemljine kocke ali nekaj celega, kuhanega fižola.

OCVRTE TELEČJE PRSI. Vzemi 1 kg telečjih prsi, odstrani vsa rebra, hrbtnično kost nasekaj, nasoli meso (na 1 kg mesa eno žlico soli). V večji posodi stepi štiri jajca, na deski pripravi 15 dkg moke in 15 dkg drobtin. Najprej povaljaj meso v moki, nato v jajcih, nazadnje v drobtinah. Z roko malo stisni drobtine, potolči meso. V pekači razbeli mast za cvrenje, položi na vročo mast panirano meso in postavi pekačo v pečico. Čez nekaj časa obrni meso na drugo stran, da se na obeh straneh lepo ocvre. Med cvrenjem meso pogosto oblivaj z vročo mastjo, da ostane sočno. Cvre se eno uro. Ocvrto meso nareži na lepe kose. (Nadaljevanje na strani 34)

Poglejte našo Vlasto

KROMPIRJEVA SOLATA. Skuhaj 1½ kg krompirja, ga olupi in nareži na tanke rezine. Dodaj dve na tanke listke zrezani čebuli, posoli, popraj, zabeli z oljem in kisom. Dobro premešaj. Za krompirjevo solato je najboljši krompir, ki se ne razkuha, n. pr. sorte »kifeljčar«.

KRHKI FLANCATI. Dobro pogneti liter moke, štiri rumenjake, ¼ litra smetane, dve žlici ruma in dve žlici sladkorja v mehko testo. Pusti testo eno uro počivati. Nato ga zvaljaj za nožev hrbet debelo, zreži z koleščkom na 10 cm dolge in široke kvadrate. V sredini kvadrata zareži s koleščkom po štiri zarezke, vendar tako, da ostane rob cel. Prepleti zarezke. Tako dobiš flancate, ki jih vrže na vročo mast (ne prevroče, da se ne žge) in ocvreš. Ocvrte flancate poberi s penovko iz masti, daj na cedilo, da se odcedijo in še vroče potresi s sladkorjem.

JEDILNIK

1. Dušene bržole
2. Kuhani kvašeni žličniki
3. Vaniljev puding

DUŠENE BRŽOLE. Potolci zrezke na obeh straneh, osoli jih in povaljaj v moki, potem jih na vroči masti opeci na obeh straneh. Opečene polagaj v drugo posodo. V preostali masti prepraži na tanke listke zrezano čebulo in jo potem z mastjo vred-pridaj mesu. Prilij malo juhe, dobro premešaj in pokrij ter na robu štedilnika duši eno uro. Dušene bržole položi na krožnik in polij s sokom.

KUHANI KVAŠENI ŽLIČNIKI. Presej v skledo liter moke, dodaj 1 dkg zdrobljenega kvasa, dva rumenjaka in pol litra mleka ali vode. Dobro stepaj, da dobiš gladko testo. V kozici zavri vodo, osoli jo in v vrelo slano vodo zakuhaj z žlico žličnike. Vsakokrat, preden zajameš testo, namoči žlico v vrelo vodo. Žličniki naj vrejo 10 minut. Nato jih odcedi, zabeli z dvema žlicama masti, na kateri si prepražila drobtinice.

VANILJEV PUDING. Stepi v loncu dobro tri zvrhane žlice pšenične moke, 7 dkg raztopljenega masla in pet rumenjakov ter tri četrt litra mleka, 20 dkg sladkorja, dva paketa vaniljevega sladkorja. Ko je testo gladko, postavi lonec na štedilnik, da se zgosti. Pri tem neprestano mešaj, da se ne pripali. Ko zavre, vlij puding v skledo in ga ohladi. Preden ga daš na mizo, ga lahko poliješ na vrhu z malinovcem.

JEDILNIK

1. Porova juha s krompirjem
2. Naravni goveji zrezki
3. Kuhana kvašena polenta
4. Smetanov štrukelj

POROVA JUHA S KROMPIRJEM. Operi in razreži na rezance štiri debele pore in jih popari s kropom. V ponvi razgrej žlico masti ali masla, pridaj por in ga praži, da nekoliko zarumeni. Nato ga potresi z žličko moke in zalij z litrom tople vode, osoli, malo popraj in kuhaj četrte ure. Posebej skuha v 1 litru vode štiri velike olupljene in na majhne kocke zrezane krompirje in skoraj skuhane stresli z vodo vred k poru. Vse skupaj pusti še prevreti, po okusu še soli in dodaj malo drobno zrezanega zelenega peteršilja.

NARAVNI GOVEJI ZREZKI. Odreži prst debele zrezke od pljučne pečenke ter jih potolci z lesenim kladivom na obeh straneh. Osoli. V plitvi kozici razbeli veliko žlico masti, položi v vročo mast zrezek, katerega si prej na eni strani povaljala v moki. Peci 5 minut na eni in potem še 5 minut na drugi strani. Ko so zrezki mehki, prilij malo juhe ali vode (vroče), pokrij in duši še 10 minut. Po okusu še osoli.

KUHANA KVAŠENA POLENTA. Napravi dobro mlečno kvašeno testo: v posodo presej ½ litra moke, zamesi vanjo 2 dkg vzhajane kvasa, 3 rumenjake, osoli, dodaj eno zvrhano žlico masti, eno osminko litra smetane in četrt litra mleka. Vse skupaj stepaj, da dobiš gladko testo. Nazadnje primešaj še sneg treh beljakov. Pusti testo vzhajati. Medtem prištavi na štedilniku kozico vode. Vodo osoli. Ko je testo lepo vzhajano, ga zavij v zmerno krpo, ki jo za polovico namaži z mastjo. Testo oblikuješ pri tem v štruco. Zavij rahlo v krpo, ker testo med kuhanjem naraste. Ko imaš testo zavito v krpo, krpo rahlo preveži z vrvice in daj tako zavito štruco v slan krop, kjer naj vre eno uro. Potem vzemi štruco iz vode, odvij krpo, štruco pa nareži na lepe kose, ki jih položi na krožnik in zabeli z oevirki.

SMETANOV ŠTRUKELJ. Napravi vlečeno testo: na desko presej liter moke, naredi v sredi jamico, vlij vanjo eno osminko olja (kozarček) in zamesi z mlačno slano vodo v gladko, mehko testo. Dobro obdelano testo pokrij s pogreto posodo in pusti pol ure počivati. Razgrni na mizi prt, potresi ga z moko, nato pa razvaljaj testo z valjarjem, potem pa raztegni z rokami čim tanjše. Razvlečeno testo

namaži z nadevom, nato ga zavij v štrukelj, daj na pekač, namaži na vrhu z raztopljeno mastjo ali smetano in speci v srednje vroči peči. Smetanov nadev: umešaj v skledi pol litra kisle smetane z 2 rumenjaka, 2 zvrhane žlicama sladkorja in vaniljevim sladkorjem. Primešaj rahlo sneg 2 beljakov in pest rozin.

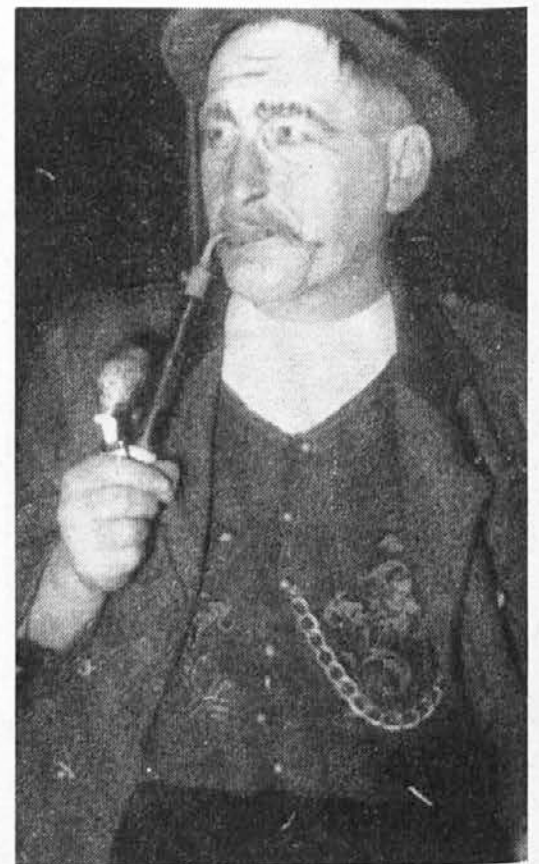
JEDILNIK

1. Nabodena sočna pečenka
2. Krompirjevi cmoki z žemljami
3. Fižolova omaka s paradižnikom
4. Srnin hrbet

NABODENA SOČNA PEČENKA. Vzemi kos notranjega stegna, ga malo potolci, da se zmečca in nabodi s slanino. Slanino nareži na lepe male trikotnike, jo povaljaj v stolčnem česnu, lim. lupinici, malo kumine in stolčnem popru. Z zelo ostrim koničastim nožem zvrtaj v meso luknjico in nabodi košček slanine. Ko si porabila vso slanino, pečenko osoli in jo namoči z drobno sesekljano sardelo (1 ali 2 sardeli). V ponvi razbeli dve žlici masti, prepraži lepo rumeno eno drobno sesekljano čebulo in polij z enim kozarcem vina. Deni v ta sok pečenko in duši v pokriti posodi eno uro. Med dušenjem prilivaj po potrebi malo juhe ali vode (vroče). Ko je meso mehko, prilij omaki šest žlic kisle smetane. Ko prevre, vzemi pečenko iz omake in jo nareži na lepe kose. Naloži meso na krožnik in polij z omako.

KROMPIRJEVI CMOKI Z ŽEMLJAMI. Umešavaj četrte ure 12 dkg masti ali masla, da lepo naraste. Nato pridaj tri cela jajca. Zreži dve veliki žemlji na zelo majhne kocke in jih prepraži na vroči masti. Prepražene žemlje dodaj masti, nato primešaj še 1 kg pretlačenega kuhanega krompirja in tri žlice moke. Zgneti iz vsega testo, oblikuj lepe cmoke in jih kuhaj četrte ure v vreli slani vodi.

OMAKA IZ STROČJEGA FIŽOLA S PARADIŽNIKOM. Očisti in operi 1 kg stročjega fižola, nareži ga na majhne kose in kuhaj v vreli slani vodi do mehkega. V ponvi razbeli četrte litra olja, stresli nanj dva stroka drobno sesekljane česna, dve žlici sesekljane zelenega peteršilja in šest opranih, olupljenih in na kose zrezanih paradižnikov. Duši to vse eno uro. Po okusu osoli. V to pikantno omako daj skuhani fižol ter vse dobro premešaj.

Poznate ga — eden najbolj zvestih članov naše igralske družine

SRNIN HRBET. Mešaj, da dobro naraste, 8 dkg surovega masla, 8 rumenjakov in 10 dkg sladkorja. Primešaj 7 dkg zmeščane čokolade, 6 dkg močno z rumom napojenih drobtin, malo stolčnega cimeta. Končno primešaj še trd sneg 8 beljakov obenem z 8 dkg drobno zrezanih orehov ali mandeljnov. To daj v namazan in z roko potresen podolgovat model. Peci v srednji vročini tri četrt ure. Potem zvrni testo na desko in oblij hrbet s čokoladnim ledom. Nareži olupljene mandeljne v obliki konic in z njimi v lepih vrstah natakni ves hrbet.

ČOKOLADNI LED. Daj 20 dkg sladkorja v skodelico. Do polovice zalij z mrzlo vodo in kuhaj sladkor z vodo toliko časa, da padajo od žličke mehurčki. Nato raztopi 10 dkg čokolade in počasi prilivaj med neprestanim mešanjem sladkorja.

JEDILNIK

1. Pečeno zelje (samostojna jed)
2. Navadni piškoti
3. Pomarančni punč

PEČENO ZELJE. Skuhaj 1 kg kislega zelja in ga nato v ponvi na dveh žlicah masti in na eni drobni čebuli prepraži. Zmelji pol kg prekajenega mesa ali dve klobasi. Skuhaj 1 kg krompirja, ga olup in zreži na rezine. Namaži pekačo z mastjo, jo potresi z drobtinami, nadevaj v pekačo najprej plast praženega zelja, nato meso in krompir in zopeč zelje. Vmes potresaj malo drobno zrezanega česna in zelenega peteršilja. Po vrhu polij en in četrt litra kisle smetane in peci pol ure v vroči pečici. Zvrni na krožnik in daj kot samostojno jed na mizo. To je zelo izdatna jed.

NAVADNI PIŠKOTI. Deni v dobro položeno skledo ali snežni kotliček tri cela jajca, 9 dkg sladkorja, drobno zrezano limonovo lupino. Skledo postavi v večjo posodo z vrelo vodo. Tolči maso nad soparo tako dolgo, da se zgosti, potem odstavi kotliček in tole še 10 minut na hladnem. Nato primešaj 12 dkg moke in stresi v namazan in z moko potresen model ali v malo globoko pekačo. Zravnaj testo po modelu. Model lahko napolniš do polovice. Peci pol ure v srednje vroči pečici. Drugi dan izreži piškote.

POMARANČNI PUNČ. V kotličku za sneg mešaj, da dobro naraste, osem rumenjakov, tri velike žlice sladkorja. Potem ožmi štiri oranže in eno limono in sok precedi v lonček. K temu prilij pet žlic ruma in pokrij. V drugem lončku skuha 12 dkg sladkorja, polij ga s pol litra vode ter postavi na štedilnik, da zavre. Še vrelega vlij k rumenjaku in nato tolči rumenjake na sopari, da se zgostijo v kremo. Iz treh beljakov stoli trd sneg, vanj še vročo kremo ter pomarančni sok z rumom. Vlij kremo v porcelanasto ali dobro položeno posodo in postavi na led ali v mrzlo vodo.

JEDILNIK

1. Koštrunovo meso s krompirjem in čebulo.
2. Domača torta.

KOŠTRUNOVO MESO. Pol kilograma koštrunovine operi in nareži na kocke. Operi, olup in nareži na tenke rezine tri četrt kilograma krompirja. Zreži tri srednje debele čebule na rezine. Vzemi ponev, ki jo lahko dobro pokriješ. Daj v ponev najprej dve žlici masti, nato čebulo, eno vrsto mesa, eno vrsto krompirja. Polij vse s kozarcem vode, osoli in popraj, pokrij posodo in duši v pečici 2—3 ure. Potem zvrni jed na krožnik in serviraj h temu solato.

DOMAČA TORTA. Mešaj v skledi pol ure šest rumenjakov in sedem žlic sladkorja, da dobro naraste. Stepi iz šest beljakov trd sneg, stresi ga k rumenjaku, dodaj sedem žlic bele moke in narahlo premešaj. Stresi testo v dobro namazan in pomokan tortni model in peci tri četrt ure v srednje vroči pečici. Ko se torta ohladi, jo prereži čez pol. Namaži jo v sredini z mareljino ali drugo dobro marmelado. Povrhu torte polij glazuro. Glazura: mešaj 4—5 žlic sladkorja, 1 beljak dobre četrt ure. Lahko dodaš nekaj kapljic limonovega soka.

JEDILNIK

1. Kokoš v smetanovi omaki
2. Zelenjavni zrezki
3. Solata iz stročjega fižola
4. Sadni riž.

KOKOŠ V SMETANASTI OMAKI. Staro kokoš kuhaj v vodi obenem s korenjem in peteršiljem z nekaj zrn popra in soli. Ko je kokoš mehka, jo vzemi iz juhe in odlušči kosti. Nareži kokoš na primerne kose. Vlij v ponev pol litra juhe, vanjo daj na kose narezano kokoš. V lončku zvrkljaj četrt litra kisle smetane, dve žlice moke in med mešanjem vlij v juho, da nastane ne pregosta omaka. Po okusu še soli in popraj.

ZELENJAVNI ZREZKI. Polij tri žemlje s četrt litrom vrelega mleka, napojene pretlači skozi sito. Dodaj tri žlice kuhane, sesekljane špinacije, ki mora biti dobro odcejena, dodaj drobno sesekljane gobe, malo na masti prepražene sesekljane čebule in peteršilja, stolčnega popra. Vse skupaj posoli in zmešaj z enim jajcem in tremi žlicami moke. Oblikuj lepe hlebčke, jih povaljaj najprej v moki,

potem v jajcu in drobtinah in jih ocvri na vroči masti.

SOLATA IZ STROČJEGA FIŽOLA. Obreži stročji fižol na obeh koncih, ga operi in skuha v vreli slani vodi do mehkega. Nato fižol odcedi in mu prida malo česna, nekaj žlic olja in malo kisa. Popraj. Vse rahlo premešaj.

SADNI RIŽ. Zavri tri četrt litra mleka, zakuhaj 18 dkg prebranega in dobro obrisanega riža, malo soli in dodaj paketič vaniljevega sladkorja in 14 dkg sladkorja. Ko je riž mehak, zakuhaj še en paketič vaniljevega pudinga in pusti, da se ohladi. Ohlajenemu rižu dodaj četrt litra stepene sladke smetane in nadevaj vse skupaj v skledo. Na dno sklade daj najprej plast skuhanega sadja (kompota brez soka), nato pa stresi na sadje rižev pudding. Postavi na led ali v mrzlo vodo, da se strdi.

Ena po hotuljsko — camar pa družice

Turistični svet okrog Gore

Naša domovina ima tudi predel koroške pokrajine.

S tem je dovolj povedano. To je tako, kakor da bi rekli, da imamo tudi mi gredo prirodnega parka svojstvene oblike, rasti, glasov in barv.

Pa vendar: kadar koli spregovorimo o tej deželi, se zdi, kakor da bi odkrivali nov svet. Nekoliko odmaknjeni so ti kraji, niso čisto na cesti navajenih središč in potov, da bi jih mogli obiskati kar tako, temveč zahtevajo svoj dan in svoj program.

Marsikdo zato to pot opusti in preloži. Tisti pa, ki vztraja in pride, se čudi, ko hodi po tem razkošnem vrtu zanimivosti, lepote, zdravja in miru tako sam. Turistične osnove prvega reda, ki bi lahko bile naš duševni, zdravstveni in gospodarski načrt — narodno in mednarodno, so tu neizkoriščene, skoro niti ne načete.

Da je tako, so veliko krivi sami krajanji, veliko pa vsi skupaj.

Teh krajev vseeno in pri vsem prej povedanem ni in ne bi bilo treba več kako turistično odkrivati. Vse to so v osnovi, ki je manj odvisna od ljudi, že sami po sebi in vse to so tudi že bili.

Največja osnova za razvoj turizma je tu dežela sama. Pri še taki turistični konkurenci bi dobila prvo mesto. To ni domotožna ocena rojakov, tako rekajo vsi, ki obiščejo te kraje.

Čudovita slika, čudovita pot, svojstvena klima in rast. Od ozona koroških gozdov pa si ti razširi dah. Od logov in dobrav, od košatij do sončnih preljev, jarug in vrhov pa do skal — vse je tu in vse skupaj.

Iz te pokrajine se dviga zadnji visokogorski vrh Vzhodnih Karavank — Uršlja gora, znana po najlepšem razgledu. To je vsekakor bistvena osnova — nekaj turistični svetilnik te dežele. Nazadnje to že kar ni več samo gora, to je občutje in vključitvilo tolikim popisom nepopisna posebnost turističnih mer in zahtev.

Izpod korenin te gore teče zdravilni vrelec — kotuljska kislava voda. To je stara in od davno slovita reč. Kotuljsko zdravilno vodo so poznali po vsej srednji Evropi in so jo prodajali nekda na cesarskem Dunaju po apotekah. Zadnja vagon-ska pošljka te zdravilne mokrote izpod Uršlje gore je šla pred prvo svetovno vojno v Ameriko. (Dalje na strani 36)

Obnova smučarske
koče

Medtem bo že gotova in bo ena najlepših postojank v Karavankah. Samo premajhna, petkrat premajhna!

Tam je v šumu smrek tudi gostinska postojanka letoviškega obsega in udobnosti. Letos so jo že veliko obnovili ter upostavili in je takoj spet zaslovela. Tisti, ki so jo našli, jo uživajo, pa so tiho. Odkrili so nek biser, ki ga želijo čim bolj zase. Letoviška postojanka je bila že ob prvem letu upostavitve polna.

Za goro in deželo je to prva tujsko-prometna postojanka za razvoj tujskega prometa v kraju!

Tu je bivališče in izhodšče za toliko čisto različnih malih in velikih izletov, da zmanjka dni. Povsod nova doživetja, novi toni, nove barve — ni pa sama lagodnost. Pol ure odtod je planinsko jezero, pol ure na drugi kraj »turške šance« — fortifikacijska linija na meji štajersko-koroške dežele, pa še toliko kaj.

Filmi »Vodnjak« in »Samorastniki«, ki so jih in jih bodo snemali po samorastni vsebini in sliki teh krajev, nam bodo po-

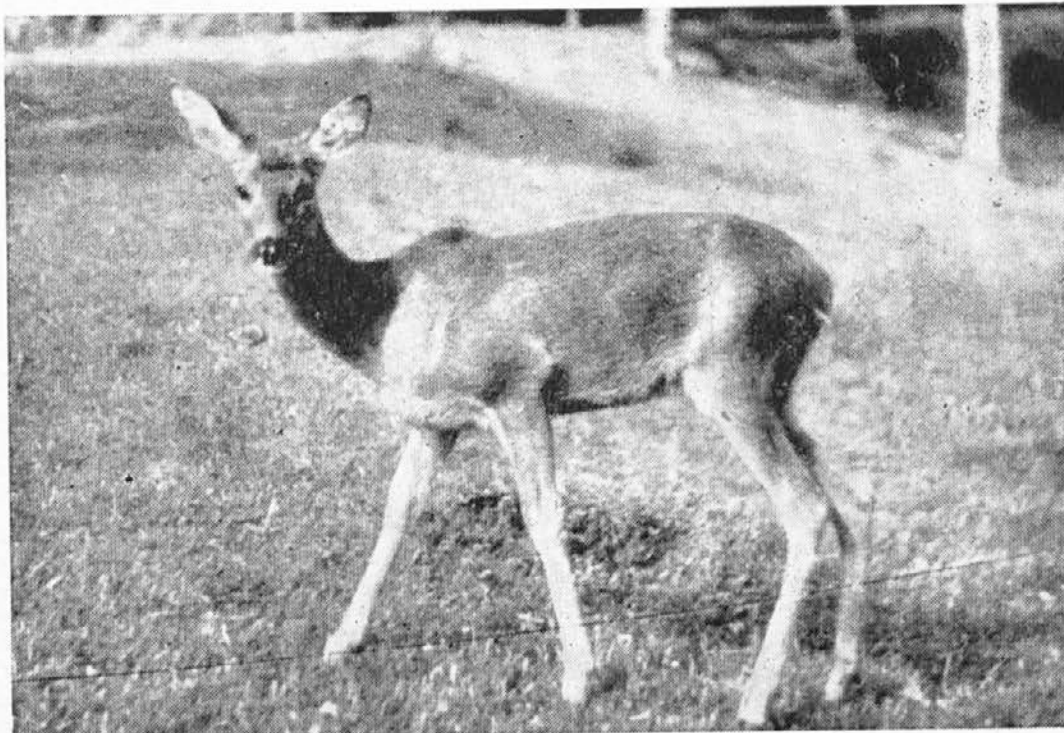
kazali ta svet pobljže tudi po naših središčih.

Svet je lep v čistini in svojstven tudi v elementu. Še nevihte tu drugače zapopetajo. Ko so lani slavisti s kongresa obiskali »Radmanco«, jih je na poti vlovila nevihta. Prej tega niso verjeli, ko so se na Kislo vodo vrnili skoro nagi, so pridili, da so posebno tu tudi hude ure. Toda nima okroglih oblik, temveč padajo rogovile.

Hočemo prikazati izraz dežele. Taka je! Ljudstvo pa je znano sedaj že iz šolskih čitank.

Ta dežela je tujsko-prometni kraj in smoter. V kolikor to še ni, je krivda ljudi tu doma in po naših središčih. Krajanj se morajo zbuditi v turističnem delu, vsi odgovorni pa v kašipotu — in v našem koroškem predelu bomo dobili turistični kraj in turistični kruh, ki bosta enako lepa in enako dobra — ali pa še bolj donosna, kot so druge gospodarske osnove.

R.

Predlanskim je menda bilo. Tam v Rieki nekje je trepetala vsa upehana od pasje gonje. Ko je zagledala človeka, se je pognala v vodo. Toda človek je včasih tudi dober...

Prve motociklistične dirke na Ravnah

Ob otvoritvi garaž bo domače Avto-moto društvo priredilo tudi prve meddruštvene hitrostne dirke na progi Ravne—Holmec in nazaj. Prav tako pa bomo Ravenčani imeli priložnost gledati ocenjevalne vožnje tujih in domačih motoristov.

Pripravljalni odbor je pridno na delu, izdelal je že tekmovalni pravilnik, oskrbel zastavice in prikrbel lepe pokale za zmagovalce posameznih kategorij.

Program tekmovanja je naslednji:
28. avgusta 1955:

ob 8. uri propagandna vožnja po Ravnah in Prevaljah (poškropite ceste vsaj v naseljih! klic stanovalcev);

ob 9. uri otvoritev garaže;

ob 10. uri obvezen trening vseh tekmovalcev;

ob pol 15. uri začetek tekmovanja;

ob 19. uri razglasitev rezultatov v Domu železarjev, razdelitev nagrad in prosta zabava.

Motoristi bodo nastopili v petih skupinah, in sicer:

- skupina A — motorji do 250 ccm,
- skupina B — motorji do 350 ccm,
- skupina C — motorji do 500 ccm,
- skupina D — motorji nad 500 ccm,
- skupina E — motorji s prikolico.

Dirke so povezane z otvoritvijo Doma Avto-moto društva na Ravnah — oboje pa je plod požrtvovalnega dela odbora, ki je v zadnjih dveh letih podvzel vse, da oživi delo društva in zajame čimvečje število članov kolektiva Železarne Ravne ter žena in mladine.

Društvo, ki je bilo pred dvema letoma tako rekoč v razpadu, je z voljo in zagriženostjo odbornikov ob podpori članstva doseglo zadovoljive uspehe pri vzgajanju mladih šoferjev, prav tako pa pri gradnji svojega doma.

Odbornikom AMD Ravne na Koroškem lahko samo čestitamo za njihovo delo na polju Ljudske tehnike v našem mladem mestu. Ravenčane pa vabimo, da prisostvujejo otvoritvi garaž in prvim meddruštvenim motociklističnim dirkam na Ravnah vsi.

Š. J.

Utemeljitev propagande

Pa če imaš razdeliti samo zlato in tega nikomur ne poveš, se ga niti ne boš mogel znebiti.

ALI SE ŠE SPOMINJATE...

... da so nekoč na Ravnah tudi ženske igrale odbojko.

... da je nekoč pri nas obstajala tudi agilna lahkoatletska sekcija, katere člani so redno trenirali.

... da smo govorili tudi o žičnici na Črni vrh.

SJ.

Na vlaku

Ali vi radi potujete?

Kdo?

Vi.

Jaz?

Da.

Nel!

Nekaj smo najbrž tudi sami krivi

(Beseda o nepotrebnih slabih stvareh)

Stari ljudje še bolj vidimo, pa tudi mladina mora slutiti, kako smo in da smo po osvoboditvi v kraju izredno napredovali. To je tak korak naprej, da bo šla ta doba v zgodovino tudi imensko kot doba največjega napredka te prelepe koroške dežele in njenega ljudstva.

V našem listu o tem tudi vedno pišemo. Naš list je kar slika napredka kraja za vse čase. Celo toliko in tako pišemo o tem, da se na to pisanje kdo že obregne: »Če bere človek Fužinarja, ima vtis, da ste tam sami angelci, ki gradijo industrijo in streme za kulturo kakor nikjer drugje, potem pa napravite tako reč (umor matere štirih otrok v Kotljah), kakršne že dolgo ni sposoben noben še tako molčeči kraj... Ali boste tudi o tem kaj napisali, najbrž ne?« Tako pismo smo prejeli, pa še nekaj takih pripomb.

Da, vse še ni čisto dobro, a o tem vseeno ne pišemo, ker vemo, da vse in naenkrat ne more biti dobro. O slabih stvareh se itak dovolj govori, pa zato ni treba še pisati.

Včasih pa le kaže opozoriti tudi na kaj takega, posebno na tiste stvari, ki so odvisne od ljudi — od nas samih — in bi jih zato mogli sami popraviti. Kar zdi se, da ljudje nekoliko zaostajamo za napredkom. V kraj smo veliko in vsestransko dobili. Tudi sami smo k temu prispevali, vendar tam, kjer gre za »vsestransko«, smo nekateri najbrž izpustili tisto stran, kjer mora človek rasti z napredkom predvsem v graditvi in izpopolnjevanju samega sebe. To stran smo nekako bolj lagodno vzeli, pa raje zato le več zahtevamo, kot pa z lastnim izpopolnjevanjem prispevamo.

Veseli smo in ne da se tajiti: veliko in največ je dobrega, slabega je čisto malo. Toda tisto malo slabega more pokvariti veliko dobrega.

Naj bi torej za razliko pogledali in povedali tudi nekaj takih stvari, pa čeprav ne začnemo z umorom.

— Naš park je tako edinstveno lep, da pomeni redko bogastvo, ki ga ima kako mesto. Za tako košatijo je treba šest sto let. Zelo prav smo izkoristili tisto ravnico tam gori. Toliko je sedaj že tam takega, da se svet čudi. Pa še domača spodbuda je bila to! Ne čudi pa se svet (oziroma tudi naši brezobzirnosti, ko tekamo po parku vsevpred. Nobeni opozorilni napisi ne pomagajo. Toliko je drč v parku in iz parka, kolikor se komu zljubi skrajšati si pot.

Če bi vsi tudi sebe gradili, če bi dorasli tistemu velikemu, kar smo tam gori kulturnega dobili, ne bi bilo treba niti napisov, temveč bi uživali zdravje, lepoto in mir, kot jih zlepa nima kako naselje, ter bi sami od sebe čuvali ta prelepi vrt ob prelepih kulturnih ustanovah našega mesta in dežele. Kako čuvajo drugod take trate in nasade! Poglejmo samo v novi del Velenja! Ali so tam drugi ljudje? Ne, temveč spoznali so, da je treba ob materialni gradnji graditi tudi samega sebe.

— Ko se je v nekem švicarskem industrijskem kraju zaradi neurja in loma drevo nagnilo in poškodovalo staro ro-

kodelsko znamenje, so delavci, ki so šli mimo na šiht, obstali in znamenje upostavili sami. Občina je morala potem »storilce« šele iskati. Pri nas pa je bil »repač«, znameniti spomenik stare tehnike, ki stoji v parku ob poslopju muzejske zbirke, do sedaj že trikrat poškodovan. Vedno se čudimo in že kar radi očitamo: »kako imajo zunaj...« Ali ni vzroka dovolj, da se vsi skupaj čudimo, kako je mogoče, da je odnos do lepote in vrednot doma toliko drugačen?

Ne takrat, ko bo okrog spomenika plot, temveč takrat, ko bodo tudi taki zaostali posamezniki dogradili sebe tako daleč, da bodo kulture in lepote varne brez plotov, bodo te vrednote pri nas šele polno utemeljene.

— Ko se delijo moderna parketna stanovanja, smo pred vrati komisije z nedotaknjeno zavestjo, da smo za vse to najlepše in za dobro sebi vsi in polno upravičeni, gotovo pa bolj ko kdo drug. Že manj pa je med temi tistih, ki bi čutili tudi potrebo, da naročijo časopis, revijo, knjižno zbirko ali — če je to predrago —

da vsaj vedo, kje so vrata v naše knjižnice, kdaj je odrska predstava itd., da bi gradili tudi sebe.

Tisto, kar splošno in po večini raste, veliko da, a človekovega prizadevanja za njegov lastni napredek ne nadomesti. Nihče ne more n. pr. namesto tebe in zate prebrati lepe knjige.

— Toliko koga, ki je prišel na Ravne pod vtisom »Fužinarjevega« popisa so prej in najbolj razočarale prav naše ceste. Nihče ne pričakuje tu boljše cest kot drugod, a vsaj slabših ne. Če stvar še ni zrela regulacijsko in denarno, pač še ni zrela in ni tlakovanih. Če tako strahovito vozimo po teh cestah z vsemi mogočimi cestogrizci, pač vozimo, ker se drugače toliko graditi ne da. To vsak razume.

Da pa pri naš nočemo škropiti vsaj ob največjem prahu in vsaj glavne žile skozi mesto do naselja ter da nočemo ob deževju pobrati s cest vsaj največjega blata oziroma napraviti napete pešpote, ki jih ima vsaka vas, tega pa vsak ne razume. Kjer koli spregovoriš o Ravnah, ti vržejo v obraz naše ceste. In kaj je treba za to dvoje? Čisto malo! Denar bo tu za eno in drugo, če obe največji podjetji opustita samo en inserat na leto — in sicer tistega, ko čestitamo sami sebi.

(Dalje prihodnjič)

Še ena taka slika. Kdor obiskuje gledališke predstave, jo pozna

OD POLJANE DO TOPLE

(Nadaljevanje)

Upehan in utrujen od pešpote od Poljane do Polene sem na Poleni stopil v rudniško restavracijo. Tu sem se do dobrega spočil in si z jedačo in pijačo krepko podprl svoja rebra ter privezal dušo, zato sem zopet pripravljen nadaljevati pot.

Ako ste bralci, ki se boste hoteli ukvarjati s čitanjem naslednjih vrstic, enako storili in ste dobre volje pripravljeni za dolgo pešpot do Tople, tedaj pojdite koj z menoj.

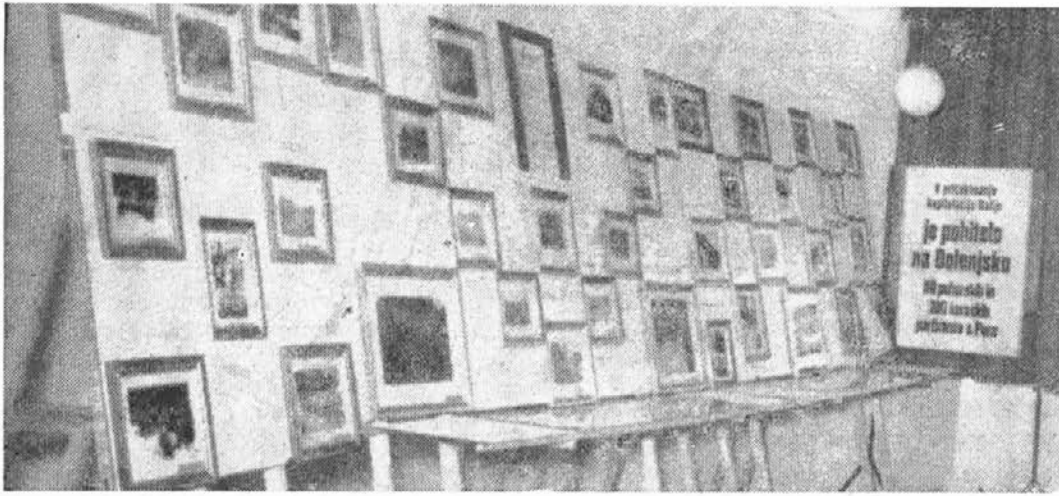
Želim vam pokazati in povedati (kolikor mi bo to pač mogoče) o vsaki količkaj znameniti točki in kraju, ki jih bomo med potjo videli, o njihovi preteklosti in sedanosti. Zato bomo korakali precej dolgo časa, pešačili in se

ogledovali — preden dospemo do zaželenega cilja.

Torej s pogumom, dobro voljo in z veseljem se odpravimo iz hiše, v kateri so nam za lepe denarce prav dobro postregli — ter gremo na pot.

Že kar nekaj desetih metrov poti začujemo bučanje in šumenje vode, ki bruha pod nami iz votline. Od Črne do tod teče Meža pod zemljo, kjer globoko v skalnati zemlji vrti turbine podzemne elektrarne. Ko bodo rovi do Prevalj gotovi, bo njen tok uravnan skozi nje.

Za zgradbo podzemne elektrarne se je najbolj trudil in prizadeval rudniški elektroinženir Miro Baraga. Ob prihodu okupa-

Z razstave NOB, ki je bila na X. koroškem festivalu do sedaj najlepše urejena

cijskih nasilnežev je bil izseljen v južne kraje v neki rudnik blizu mesta »Kratovo«. Tam je bil zaradi sodelovanja s partizani od gestapovcev zverinsko umorjen.

Njega ni več, a od njega začeto delo obstaja in nam koristi. Naj mu bodo te vrstice v blag spomin!

Prvo razpotje

Pot na desni drži v staro rudarsko naselje na Spodnji in Zgornji Breg. V goro nad tem naseljem so izdolbeni večji in manjši rovi. Nekateri izmed njih gredo celo skozi goro, tako da lahko prideš skoznje v Podpeco.

Še z glavne ceste vidno je bilo skladišče z močnim obzidjem. V njem so shranjevali razstrelivo za vse rudarske oziroma rudniške revirje.

Ta pot vodi od Zgornjega Brega in prek Luskačega vrha na Rižni vrh (Rišperk).

Od Rižnega vrha so bile nekoč zgrajene drvarske riže v ravnino na pliberško stran. Po teh rižah so drvarji spuščali gozdne zaklade Pece.

Medtem smo prispeli že do mesta, kjer je podjetje za gradnjo ceste pred nedavnim odprlo nov kamnolom. Tu je bila nekoč znamenita starinska tovarna šiber.

Mimo Marholdčevih bajt pridemo čez Ladinekov most. Kamniti most je bil med okupacijo porušen, ni pa še obnovljen. Namesto njega je postranski most tam, kjer je šla med prvo svetovno vojno od Žerjava do Prevalj ozkotirna železnica. To železnico so po nabavi tovornih avtomobilov konec leta 1933 razdrli.

Otlica

Nedaleč od mosta, kjer je dolina med Poleno in Žerjavom zelo ozka, stoji precej visoko v skali kamnit križ (kužno znamenje).

Skala, na kateri je pritrjen ta križ, je še pred prvo svetovno vojno segala čez cesto v strugo Meže. Bila pa je prevotljiva, tako da je bil v njej nekak tunelček. Skozi je bila speljana cesta. Nad sredino tunelčka na skali je takrat stalo že omenjeno kužno znamenje. Ker so zaradi železnice morali cestišče razširiti, so ta tunelček (kateremu smo rekali: Otlica, votlica ali votla peč) s skalo vred razstrelili in so znamenje prestavili tja, kjer je še sedaj.

Stari ljudje so vedeli povedati, da so takrat, ko je po naših krajih razsajala huda bolezen (kuga) in so cele vasi in mesta izumirala, tukaj noč in dan kurili velike grmade ognja in na ta način preprečili, da ta nalezljiva bolezen ni okužila prebivalcev takrat še neznanega Žerjava in Črne.

Ko je nekoč neki kočijaž v elegantni ekvipaži vozil neko milostljivo, ki se je prvič vozila po tej poti, ga je, ko je zagledala križ nad Otlico, vprašala: »Zakaj neki je ta križ?«

Ker kočijaž sam ni vedel, ji je kratko malo odgovoril, da pač zato, da vozniki ne bi vozili čez strmo skalo — ampak le skoznje.

Enaka Otlica je bila tudi na drugi strani Črne — na Pristavi — prek ceste, ki vodi iz Črne v Toplo in Koprivno.

Stari možje so nekoč prerokovali, da dokler bosta stali Otlici na vsaki strani Črne, do nje ne bodo prispeli kužne bolezni. To prerokovanje se je res uresničilo.

Najprej se je zrušila Otlica na Pristavi. Nekako 1895. leta. Takrat se je pojavila med prebivalstvom Črne kužna otroška bolezen škrlatinka in ošpice. Bilo je nekaj smrtnih primerov zaradi omenjenih bolezni, katere baje prej v tem kraju niso bile znane.

Ko pa so v prvi svetovni vojni porušili še Otlico med Žerjavom in Poleno, se je med ljudstvom pojavila kužna bolezen — griža, ki je terjala mnoga življenja. Seveda bi se bolezen prav tako pojavila, tudi če bi še Otlica stala, ker so jo razmnoževali okuženi, iz vojne se vračajoči vojaki, vendar napovedano prerokovanje se je le izpolnilo.

Soteska

V nadaljevanju poti prispemo do zelo ozke, globoko v skale zajedene soteske na desnem bregu Meže. Skozi sotesko curlja neznatna vodica, ki se le ob deževju nekoliko zveča. Pred nekaj leti pa je šumel in žuborel tod skozi znaten potoček, kateremu so rudarji globoko pod zemljo prebili žilo, zaradi česar je skoraj popolnoma usahnil. Z njim so usahnili tudi mnogi studenci, ki so nekoč izvirali na raznih krajih v dolini.

Po soteski so bile visoko nad cesto in čez in čez strugo Meže »riže«. Po njih so nad pol stoletja spuščali hlude in polena (cepanice) s Pogorevca ali, kakor je Prežihov Voranc imenoval to goro oziroma hrib, Požganice in Jančevca na ravnino ob levem bregu Meže. Od tam so robo spravljali po vodi ali jo vozili z vprežno živino na razne žage ter na železniško postajo na Prevalje.

Iz manjvrednega in pokvarjenega lesa so kar na isti ravnini žgali lesno oglje, ki je bilo takrat zelo potrebno fužinam in kovačnicam.

Proti vrhu se ta soteska (ki je nekoliko podobna Vintgarju na Gorenjskem) razširi. Tam so bili pred šestdesetimi leti na svinčeni rudni dokaj bogati rovi v Ladinekovem in Mučevem zemljišču ali, bolj rečeno, skalo. Ob nekdanji Mučevi in Florjanovi meji, ob prej imenovanem potočku, je bila ročna separacija (bošuta) za čiščenje rude.

V teh takrat bujnih gozdovih je imela svoja zatočišča številna ter različna divjad. Zadnji jelen v tem kotu je bil baje ubit med prvo svetovno vojno od divjega lovca.

Med gozdovi so bile tudi nekatere kmetije, ki jih pa sedaj ni več. Le sem ter tja so še vidne razvaline zidovja.

Žerjav

Žerjavka kotlina, ki ni predaleč od omenjene soteske, je bila verjetno kdaj jezero. Na pečinah Basjakovega hriba so še vidni znaki, ki bi dali slutiti, da so se v davnih časih v to jezero stekale vode tudi od nasprotni strani. (Ne od tiste strani, od katere teče Meža.)

Na levem bregu Meže je starinska, sedaj stanovanjska stavba, katero so še do nedavnega imenovali »Kravtov bošavs«. Bila je to pred mnogimi leti že nekoliko mehanizirana separacija rude. Lastnik te separacije je bil Kravt.

Rudo so v to čistilnico spravljali po zelo strmi drči iz rova blizu vrha Šumahovih peči.

Prve stanovanjske hišice ob poti v Žerjav so bile pred leti nizke in na pol lesene grofovske holcarske bajte. Poleg njih je bilo lesno skladišče hlovod in drv.

Lesne oz. gozdne produkte izpod Uršlje gore in Jazbine so nekoč na basjakovi »moši« (t. j. iz hlovod narejenih vodnih grabljah ali vodni mreži) drvarji-splavarji vlačili iz jazbinskega potoka. Basjakova moša je bila ob sotočju ali sovodnji Jazbinskega potoka z Mežo prav blizu omenjene lesne zaloge oziroma skladišča.

Ker smo že pri izlivu Jazbinskega potoka, naj povem, da ta ni preveč globok in komaj za dober skok širok se po strugi vije — teče ter šumeče, živahno žuboreče in belo se peče valovčke kvišku meče...

Ob potoku se vije cesta, ne taka, kot jih imajo mesta, ampak le ozka vozna pot vodi v planinski kot, kjer iz osrčja hriba šumeče jazbinski potok kot studenec priteče. Proti izlivu v strugo Meže pa ta potok postaja širši in ko se mu pridruži še po kanalu speljana in po kemikalijah smrdeča voda iz separacije, se gost in blaten steka v zgoraj omenjeno strugo.

Ob neurjih pa ta potok ni več tako pohleven in prikupen, kakor sem ga zgoraj opisal. Takrat namreč naraste in prestopi strugo. Dere, trga in odnaša zemljo, drevje in vse, kar je v njegovi bližini ter ogroža celo stanovanjske hiše. Kaj je v takih primerih zmožen, je že večkrat dokazal.

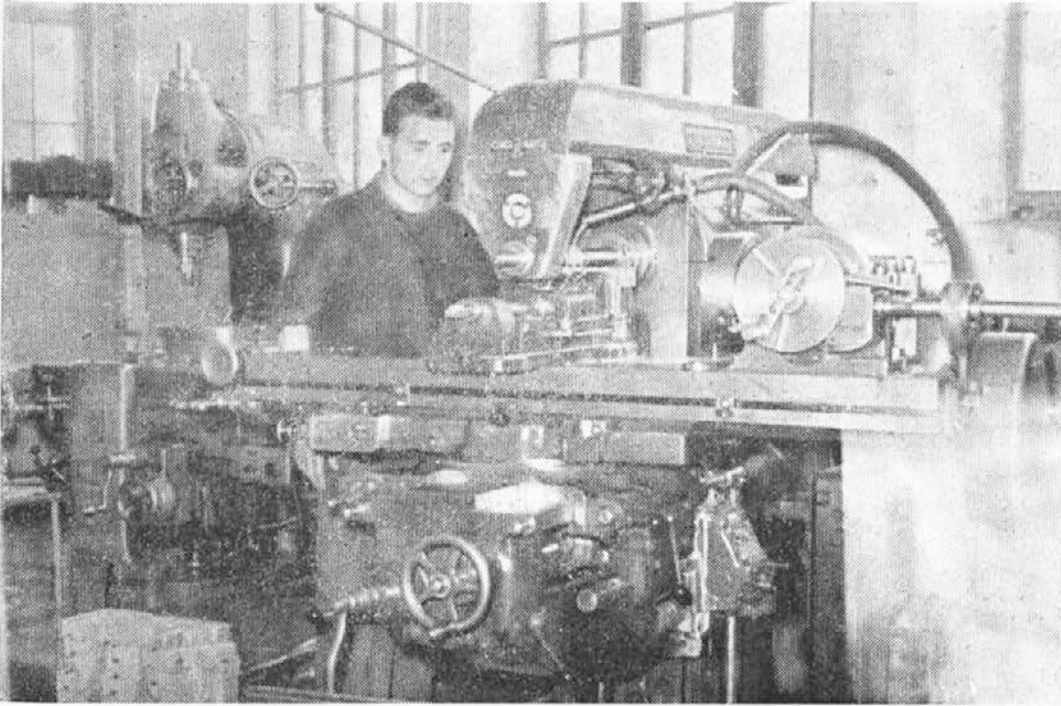
Ako bi se napatili po poti ob potoku, bi prišli k stari stavbi, ki je bila nekoč mehanična separacija v Grabnu. Tam je v neposredni bližini preko sto let stari rov, v katerem je moral v mojem prvem pisnu omenjeni Simon vrtati za kazen trdo skalo in mu je sveder kar prehitro uhajal vanjo.

Pot, ob kateri so zgrajene in se še gradijo rudarske hiše in hišice, vodi mimo Merdavsa k jazbinskim kmetijam in v gorsko vas Javorje, ali pa ob Uršlji gori mimo Križana in Plešivca v Slovenj Gradec.

Praden pridemo do Merdavsa, so ob cesti precej visoki skalnati ker. Na enega teh kerov je nekoč eden izmed Merdavsovih fantov postavil iz desk v naravni velikosti, obliki in barvi izdelanega gamsa.

Neke purgarske gospe iz Črne so se neko nedeljo sprehajale po cesti in zagledale gamsa na keru. Brž so hitele nazaj in iz Žerjava je ena izmed njih tefelonirala svojemu možu, ki je bil strasten ljubitelj lova, kaj je videla.

Njen mož, vzradoščen ob tem sporočilu, je v naglici vzel puško in zajahal konja. V strahu, da bi mu medtem časom gams ne ušel predaleč od označenega kraja, je urno prijezdil v bližino kera, na katerem je še vedno mirno stala žival. Že je dvignil puško in nameril, a je takoj spoznal, da žival na skali ni bila živa; zato ni sprožil in le nejevoljen se je vrnil.

Mladi orodjar

Ko je stvarnik priklical iz tal strme gore, jih je postavil v krogu in obdal s skalovjem, nastalo kotlino pa določil za mili Žerjav, kjer med trudom, polnim skrbi in težav, živimo pošteno, veselo, kakor je lepo in prav.

V kotlini med gorami je ljubi naš dom. Skromne je stavbe, a kot prirastel je k tlom. V rovih pod zemljo si služimo kruh in v topilnici kjer žvepleno-strupeni je duh ter pri strojih bobnečih, kjer postaneš lahko še gluha.

Kakor ima že vsak kotichek na našem planetu na svetu svojo zgodovino, tako jo ima po vsej verjetnosti tudi Žerjav. Hočemo jo nekoliko opisati.

Da Meža v davni svoji struge ni imela v enaki globočini kakor dandanes, je razvidno na skalovju desno in levo. Iz vode zlizanega oglašenega skalovja je razvidno, da je bil njen tok pred mnogimi vekmi mnogo višji nego je sedanjí. Pritoki oz. odtoki pa so drli in trgali več ali manj zrahljano pečevje in s tem globili strugo tako dolgo, da so se jezera popolnoma izsušila.

O svineu in o rudnikih

Znano je, da so svinec že pred tisočletji uporabljali za razne izdelke, tudi za oraklje, amulete (poganske svetinje) in za drugo. Nekoč sem čital v neki knjigi, da so v Kartagini, v staroslavnem mestu, iz katerega je izšel junaški Hanibal in ki je stoletja kljubovalo mogočnemu rimskemu cesarstvu in katerega so germanski Vandali do tal porušili, pri zidanju arene (gledališča) namesto cementa ali apna vlivali raztopljeni svinec, da je vezal kamenje zidovja ogromne stavbe.

Nekako po letu 1000 so bili malone vsi rudniki na sedanjem Koroškem, Stajerskem, Kranjskem i. dr. last slovensko-karantanske in selško-breške kneginje Eme ter njenega moža Viljema. (Iz knjige Janeza Veiderja, Sv. Ema, str. 20—30.)

V prvi polovici minulega stoletja so bila v Zgornji Mežiški dolini razna rudarska podjetja, n. pr. Kompaš, Kravt, Žerjav, Bedl ali Vedl i. dr. Takrat so bile tudi v Balosu fužine, kjer so iz železne rude vlivali železo in iz litega železa kovali jeklo in kovno železo. V Mušeniku so izdelovali železno žico, pri Boltnarju pa žeblice in čevljarske ter cokoljarske žebice.

Rudarska podjetja so se združila pod nemško plajberško unijo (Bleiberger Bergwerks-

Union ali kratko BBU). Predsednik unije je bil baje Mühlbacher, upravitelj pa Rügger.

Tu v Žerjavu, kjer so bile poleg rudniških rogov, ročnih separacij (bošut) in male topilnice (v kateri so kurili še z drvimi) tudi še tovarna za cement ter žaga na enojarmenik, je vse to prešlo v last plajberške unije.

Topilnica in ročne separacije so bile na desnem bregu Meže, v dolinici ali, bolje rečeno, v medbrežju potočka, ki teče (dandanes le še kadar je deževje in nevihta) ob današnjem topilniškem dimovodu. Kjer je danes golo, od topilniškega dima razjedeno skalovje, je bil takrat še gosto zaraščen gozd. V hribu na obeh straneh potočka pa so bili nekateri rovi. Eden izmed njih mora izvirati še iz dobe, ko še ni bil znan smodnik, ker so njegove stene, strop in dno lepo gladko izklesani, česar v drugih rovih nikjer ni. Danes je brez nevarnosti težko priti do njega zaradi od dima razjedene, pepelu podobnega grušča. Cementarna in žaga sta bili ob Meži.

Podjetnik Žerjav, ki je baje itak bival v daljnem Kočevju, je prepustil delavce no-

vemu podjetniku. Starega sivolasega upravnika so pa upokojili.

V žerjavski kotlini sta bili dve kmetiji, Spodnji Čemernik in Basjak. Kjer je telovadnica društva »Partizan«, je bil pred leti Čemernikov hlev in skedenj. Ko so hlev podrli in sezidali stavbo, so v njej telovadili Sokoli. To pa prejšnji lastnici (stari ženici) očitno ni bilo všeč. Ko je videla številne telovadce, ki so prihajali in odhajali, je dejala: Za našo živino je bilo v hlevu vedno dovolj prostora, za ta teleta ga je pa premalo.

Na mestu, kjer je sedaj Delavski kulturni dom, sta bila Basjakova bajta in hlev.

Leta 1897 so začeli graditi topilnico, leta 1900 je bila že v obratu. Topilnice na Pečnikovem in na Poleni pa so opustili. Leta 1910 so začeli Neuburgerjev rov (danes Ravšerjev rov), leta 1911 so zgradili žično železnico in Dieslovo elektrarno, ki pa je bila leta 1941 uničena. Leta 1914 je začela obratovati izbiralnica, imenovana »Aufberajtnga«, za takrat zelo praktična separacija, ki so jo lani preuredili v najmodernejšo in novodobno. Zgraditev te izbiralnice je baje bila plačana z dvema vagonoma vulfenita (rumenega svineca).

Julija 1914 je izbruhnila prva svetovna vojna. Mnogo rudniških delavcev in uradnikov je bilo mobiliziranih. Čez nekaj mesecev vojne pa so bili vsi rudniški delavci in nameščenci oproščeni vojaške službe, ali, žal, do tega časa jih je že mnogo padlo, mnogo pa jih je bilo ujetih.

Po vojni je prišlo rudniško podjetje pod državni sekvester države SHS. Od leta 1921 do 1941 je bilo podjetje pod angleško upravo. Leta 1941 so se Nemci polastili vseh rudniških obratov. Dne 13. februarja je letalska bomba porušila dele topilnice in Lurgi-centrale.

V začetku maja 1945 so začeli partizani preganjati hitlerjevsko vojsko iz Žerjava. Nemški vojaki so se umaknili in poskrili po gozdovih. Po odhodu partizanov so se pa zopet pojavili in takrat so padle žrtve zaradi na čast partizanom izobešenih slovenskih zastav.

Kri Tamšijeve žene, žene Erženičnikove in Selišnikovih zakoncev je oškropila zidovje in tla med topilniškimi objekti.

Ko pa je prišlo do popolne kapitulacije fašizma in demoralizirane Hitlerjeve armade, so se premagane kolone nad teden dni valile preko naših pokrajin.

Zadihali smo svobodno.

Zadnji pregled našega pnevmatskega orodja pred odpremo

Kontrola izdelkov

Vhod v podzemlje

Pri poslopju, kjer je vhod v podzemlje, pustimo Žerjav za seboj. Pred seboj pa ne vidimo drugega ko cesto in strugo Meže, ki je večji del v letu suha, ker je že v Črni speljana v rove. Le kačar so nalivi, se prelije preko jezca. Takrat pridejo z njo tudi ribe. Le-te pa so večidel zapisane poginu, ko se struga osuši, ali pa če pridejo v strupeno kalno vodo iz separacije, ki se v Žerjavu izliva v strugo.

Na obeh straneh nas obdajajo visoke strme skale. Raz nje drčijo pozimi plazovi na cesto. V letih se še kdaj pripeti, da se odkruši kak kolos skale. To večkrat ovira promet na tem oddelku ceste. Ako bi bil most v Balošu, ki se nahaja na ostrem in nevarnem ovinku (kjer se je pripetilo že nekaj nezgod), speljan nižje kje preko reke in bi se na nasprotni strani zgradilo nekaj desetnih metrov ceste, bi ta ovinek odpadel in tudi pred plazovi bi bila cesta obvarovana.

Ako tu pogledamo višje po tem kamenitem svetu in če imamo srečo in dobre oči, bomo nemara zagledali kakega gamsa. Nekdaj so bili vsakdanji pojav. Sedaj so te živali tukaj že redka prikazen, ker se je njih število v obeh svetovnih vojnah zaradi pomanjkanja prehrane zelo skrčilo. Marsikateri pošten zemljan je bil prisiljen, da si je poiskal gamsovo pečenko ali golaš, da si je utešil kruleči želodec.

Udije zelene bratovščine oz. lovske družine so mnenja, da so gamsovski rajoni vedno višje nego srnjaški. To pa je v tem kraju zaradi kamenitega terena ravno narobe. Ker se gamsi, kot znano, raje zadržujejo v pečinah, ki segajo tukaj v dolino, gozdovi pa, ki so zatočišče srnjadi, se nahajajo mnogo višje.

V pomladi cvetijo po tem pečovju »ključki pomladi« zlatorumeni jeglički — primelni ali kakor jih tu imenujemo »ženitelj«. Slednje ime se mi zdi zelo primerno za to cvetlico, ker se v času, ko ta rastlina cveti, v vseh živih bitjih pojavlja ljubavni nagon po združitvi — ženitvi.

Fužine

Ze poprej omenjeni ovinek in most sta bila pred osemdesetimi leti nekoliko oddaljena od sedanjega v smeri proti Mušeniku. Cesta je bila speljana poleg prve baloške stavbe, katera je takrat služila delavcem — kovačem

baloških fužin za stanovanje. Ovinek ob tem mostu je bil mnogo ostrejši, mnogo bolj zaviti nego je današnji. Cesta preko baloškega klanca je bila takrat zelo strma. V bajtici nasproti prej označene hiše (takrat »pri Jastranu«) je bila v hlevu pod previsno skalo za pripravo voznikom na razpolago vprežna živina. Previs skale se je neke noči utrgal in pomečkal hlev, kateri je takrat služil le še za drvarnico. Most na sedanjem mestu je bil železen in je bil med okupacijo porušen. Danes je tu leseni most.

O baloških fužinah, ki so nekako med leti 1860—1870 prenehale obratovati, bi vedel povedati le to, kar sem zvedel od starejših ljudi.

V kolikor pomnim iz moje mladosti, so tu stali še vsi objekti nekdanjih fužin z visokimi črnimi dimniki. V eni izmed teh stavb je imel kovač Rihard Ozimic kovačnico. Opremljena je bila med drugim tudi z velikim kladivom na vodni pogon. (Z repačem kakršen je v muzeju na Ravnah.)

O tem kovaču bi bilo vredno omeniti, da je eden njegovih sorodnikov (menda edini iz tega kota) šel z nesrečnim cesarjem Maksimilijanom v Meksiko, kjer je po znanem tragičnem koncu tega kovanja zgubil življenje.

Železno rudo so v fužinah topili še z lesnim ogljem. Tega je bilo v teh krajih vedno mnogo na razpolago. Dobivali pa so rudo baje iz Starega dvora (Althofen) na Zg. Koroškem. Tja se je baje tudi (ko je bil obrat ustavljen) preselilo nekaj delavcev in uradnikov. Železno rudo so baje kopali tudi v hribu Spodnjega Javorja, kjer je je pa kmalu zmanjkalo.

V teh fužinah so bili zaposleni tudi moji daljni sorodniki: Šanlova Neči in Ludvik ter Klemen Gradišnik. Slednji se je od tu preselil v fužine Zeltweg.

V dela prostih dneh so se fužinarji zabavali in si kratili čas s tem, da so metali železno kroglo po cesti do Črne. Kdor je zalučal kroglo najdalje, mu isti dan ni bilo treba plačati pijače, (ki so jo že takrat zelo čislali) ko so dospeli v Črno in se v gostilnah lotili popivanja.

Takrat je nastala staroznana, a za Črnjane ne posebno častna pesem: Večjih lumpov nima svet, kot smo mi Črnjani — noč in dan ga pijemo, vedno smo pijani. Če bom zdrav, še bom dav za en bokav...

Pesem je daljša toda naslednje kitice sem že pozabil. Vsaj zaradi tega, menim, da ni kake škode.

Cerkev v Mušeniku

Med fužinarskimi uradniki jih je bilo nekaj protestantovske vere. Ti so baje začeli v Mušeniku med gradom in takratno žičarno graditi cerkev v gotskem slogu. Do dokončne dograditve pa zaradi ustavitve železarskih obratov ni prišlo. Ta stavba se je nato dolgo časa uporabljala za ropotarno. Po prvi svetovni vojni so jo preuredili v stanovanje.

V Mušeniku, kjer je znamenita žaga, je bila svoj čas žičarna.

V gradu je stanoval »ferbežar« (Vorweiser) Jabornegg. Pod njegovim vodstvom in nadzorstvom so bili vsi železarski obrati. Pozneje pa je tu imel svojo rezidenco grofovski nadgozdar. V hiši poleg gradu (proti Črni) so stanovali grofovski gozdarji prej pa baloški fužinarski uradniki.

V veliki delavski stanovanjski hiši (kjer stanuje dvajset družin) je še ob koncu 19. stoletja samotaril in živetaril starček, nekdanji fužinar »Šilar«. Preživljal se je z beračenjem. Navado je imel, da je vedno vzdihoval »ja je še še«. Ako je prišel v hišo kakega kmeta beračit, je navadno prosil za pitno vodo. Nato pa je začel: ja je še še, pri vas pač lahko kuhate dobre župce (juhe), ker imate tako dobro vodo. Na to pa se je gospodinji tako dolgo dobrikal, da mu je nalila v skledo dobre juhe ali pa mu je podarila kaj drugega.

Rudarsko novo naselje — le nekaj korakov iz Mušenika — je po drugi svetovni moriji nastalo na njivah in travnikih, kjer so še pred nekaj leti orali, sejali in kosili Črnjani.

Črna

Ko na Peči še gorski mož svoje burke je uganjal — po gozdovih krog Pece pa še medved jelena je preganjal — ko v polnočnih urah še divji lov ljudi je strašil — v tolmunu pod čerinami pa vodni mož ribiče je plašil — in ko je še v skalnati votlini pela žavžena vila — takrat je Črna le »čerina« bila in Mežica bila je le »mošca«, kjer drvarji — splavarji hlode in polena iz vode so vlačili — oglarji pa sv. Lavrencija za svojega zaščitnika so častili. Takrat je tudi v Mušeniku »mošnik« maše stanoval.

Toda zobje časa — čeri, čerine in moše, mošce ter mošlinje po svoje so premleli in jim prvotno obliko in prvotni pomen vzeli.

Izpričano je bilo, da je Črna dobila svoje ime od skale blizu spomenika in pošte.

Ta skala je, ko je že jezero usihalo oz. si je voda iz tega jezera bolj in bolj globila in širila strugo odtoka, še kot čer ali čerina štrlela iznad jezerske vodne gladine.

Od tod ime Čerina — Černa — Črna.

Neki star domačin je nekoč vedel povedati, da so si pred stoletji Marenberški grofje postavili nedaleč od te skale ličen gradič, ki jim je služil za bivanje, kadar so prihajali na lov v okoliške, takrat še goste in mestoma neprodorne gozdove.

Ta gradič še danes obstaja, le da je za nadstropje povišan (pri Rešarju). Posestniki te hiše (prej gradu) so še do nedavna imeli družinsko ime: »Černice«, ki se je nemara prvotno glasilo »Čerinc«. Nekaj teh potomcev Černicev še danes živi v isti hiši.

Pri Rezmanu in Beltnarju so se baje pred stoletji naselili menihi in so hoteli sezidati cerkev sv. Ožbalta na ravninici v Mali Črni. V tem kraju pa je takrat izbruhnila neka bolezen. Tedaj se je pojavil na prej omenjeni skali ptič sv. Ožbalta (krokav) in je krolal (ker so bili menihi in marenberški grofje Nemci) po nemško: Iss Kronawetter in Bibernöl (Biberfett), dann stirbst du nicht so schnell (jej brančur v bobrovi masti, pa ne boš kmalu umrl) (brančur-brinjeve jagode).

(Dalje prihodnjic)